

ولیکن زهر سے انکار کر دے برکت سے کہ گوید روح بعد از زوال بود و گفته کہ عرب راجح بحسن ذہب اطلاق نہ مطلقاً وقت
 کہ باشد گفته اند کہ نکتہ در تعبیر بر روح برای آنست کہ فعل مقصود معنی باشد مگر بعد از زوال پس ذہب بسبب جمعہ بارش گویند
 اگر چه در وقت روح بود و بعضی از ناگلیبہ احتجاج کرده اند بروایت زہری کہ گفته مثل المہر الی الخیر و تعبیر سیر و ماہر بود کہ بعضی
 نیز درست و جواب داده اند کہ مراد بہ تعبیر اینجا تکبیر است چنانچہ نقل کرده شدہ است از خلیل و تتمہ این بحث در بیان غایت
 ہفتم کہ تکبیر بر اسے نماز جموع است گذشت خاصیت ہست در عجم آید روز جمعہ اخروسے کہ صورتہ و حقیقہ تموز جمعہ و نیوی است

روز تجلی حق جل شانہ است بر بندگان در بہشت چنانکہ گذشت خاصیت ہست و ششم از حق جل شانہ قسم بان یعنی ہر روز
 یاد فرمود از میان سائر ایام ہفتہ قال اللہ قال لے والیوم والموحد و شاہد و مشہود و محسن ابی ہریرہ قال قال رسول اللہ

صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم الیوم الموحود یوم اقیامتہ فرمود مراد یوم موحود روز قیامت است کہ وعدہ کردہ است حق سبحانہ
 بآدم و سے یو وعدہ کردہ است بعد از آمدن او بنیم بہشت و مدار خود مومنان بر او ایوم امشہود یوم عرقہ و مراد یوم

مشہود روز عرفہ کہ حاضر سے آیند و سے مومنان آفاق و ملائکہ یا گواہی دادہ شدہ است در سے با نفاذ ہمت
 و شفقت اہل آن روز ایشا بیوم جمعہ و مراد ایشا بیوم جمعہ است کہ حاضر آمدہ است بر مسلمانان چون مسلمانان روز عرفہ

بہر قیامت میرند و راجح ماننے شوندا و راستو و خواند بعضی مشہود فیہ روز جمعہ بجاسے خود اندر جمعہ بر سر ایشان
 آہ و ماننے شدہ اور شاہد گفت باشا ہمینے گواہی دیندہ است روز قیامت مابیان و طاعت زہل خود را و مشہود

تو ما بعضی گویے دادہ شدہ و سے بہت خلق باشا اطاعت شمس و فی روایت اشعری و تکبیر بارادہ شور و ہست
 یا تبارخہ و آخرت یعنی طلوع کہ بیچ آنا ہے بیچ و تے و لا غربت و نہ غروب کرد علی فضل فی روایت علی یوم

نہ یوم جمعہ یعنی روز جمعہ نایب اندنا ملت از روز جمعہ بنویسد ساقہ زیر کہ در روز جمعہ ساعت است کہ
 یا و از تبارخہ بنویسہ و نماز است را بندہ مومن کہ یہ عودت فرمایا تعبیر و ما کند خدا سے را غر و جل شانہ در وی بکنی

الایام است کہ در تہذیبوں کنن جہادای لغت سے کہ ما مران بندہ را و بسنیفید من شہر یا پیاہ جہادان بندہ مومن از ہست
 و در تہذیبوں کہ یاد دہا کہ روز جمعہ سے ہر اول ریشہ یا ایشا بیوم جمعہ باعتبار قسم

کہ درین ایام تالی امر در گوید آنکہ روز جمعہ سے تہذیب علی پیم نفس منیرہ جمعہ اگر بیز بدیل نمی فضیلت
 روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے

روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے
 روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے

روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے
 روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے

روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے
 روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے

روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے
 روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے

روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے
 روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے روز جمعہ سے

حجرت که چون باشد روز جمعه فرغت از سیر مسند صحبت این روز السموات والارض والجمالی والجمود والکلان **باب الايام** که
 اولها طین خاصیت است و هشتم آنکه روز جمعه روزی است از حق بیجان و تعالی اورا برای این است مردم ذخیره کرده و گمان
 تا ایشان پیاشوند و آنرا دریا بند و قبول کنند و مجموع اتم سابقه از یهود و نصاریس از این محروم شدند و راه بدان نمانند و تا
 آن نشدند قال **صلی الله علیه و آله** و سلم ذخیره الله تبارک و تعالی است که خداست تعالی نهاده بود بر اسرار و تعالی گفت
صلی الله علیه و آله و سلم باطلت شمس لا غربت علی یوم خرمین یوم اجمعه بدان الله که راه نمودار از خدای تعالی بدان و اصل گفت
 و گمراه گردانید و راه بدریافت آن نمود مردم دیگر از روزه و الناس انما فی شیع و مردم ما را درین روز تالیق اندا الحدیث تا آن
 حدیث که در اول فصل گذشته است خاصیت است و نهم آنکه این روز بزرگترین است از جهت آنکه در این روز است نزول
 و تمایز است بقضای و خصوصیات چنانکه در غیر روزه نیست چنانچه در این روز است از جمله مشهور و شب قدر از جمله
 و که از جمله شهرت قال کعب گفت کعب اخبار ان الله اخار المشور فاخار شهر رمضان و اخار الایام فاخار یوم **باب** و اخا
 اللیالی فاخار لیلة القدر ترجمه از کلام سابق ظاهر است و معنی اختیار کرد مشهور را پس اختیار کرد رمضان را اعتبار کرد و در
 آور و تمامه مشهور را پس برگزید از میان آنها رمضان را و کذا تک البواس فی خاصیت سی ام آن در روز جمعه ارواح مومنان
 بقبور خویش نزول میشوند نزدیک شده و منور و نطق و اتصال روحانی نظیر و مشابه القاصی که بدن دارد و در آن
 که نزدیک بقبور آید و شناسند خود و همیشه می شناسند لیکن درین روز است شناسند شناخته شده از شاخت مسام
 ایام از جهت نزدیک شدن بقبور و لابد شناخت از نزدیک بیشتر و قوی تر باشد از شناخت از دور و در بعضی و آباء
 آنکه در این شناخت در اول روز بیشتر است از آخر آن و بعد از یارت بقور در بوقت مستحب تر است و عادت در چنین
 هم بر نیست خاصیت است و یکم آنکه روزه در روز جمعه علی افراده سب آنکه روز پنجشنبه یا شنبه نیز روزه از پیش بیشتر
 کرده است که است تخریبی نزد جمهور و روایت است از امام ابوحنیفه و مالک که کرده نیست و استدلال ایشان بحدیث
 ابن مسعود است که گفت بود رسول خدا **صلی الله علیه و آله** و سلم که روز و شب است از راه سه روز روزه و سه روز
 روز جمعه و تاویل و سه یا نکه مراد عامه تعویذ و طهارت است - **باب** در وقت روزه روزه و دیدن است در آن بعضی
 و بعضی گویند که آن از خصائص آن حقیقت است **صلی الله علیه و آله** و سلم در وقت روزه میزد و روایت آورده که در وقت روزه
 که در بر ایت بقول خود که گفت قال محمد بن عبدالمطلب با بر اخی زحل الله ایت یوم یوم الله نه باید و نه
 عن صوم یوم اجمعه از روزه و هشتم روز جمعه قال گفت با بر نهم و رب نهم شنبه آنکه مع نرد و گویند نیز به بیرون و گار
 یعنی خانه کعبه و این لفظ بجای است و در آخر است یعنی این نیز در آن حدیث سیم است پذیرن عهد در جویند
 بالبت و در آخر گفته و رب نهم البیت و در روایت مسانی آورده و رب نهم یعنی قال رسول الله **صلی الله علیه و آله** و سلم
 و سلم لا یصوم احدکم یوم اجمعه روزه ندارد و یکی از شایع جمیع الایام نکر آنکه روز و شب است و در وقت روزه
 چشیده باشد و بعد از بعد از روزه که روز است و در وقت روزه که روز است و در وقت روزه که روز است و در وقت روزه که روز است
 و مسلم و لفظ حدیث مراد نیست الا تخصیص یوم اجمعه مخصوص نکر و اندر روز جمعه را البت نعم روز و من بین الایام و بیات
 سایر روزها الا ان کیون فی صوم بصیرمه اتم مگر آنکه باشد و اتفاق افتد روز جمعه در روزه که میبارد او را یکی از شایعین عادت
 دوست چنانچه ایام بقیع مانند آن اول حدیث مسلم نیست الا تخصیص الیوم اجمعه بقیام من بین الایام و در آن مخصوص یوم اجمعه

و همچنین از شیراز سے در القاب از ابن عمر و از ابو نعیم در حلیہ از جابر آورده کہ مرد در روز جمعہ یا شب جمعہ خلاص کردہ شود
 از عذاب قبر و بیاید روز قیامت و حال آنکہ بروست مرشدید ان ششم مغفرت ششم ہزار کس در شب جمعہ و ششم ہزار کس
 در روز آن و در ہا سیتے مغفرت تمامہ مردم چہا چہ در اول فصل در بیان اختلاف میان روز جمعہ و روز عرفہ مذکور شد ہفتہ
 استادن آنکہ باصحف روز جمعہ برابر ابواب مسجد برای نوشتن مردم الاول فاللعل تا وقت خروج امام رواہ احمد ابو یعلیٰ و کثیر
 و ایضا ہفتہ میں من ابی امام ششم ہفتہ مسنات دین روز چہا چہ ہفتہ فی روز و سہ ہزار ابی ہریرہ آورده کہ گفتا حضرت یحسنا
 یوم الجمعہ و دینی از انس آورده کہ دو رکعت در روز جمعہ فاضل ترست از ہزار رکعت در غیر روز جمعہ و یک تیسہ در روز جمعہ فاضل است
 از ہزار تیسہ در غیر روز جمعہ ہم آنکہ پروردگار تعالیٰ بری انگیزد ایام را روز قیامت بر ہیئت و صورتی کہ دارند و بری انگیزد
 روز جمعہ را روشن و تابان پس اہل جمعہ گرد میکنند آنرا کا عروس تہہ سے الی کہ میاورد و شتائی میکنند روز جمعہ بر آیشان پس
 میروند در شتائی او رنگہا سے ایشان و صفہ سفید سے مثل بروت بود و بویا سے ایشان مثل مشک فوض میکنند و کہ ہما
 کافور سے نگرند بسو سے ایشان جن و انس بر ہم نیز نند چشم از تعب و حیرت تا آنکہ وہ سے آیند و بہشت و محافل نورانی
 را چہ کس گموزدان کہ براسے خدا اذان گفتہ باشند اور وہ سے ایسے عن الحاکم فی استدرک را بسبقی فی شعب الایمان ہم
 حرست و کراہت سے نرو اذان سے یازدہم استجاب سے و شرا بعد از نماز نزد بعض فقہاء و مترا علم و خطبہ نوید

صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در روز جمعہ چون خطبہ خواند سے بہت فرید شوق و مسالغہ در سماع حاضران آواز بلند کردی بعد
 از بیان **بسم اللہ الرحمن الرحیم** کہ شد سے بہت تجلی بوارق انوار عظمت و جلال و لوا مع انوار ابلاغ و تذکر و غضب وی سخت گشتی
 تا آنکہ گویا وہ سے صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم نند ہمیش ست کہ میگید بے عجب و مساکم یعنی آنکہ خبر میرساند تو سے راومی ترساند ایشان
 را از کسری کہ بایشان تا سخن سے آرد و انعام میکند کہ آن در وقت صبح بر شام سے نماز و قنات میکند یا در وقت شام می آید
 و سخنون نیز نند و ذکر شدت غضب و تشبیہ بہتد ہمیش در متن صحیح مسلم و در جامع الاسول از حدیث و سے ثابت است و بعض
 آنرا ذکر کردہ و لفظ بسیار کہ گفتہ بسیار و خطبہ گفتی در اینجا نیست بلکہ گفتہ و لفظ بعثت و الساعۃ برانگیزہ شدہ و فرستادہ شوم
 من باقیامت کہاتین ہچو این دو انگشت و برای میان این اشارت میان انگشت ششم و انگشت میان ہمز جمع فرمود سے و
 مقرون گردانید سے و گفتہ اند کہ اقتران سبب سے بوسیله اشارت باقرن ساعت بعثت آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم
 گویا کہ وجہ ساعت و بعثت متصل اند و زمان فاضل در میان نیست یا پذیر سے دیگر در میان نہ چہا چہ درین دو انگشت گشتی
 دیگر در میان نیست و بعض گفتہ کہ اشارت ست بآنکہ بعد زانی میان ساعت و بعثت آنقدر است کہ میان سر این دو انگشت
 کہ سبب اصغر است از وسط یعنی ہمین مقدار از قیامت پیشتر سبب شدہ ام و دنبال آن قیامت رسیدہ می آید و طایر فظ
 حدیث یقرن بین صبیحہ کہ مصنف ترجمہ آن کردہ ناظر سے منہ اول ست اما آنچه در مشکوٰۃ در باب قرب اساعۃ بروایت
 بخار سے و مسلم از حدیث شعبہ از قتادہ آورده کہ گفت شعبہ شینم قتادہ را کہ گفت گفتل احد ہما علی الآخر سے و گفت
 رہنتم کہ قتادہ این را از انس گفت یا از خود انتی و نیز از شریک سے از حدیث مستور بن شداد آورده کہ بعثت فی نفس
 الساعۃ فسبقتا کما سبت نہ نہ ہر حجت در معنی ثانی و بعض گفتہ کہ احتمال دارد کہ مراد ارتباط دعوت و نبوت آن حضرت
 صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم از پیام قیامت ہے پذیر سے سبب سے و در وسط و نا ہر مراد مصنف کہ گفت صحیح فرمود سے معنی اول ست و
 بعد از ان گفتی اما بعد غذا یا بعد زعمہ و شاد و خطبہ مسنون ست و ہمار سے مابی بر سے آن عقد کردہ و در فتح السعادت

گفتہ کہ اختلاف است در آنکہ اول سیکہ این کلمہ را گفتہ کیست طبرانی در حدیث مرفوع از ابی موسیٰ اشعری سے آورده کہ
 داؤد است علیہ السلام و گفتہ کہ در سنہ دین منعت سنہ در حدیث موقوف از شیخہ آمدہ کہ فضل قطابی کہ داؤد را داؤد اند
 چنانکہ در قرآن مجید میفرماید و آن زیادہ ایجاب و فصل الخطاب بن کبر است، بعضی گفتہ اند کہ اول کسی کہ تکلم کرد بدان ایجاب بن
 خطاب است و قیل کہ بن توی ذیل سبحان بن وائل و قیل تس بن سائده و قول اہل شہد و اثبت است و جمع کردہ شدہ
 میان این اقوال با آنکہ اول حقیقی است و در ہا است، صفائی فان خیر الحدیث اب اشتر بہترین سخنان در فصاحت
 و بلاغت و در فضل و شرف و در حفظ و فصاحت کتاب خداست کہ تہم است و صفت حدای عز و جلال منزل است بر آیت علیہ السلام
 و بہ ایت خلق خیر اللہ سے بیخ باو سکون و الی بسے کلمہ بہترین سیرت و طریقہ مایرت و طریقہ میرت صلے اللہ علیہ و
 آلہ وسلم و شر الامور محمد تا تا بدترین چیز یا چیز نیست کہ فریبیکر و دشمنہ است و بدعت است در دین و بدعتی است
 و ہر امر محدث و بدعت کہ مخالف سنت و سبب تیسیر آن باشد باعث نجات و کرامت ہی است و میفرمود انا اوسے لکل ثمن
 در دین صحیح مسلم و جامع الاصول بکل ثمن یعنی من دوست دارم ہر ثمن ہر ثمن را و تو تیرم بوسے من نفس او نفس
 ذات آن مومن چہ نفس می ریزد و بلا اندازد و دشمنی کند و من اورا از تمام آفات و بلیات دنیا و آخرت نگاہم و در محل
 امان در آم من ترک تا فلا فلا کہ سیکہ فرودگذاشت مالی را پس آن را ان مکرسان اورا است و من ترک دنیا و دنیا عا و کسیکہ
 گذشتہ دہی را با علیا را فانی او علی او براسے شک را وی است در دین صحیح مسلم و جامع الاصول بود است یعنی جمع
 بین سنت و کفایت عجال و سہ و برین سنت قضای دین در ہر امر ہر سوسے و شرح مسلم میگوید کہ این حکم بعد از آن شد
 کہ ابواب فتح بر آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم مفتوح گشت و در اوائل دعا میکرد و صلوات میفرستاد بر آن کلمہ درین
 سے مرد نامردم شاپل کنند و اصح آنست کہ این قضای دین واجب بود بر آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم نہ آنکہ طریق
 مکرم و تفصل میکرد و نیز از خصائص آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم نیست بلکہ واجب است بر ہر مسلم اگر در بیت الی
 چیز سے باشد و امر سے ترانین در میان بنو دانتی رواہ مسلم عن جابر بن عبد اللہ در نے قطبہ و در لفظہ و گیارہ است
 از مسلم ہم از جابر کانت خطبۃ النبی صلات علیہ وآلہ وسلم یوم الحجۃ بود خطبہ کہ پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم روز جمعہ پیر اشرفی
 علیہ بجا ہوا پلہ باتیکہ حمد و شکر میگفت خدا را و ثنا و صفت میکرد بر دوسے بصفات کمائی کہ وی تعالیٰ سزاوار آنست ثم قول
 پس میگفت این کلمات را من بیدہ اشرف فلا فضل لہ و من یضللہ فلا ہاد سے کہ خیر الحدیث تاب اشرف تا آخر حدیث
 کہ اول شوق میکرد و نسی نیز مثل حدیث مسلم جامع پنجہ در ہر دو روایت دی آمدہ روایت کردہ و لیکن بتقدیم و تاخیر
 چنانچہ در جامع الاصول آورہ دست و زاد و النسائی و زیادہ کردہ است نسائی بعد قول وی و کل بدعتہ منلالہ این کلمہ را کہ
 و کل ضلالہ فی النار و ہر صاحب ضلالت در آتش دوزخ است و گاہ گفنی الحمد لله الحمد لله و نستعینہ و نستغفرہ و نعوذ باللہ من
 انفسنا و من سیئات اعمالنا من بیدہ اشرف فلا فضل لہ و من یضللہ فلا ہاد سے کہ اشرف ان لا الہ الا اللہ و نے روایت زیادہ
 و حدیث لاشدیک لہ و اشہدان محمد اعبدہ و سولہ آورده اند کہ قدم آورد نما و بکاردوسے مرد سے بود افسونگر از زمین ہون
 سیکر مردم را از جنون و س جن پس شنید سفا سے کہ را کہ میگفتند محمد دیوانہ شدہ است اورا علاج باید کرد پس سفا
 باخو گفت چہ باشد کہ این مرد را بہ بنیم و علاجش کنم شاید کہ اشرف تعالیٰ شفا دہد اورا بدست من پس آمد و آن حضرت را
 دید صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم و گفت یا محمد نزد من افسوسنے سنت مرا این باور این علیتی کہ از مس جن پیدا کرد و عرب جن

و
 و

باد مسکونہ پھیرا ہے کہ ترا بجان ملاح پس آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم این کلمات بر خوانند کھنڈ کھنڈ و نشتہ و نشتہ
 رخ آن مرد افتونگر گفت کہ این کلمات خود را کہ خواند سے از بر خوان بر میں پس آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سہ بار این کلمات
 بر خواند آن مرد گفت و اللہ شہیدہ ام من نمان کا ہنمان و ساحران و ساحران را دوشیندہ ام ہرگز مانند این کلمات تحقیق
 رسیدہ است این کلمات تا کوس سحر را اینہ سپاہ دو یا یک عمیق تر و عظیم ترست و گفت بدہ دست خود را بمن تا بسیت کہ تم ترا
 بر اسلام پس نماز بسیت کہ دو مسلمان شدہ مسلم از بن و بائس این کلمات را این قصہ تا عہدہ و رسولہ روایت کردہ و مصنف و خطیب
 زیادہ کردہ این را کہ ارسلاہ بالحق بشیر از دنیا میں یاد ہی اساتہ من یطع اللہ و رسولہ فقد شد من بعضہما فانہ لا یغفر الا لنفسہ لا لغيرہ
 شیخانی روایت من بعضہما تقد غوسے و نسأل ربنا ان یجعلنا من بطیعہ و یطیع رسولہ و یطیع رضوانہ و یحبیبہ منہ انما نحن برولہ
 روایت کرد این حدیث را ابو داؤد و از ابن مسعود روایت کرد سے و ترمذ سے و نسائی نے بھی زیادہ روایت و بداند کہ صحیح مسلم
 حدیثی از عد سے بن حاتم آورد کہ مرد سے در حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم خطبہ خواند من یطع اللہ و رسولہ فقد شد
 و من بعضہما تقد غوسے پس آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود پس خطیب انت قل من یطع اللہ و رسولہ و شراہ حدیث
 در سبب ذم و انکار سے صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مر آن خطیب را در قول سے و من بعضہما و امر کہ متق و من بعضہما و رسولہ
 اختلاف کردہ اند جاہد گفتہ اند کہ سبب آن بود کہ سے تشریک اللہ بر رسول کرد و ضمیر متفقہ کہ متفقہ تسویہ است پس ہم کر و اول
 بتقدیم اسم اللہ و عطف رسولہ بر کہ مفید تعینت و فرہمیت است و این جوہر مشہور است و لیکن جنیعت از دست چہ اقتضاس جمع ضمیر
 تسویہ را محل بحث است و از جهت وقوع این جمع و تشریک بعینہ در کلام آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در حدیث صحیح کہ اینجا
 مذکور شد مثل آن در حدیث دیگر کہ در علامات کمال ایمان واقع شدہ است ان کیون اللہ رسولہ احب الیہ ما سواہا منینہ
 واقع شدہ است و بعض گفتہ اند کہ سببش آن بود کہ آن خطیب وقت کرد بر بعضہما کہ موہم عفت اوست بر من یطع اللہ و رسولہ
 و وقوع تقد شد جزای سے و این سخن چیزے نیست و مخالفت است مرسباق حدیث را کمال بخینے و اقرب آنست کہ این ذم
 و انکار بجهت آن بود کہ لائق بشان خطیب و امثال این مقاصد بسیط و تفہیل و تطویل است و عدم کمال و دل از ان حینا بچہ
 عبارت حدیث است کہ مذکور شد ان اقتضای برہمن دو کلمہ باسلوک طریقہ اختصار در جان و اند اعظم بحقیقۃ الحال آن حضرت
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سورۃ ق بسیار بر منبر خواند سے از جهت اشتمال اوست بر یوا عطف شد یہ و زود اجرا کیدہ و وفا ہر لفظ اول
 دارد بر خواندن تمامہ سورہ و در بعض جاہتے نوشتہ اند کہ مراد بعض سورہ است و عادت شریف ہمین بود و در کلام خود سے
 تر و در تخیر مضموم میشود در قرات کل بعض و قرات بعض اخص است بحدیث تصر خطبہ قالت ام ہشام بنت ابی عمار بن النعمان
 کہ صحابہ انصار یہ مشہور است گفت برو و تورا و تورا رسول خدا کیے تا دو سال یا یکسال و کسرے اشارت میکاند شدت ہفت
 خود باحوال آن حضرت و شرف قرب ہوا سے صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و گفت ما حفظت سورۃ ق و فی روادہ مسلم ما اخذت
 یا ذکرتہ من سورۃ ق الا من فی رسول اللہ کرا نہ بان رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فی روایت مسلم الا من فی رسول
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم خطیب ہما صلی المنبر از جهت خطبہ خواندن آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بان سورہ بر منبر و در جمیع آیات
 مسلم و در روایت ابو داؤد و نسائی نیز ایک کل جمعہ و امام نوو سے گفتہ درین حدیث استجاب قرات سر روق سے کلمات بعضہما
 در ہر خطبہ جموع لیکن مصنف معلق آورد و عقیدہ کل ہونہ خت ما کہ لفظ حدیث کہ سے از انہما ہن رو شہین است با اشارت
 کرد کہ مراد کل کثرت و ہما ہن است چنانچہ گفت بسیار بر منبر خواند سے در سنہ است کہ اگر کسی چہ خود بہا ہن ہر روز

درست است که هر چه در این باب روایات آمده است از خطبه است که آن حضرت صلوات الله علیه
 مآله وسلم حفظ کرده و ضبط نموده یکی از آنها که متضمن بیان فرضیت جمعه و تاکید بر آن است معنی آورده و گفته و حفظ من
 خطبه و ضبط کرده اند اصحاب روایات اما در خطبه است که آن حضرت صلوات الله علیه و آله من روایت از روایت
 ابی الحسن علی بن زبیر بن عبد الله بن جعدان قمی بصره که معنی دست در تابین بصره حاصل یکی است نزد کرد بصره را شنید
 حدیث از انس بن مالک نایب عثمان بنده و سعید بن مسیب و روایت کرده از سوسه سفیان ثوری و عبد الله بن عمر
 انواریر سے ماتر سید عثمان بنده و فیما مضی و در روایت این خطبه معنی هست بجهت بعضی روایات و این خطبه را
 ابن ماجه از روایت جابر بن عبد الله بن زبیر آورده و آیا ایها الناس سے مردم تو بوالی الله قبل ان تموتوا تو بکنیند از گناہان که با
 جماعت حق عزوجل پیش از آنکه میرید ازین عالم در گذرید و چون وقت گذشتن و مردن تعیین نیست و احتمال دارد که هم روز
 مرگ در رسد مبارکت نماید در آن وقت و قبضه پندران راضی نباشید چنانچه فرمود و بادروا بالاحسان الصالحه و مبارکت نماید
 و شتابی کنید بکار سبک و صلوا الی الله من بین یومین یکم و پیوند کنید و بنبرید و محکم کنید آن نسبت و عهدی را که میان شما و
 پروردگار شماست بکثرت ذکر کم بسیار سے ذکر کردن شما پروردگار را عرض اسم ذکر و عرف مشهور لا اله الا الله است قلبا
 اولسانا و نزد اهل تحقیق شامل است هر عمل صالح را که تقر با الی الله کنند و بر نیویج قول او و شانه الصدقه فی السراء و العلیه از باب
 تخصیص بعد از تمیم باشد تو جبر و انما جبر و او شوید اجر سے عظیم که جز پروردگار عظیم قدر آن نماند بر ندره صدق و اخلاقی
 که در عمل و زید و اینها اجر سے مخصوص ذکر کرد و مطلق گذاشت و بجهت او تا ستوده شود نزد خدا سے و غلظت و ترزق او در
 و او شوید و کثرت شود بر روزه شما ابواب بركات از آسمان زمین و انما الله عزوجل علیکم الحجه و بدانید که خدا
 فرض گردانید بر شما نماز جمعه را و فیض کثرت و فرسخ که نوشته شده است در کتاب مجید و لازم و موکد گردانیده شده است جمیع
 مسلمانان فی مقاسه بنابر عمل ایستادن من که نیست فی شهر سے بنابر ماه من که نیست فی عام سے بنابر سال من که نیست
 الی یوم القیامه امروز قیامت که تشریح و تکلیف بندگان مستحق بدان روز است اشارت است تا باید فرضت نماز جمعه مقصود که
 همین است و ذکر قول او فی مقاسه بنابر عمل استطراد سے است و مقام احتمال دارد که هم زمان بود و مردمان روز باشد و اگر
 اسم مکان هم بود و اقیام در آن وقت دارند تا فم من و عدایه سبیله همه فرض است بر هر که را یا به سوسه وی و توانند
 بوسه و واجب گردید بوسه با جمیع شرائط آن و شرط واجب جمعه در کتب فقه مذکور است و شاید که تو بگویی حواله کتب
 دور است اگر هم اینجا بیان کنی نزدیکتر بود بدانکه شرط واجب جمعه بعد از وجود مصر یا قنصه سے آن بلوغ و عقل و ذکر است و حریت
 و قیامت و صحت و سلامت عین و در حلیه است پس جمعه بر مردان فرض بود بر زنان و بر آزادان و بر بنندگان و بر حیوان و بر
 مسافران و بر مذرستان و بر بیاران و نه بر کوران و نه زندگان و هر که بعد از او سے نماز جمعه پیش از شب تواند بنابر خود
 و شب کرد جمعه بوسه واجب بود و بنده اقال الامام ابو حنیفه و محمد بن اده است در حدیث قال رسول الله صلوات الله علیه
 انه یسلم الحجه علی من آواه اللیل فخرج التریقه سے و طاهر مردان از جبارت من و عدایه سبیله همین بیان مسافرت است که امکان
 جمعه داشته باشد با آن را اشارت به جمیع شرائط و شتمیم تمیما للفائده فمن تریما فی حیوتی یس کسیکه ترک کند جمعه در حیات من
 و او سے یا ترک کند آنرا بعد از حیات من محمودا به بجلت انکار کردن آنرا و استخفافا ما یا بجهت سبب نپوشش و سهلانگاری
 آنرا یا هم جاگزاد عادل و در باره شایسته باشد جو کننده با عدل در زنده یعنی بر وجه بر هر تقدیر قیامت جمعه از دست نماند

۱۰۵

انجا را چنانچه از وقت که در قسطنطنیه شرط عدالت و اقامت نمود و چنانچه در آنجا
 است بر تقدیر بایکدی خود را فرزندان چه چنانچه است آخر اقامت نمود. بان عبد الملک بن مردان که بادشاه وقت
 و حجاج که امیر الامراست او بود و میگرددند که بالا ترازو سے ظالمی نبود و صحابه رسول حاضر بودند و هیچ یک از ایشان انکار نکرید
 دیگر چه توان گفت و گویند که سکوت صحابه از جهت ظلم و ستم بود و این چنانچه باطن ایشان معلوم شود و چه چنانچه
 بر باطل هر چند مقام خود بود جائز نباشد و الا لازم آید بطمان بسیدار احکام دین و نیز گفتند که سلطان جانم اگر چه در
 چیز با کسی دیگر ظلم کند آخر در اقامت جمیع عدالت و زید اینقدر بس است در رعایت عدالت و رعایت امور مشکی است و گفته اند
 که در آن بلاد که ولایت آن کفار اند مسلمانان را میرسد که اقامت جمیع اعیان میکنند و اگر کسی را قاضی سازند قاضی میشود و مترجم
 مسلمانان و با کج فرمودم هرگز ترک کند جمیع اطمینان پس جمع کند حق تعالی تفرقه و پریشانی او را مثل از خدا دست برم
 بجز جمعیت آدمی یعنی پریشانی و این چنانچه اخیر است و لا بار لنی امره و برکت نداید خدا سے تعالی در کار رسد الا انک
 اسے مخاطب و بشو و صلوة له و مقبول نیست مترجم جمیع نماز الا اول صوم له و نه روز است مراد الا اول صوم له و نه روز است
 است مراد الا اول صوم له و نه روز است مراد الا اول صوم له و نه روز است مراد الا اول صوم له و نه روز است
 جمیع وجود استخفاف و ستم خان تاب پس اگر توبه کند در جهت کند از ان گناه تاب احمد علیه توبه کند و رجوع کند حق تعالی
 بر او سے بصورت پوشیده نماند که اگر مراد حقیقت جمیع استخفاف است آن خود کفری است هیچ هیچ عبادت با کفر متحمل
 و صحیح نبود مگر توبه در جمیع اسلام و این ظاهر است چندان احتیاج به بیان ندارد و ظاهر است که جمیع استخفاف و عیب بود
 مردم منافقت و مداومت گویا ترک کردن و تکامل نمودن گوشه امانی اما کار استخفاف دار و برین نغمه فکر بر محمول
 عبادات تخلیط و تشدید باشد بر ترک جمیع دین معنی اشبه و اقرب بمقام میاید و الله اعلم بعد از ان انکاسه یندازد اب رات
 بیان کرد خواه در جمیع باشد یا غیر آن و فرمود الا اول صوم له و نه روز است مراد الا اول صوم له و نه روز است
 امامت نکند امره راجع از نه مرد را الا اول صوم له و نه روز است مراد الا اول صوم له و نه روز است
 کند با و نشیند کسے را که سیرت کرده علامه معنی آنکه امامت نکند جل عالم را چه غائب بر باد پریشانی اهل بود الا اول صوم له و نه روز است
 مؤمنان و امامت کند فاسقے مسلمان صاحب راجع الا ان یعهد سلطان مگر آنکه قدر و غلبه و کراه کند صاحب طغنی که بچای سیف و شمشیر
 ترسیده میشود و شمشیر و سب و تازیانه و سب باین طور که خود امامت کند یا دیگر یکا که نه شایسته است امامت را نه بر باد
 درین صورت صبر است و عاقبت شریف آن بود که غالباً خطبه جمیع را خواند و خواند سے بود و در حکم بن سخن کلیم آورد و است
 که گفت قدوم آوردم بر آن حضرت علیه السلام با سعادت کس یا کس و دیگر کردیم نزد او سے روز سے چند شام
 شام در آن ایام جمیع را پس خطبه با استاد آن حضرت علیه السلام در سلم است که بر عصا سے یا قوس سے پس حد گفت خداوند را
 و ثنا کرد بر او سے عز و علا بخند که خفیه طیب مبارک که پس گفت ایها الناس تس تقبلوا و لن تطیقوا کل ما امرکم به و لکن سد ذوا و شر
 رواه احمد و ابوداؤد و مسلم و ترمذی سے از جابر بن عمر آوردند که گفت بروم من که بگذارم با رسول خدا علیه السلام
 نماز پس میبود نماز سے مباد یعنی بسیار دراز بود و روایت بود از جابر بن عمر که بود نماز سے مسانه و خطبه او سے
 مسانه میخواند چند آیتے و آن و تذکیر میکرد و دم را بدن و اگر ایستاد از نماز سے است نماز کو آه بود سے و نماز را
 دائم نسبت بخند را از کر سے در بر سے ترغیب رسول از توبه و ایضا غیب بر طویل نماز است

وانشاء علم فرمود سے ان طول صلوة الرجب بدستی کہ نماز سے نماز مرد و قصر خطبہ کو تا ہی خطبہ اوسے سقنہ من فقہ علامت
 و نشانی است از فقره و دانش وی و ناشی است از ان و مانا کہ در جہد سے آن بود کہ در وقت نصیحت مرتے میں است خصوصاً از کج
 سے انشاء علیہ وآلہ وسلم کہ سجدہ جوامع الکلم و سطر غرائب حکم است مرا باید کہ در جماعت و عبادت کو شد و تہمتہ بفس خود مشغول
 چنانکہ گفتہ اند کہ در بار باید گفتار و وعظ و نصیحت دیگران مظنہ فروغائی و عدم موافقت قول باطل نیز در دین فعل آن حضرت
 سے انشاء علیہ وآلہ وسلم تعلیم است بود و این معنی را تعلیم یعنی بس کہ قبول نیز آراء و کلمات و طبعی در توجہ آن گفتہ کہ نماز
 اصل و خطبہ فرست و از تصانیب سے فقہیہ است ایثار اصل بر فرع بزیادت و تفنیل و نزد امام ابوحنیفہ در خطبہ مقدار یک سجدہ یا لا الہ
 الا اللہ یا سبحان اللہ در فرض کافی است و زیادتیها سینت و استحباب دارد و در قرآن فرمودہ است فاسعوا لی ذکر اللہ و راو
 بذكر اللہ خطبہ است و ذکر اللہ بر تقدیر صادق است و مسلم از اسے و اصل آورده کہ گفت خطبہ خواند ما را عمار را بجا کر دو بیخ خواند
 از سبب فرود آمد گفتیم یا ابا العیقظان تحقیق خطبہ بیخ خواند سے اما سبب خواند سے اگر اندک کے طول تر از بن میخواند سے خوشتر
 بود سے گفت شنیدم رسول خدا سے انشاء علیہ وآلہ وسلم کہ میگفت ان طبل صلوة الرجب وقت خطبہ سقنہ من فقہ فاطیلوا
 الصلوة و قصر و الخطبہ وان من البیان لیسوا و امام نوو سے در جہاد شکاکا آورد کہ عتہ کہ امر بان است صلوة و با حدیث تخفیف
 صلوة و حدیث کانت صلوة قصد اخلاص است و جواب داده کہ مراد تطویل صلوة است نسبت بخطبہ آوردہ یہ کہ شاق بود
 بر مردم پس وی اقتضا است و طول اختی و ان من البیان لیسوا ہم روسے بوج بیان دارد و ہم ہم روسے یعنی بیان شاق
 محنت در اما کہ قلب و صورت آن بجانبے پس اگر صرف بجانب حق کند بعد از پروردگار بطرف باطل برود مذہب و بہر دو سنے
 در موارد استعمال این حدیث مقصود و مراد افتادہ است کہ لایخفی علی المتتبع و فضل آن است کہ خطبہ بزبان عربی باشد و نزد
 امام ابوحنیفہ بغیر عربی نیز جائز است بر ربانے کہ باشد و بعضی گفتہ اند از غیر عربی نہ مار سے روا باشد و بن فرج آملانی
 کہ میان روسے و صحابہ در قرأت قرآن سنت قرآن و کتب مسطور است و گفتہ اند کہ سے در آخر جوع کر و بقولہا و ہوا صحیح
 علیہ السعول و در خطبہ قواعد اسلام ایان فرمود سے و معات دین را تعلیم کر سے و نہ کہ موت و ترسیدہ در دنیا و ترغیب بہ آخرت
 تہ کیر سے و اگر در آن سے خطبہ سہمی از خود یا از غیر خود مرض شد سے یا نہی ال کر سے بیستادین قطع کردی سخن
 و حاجت را بگذارد سے و سائل را جواب داد سے و آنکہ در جہاد امام و سے آنہا بل چنانکہ بود و روزی سے و نسائی از بزرگ
 آوردہ اند کہ روز سے آن حضرت صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم خطبہ میخواند پس حسن حسین آمدند پیرامین ہا سخ پو شنیدہ و راہ پر
 انسان و زبان پس فرود آمد رسول خدا صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم سر برداشت ہر دو را از زمین و بہا و بود و پیش خود فرود
 صدق اللہ انہ امواکم و اولادکم فقتلہ و دیدم ابن دوسے را کہ بیزتہ روسے بعد از دو سنے وقتہ پس صبر تو استم کرد تا آن کہ
 قطع کرد سخن را و بر ششم نشان را و بود او و نسائی نہی ہر روز پیش گذارہ و نیز او را و در نسائی از نسائی
 مانک آوردہ اند کہ گفت دیدم رسول خدا صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم فرود سے آمد از منبر بہت آنکہ پیش سے آمد و امر
 حاجت میں سے ہیتما و اوسے اقتضا سیکر حاجت اورا آتا ہے چنانکہ مسلم و نسائی ابو رفاعہ عدو سے آوردہ کہ گفت
 رسیدم رسول خدا صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم و آن حضرت خطبہ میخواند پس گفتم یا رسول اللہ مرد سے غریب آمدہ سوال کن
 از دین خود در سے یا بد کہ چیست دین و سے پس اقبال کرد بر من رسول خدا صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم و ترک او خدا تا فرود
 در رسید نزد من و کر سے آورد چنان گمان بر کم کہ یا بیاسے او از آہن بود و نشست بر دوسے رسول خدا صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم

و شریف کرد و تقدیر کن مراد از آنچه تعلیم کرده است او ای پسر دگر او غریب و غریب است و تمام کرد آن را صلوات الله علیه که سلم
 و امام خود سے گفت این حدیث معلوم شود که هر که با کیفیت در آمدن در اسلام سوال کند واجب شود تعلیم و سه با انوار از جهت
 بودن و سه ایچ از جمیع امور و اگر در شش یا نهم یا بیست و پنج یا بیست و شش یا بیست و هفت یا بیست و هشت یا بیست و نه یا سی
 یا در آن چیز سے از ثواب دور ایم و جز آن چنانکه اصحاب سمن و غیر ایشان از ابو سعید حدیث سے آورده اند که آن حضرت صلی الله
 علیه و آله وسلم خطبه بخواند هر که از آن در جاساسه کند و صورت شکسته پس فرمود مرا و آری گذارده نماز را یا نه گفت نه فرمود
 گذارده ای یکت و غریب کرد مردم را بر مدقه در بعضی روایات آمده که گفت او را که بار دیگر چنین کن و نام این مرد سلیمان است
 بصیغه تفسیر همین حدیث است که تمسک شافعیه است در وجوب تحیت مسجد اگر چه در وقت خطبه باشد و در نجاست کلام
 طریقی از طرفین که جهت خوف اطاعت و طاعت متروک شد چنانکه در خصائص جمع در انصاف نزول خطبه اشارت بدان کرده شد
 در شرح ابن امام گفته که کرده است خیب که تکلم کند و حال خطبه در امر معروف و نهی منکر چنانچه در کتابهاست در و صواب است
 معلوم شد چون نام خدا یاد کردی از آنکه شهادت شهادت فرموده چنانکه مسلم فرمود او در نزدی و نسائی از
 عماره بن زبیر آورده اند که وی دیدنش بن عمر ان را پس بر سر دست بر سر پیش گفت قبح اشراطین الیومین در یاد
 خدا این دو دست را وقت تحقیق دیدم من رسول خدا را صلوات الله علیه و آله و سلم که زیاد و دیگر و بر اشارت کردن با انگشت
 شهادت و چون حاجت تمام حاضر شد ندیسه برای خطبه بیرون آمدی از صحن اگر در مسجد بودی تنها و خادمتی و حاجت
 پیش و سه فرود چنانکه الان متعارف است در بیرون آمدن خطیب جمعه و عید و عزیمت و غیر جماعت که کثیرا ما ملها
 بوضع فریب و مطراق بر آید و پیش آن حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم هرگز مطر و اوالیک که چارستان و خادمان کند بنور
 بنشینند طایسان و طرحد این نیز بعضی طایسان است چنانچه در تاملوس گفته و برین تقدیر عطف تفسیر سے طایسان باشد اما
 خاصه از چیز سے نیست گر آنکه نام نوعی خاص از طایسان در زنده و جامه سیاه و امثالین لباس متعارف بودی این عبارت
 احتمال دارد که طایس کبیر سیم خوانند و متعارف است و معنی این طایس که آن سخنان و جناب است در آنجا بودی بر بنویز و افاده
 نفعی مطلق کند و لیکن در مشکوٰۃ المسلمین ایت عکرمین حرمت آورده که پیغمبر خدا صلوات الله علیه و آله و سلم تند زانده و بر سر مبارک
 دستار سیاه بود که فرو گذارشته بود و طرف او را سیان گفتین جو روز جمعه در محفل که مؤذن نشین خوانند و نفعی بقصد و خوبین تقدیر
 بوقوع بعضی از آنها حیاتیات منافی نبود این رسال طرفین علامه معین المتفین بعضی از آن تعبیر نکند و یغار کرده اند احیانا غفل
 آن حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم بود و مخصوصی بجهت چنانکه در میان عادت لباس آن حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم
 بیاید انشاء الله تعالی فافهم و چون در مسجد درآمدی بر حاضران سلام و سه و چون بنشیند بر آمدی روی سوی کسانی که رو
 و دیگر بار سلام کرده آنگاه بر شستی رو او این ماجه عن ابن عمر و از سز جیه نقل کرده اند که سلام گوید خطیب بر قوم مگردان را مخصوصا
 بان حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم داشته اند یا در محبت روایت آن سخن دارد در حاشیه شرح ابن امام نوشته است
 از قدوسی نقل کرده که طحاوی گفته که چون امام بر منبر ساید ظاهرند هب آنست که سلام گوید بر آنکه خروج امام را سے
 قطع کلام است پس با آنرا شده سده چنانچه در حدیث غنی است حدیثی که نافع از ابن عمر روایت کرده اند ضعیف است
 روایان فقیم درین باب حدیث صحیح اگر احادیث متواتر است و استاب در کتابت شود محل بر حالت حاجت کلام حکیم
 در حال شروع در آن کرده در پیش نیست حدیث صحیح و از مسلم در دریاں شرحی غیر ازین اوزان نبود

آنست که نزد بعضی معتبرین اذان است و رحمت رب بستم و بسم الله الرحمن الرحیم است اگر در وقتش که بعد از نماز
گفته باشد زیرا که مقصود که اعلام است بونی و اما در بعضی معتبرین در زمان بزرگتر و بزرگتر در وقت بستان بن عثمان است
و کثرت و وقت در هر دو پیدا شد اگر در بوزن بزرگتر است این هر دو را که نام نوشته است در مسجد در بازار مدینه آن
را اجماع ازین خوانند سگها سیاه است در اینجا گویا آنرا بر وزن بیت حلا کرده اند ازین جهت آنرا اجماع ازین گویند
و این اذان و کثرت این اذان و حدیثی گفته اند باعتبار اول است باعتبار اصل و در نماز عینا استعجاب و عبادت
نموده گفته اند که اول ثانیه است و اول و دوم تا ثانی گفته اند باعتبار تسمیه اقامت با اذان چهارم و حدیثی بین کل اذان
صلوة نیز واقع شده است و چهارم چهارم است و در روایات واقع شده که در زمان مبارک آن حضرت صلوة اشرف علیه السلام
و در اذان بود و آنکه اذان سجدت در زمان ثانی اذان بود و اذان اول است که هر دو سنت جمع گویند در زمان
آن حضرت صلوة اشرف علیه السلام بود و در زمان صحابه و بعد از ایشان در حین عمل بروی رکعت و یا در اسلام و نیز
معلوم شد که از کجا باز پیدا شد در بعضی روایات گفته اند که این اذان در زمان حجج است و گفته اند یک سنت را هم بعد از اذان
اول گویند و اگر خوانند بقصد اعلام بصلوة و الصلوة نیز گویند و در بعضی کتب و روایات آمده است که اذان اول از استودات نبی است
است و غالباً این باعتبار آنست که بعضی معتقدین گفته اند که همین اذان را که همان بنده را در هر روز بود و تمام است و بعد از
آنرا بسجده نفس کرده و الله اعلم و در بعضی روایات آمده که اذان اول در زمان عمر بن الخطاب بود و حدیثی است که در این وقت
و بعضی گفته اند که در زمان عمر بن الخطاب بود و در بعضی روایات آمده که اذان اول در زمان عمر بن الخطاب بود و حدیثی است که در این وقت
کرده و بر هر وقت یا آنچه خلاصه باشد این کرده باشند آنرا بدعت نباید گفت و اگر بعضی از سلامت اهل بیت بر آن
کرده باشد اینو آنست که در زمان آن حضرت صلوة اشرف علیه السلام بود و مقصود از این روایت آنست که بخوابد بود و اذان اول
چون بلای اذان فایغ شده است آن حضرت صلوة اشرف علیه السلام بر فاست و خطبه کرده است به فاصله بیست و شش و دیگر
بان اذان و خطبه در اینست و در خطبه خواندن احادیث و اخبار صحیح بسیار آمده و در زمان امام ابوحنیفه و مالک و احمد قیام سنت
نیز که معتقد است و آنست که در وقت و آنکه گویند که خطبه عباسی که عتین است بحقیقت نیست مراد آنست که تصور
که در وقت و در رکعات نه و در خطبه سبب نقصان آن در ثواب میکنند و لهذا استقبال قبله و حرمت محکم که شرط انداز
بر خطبه نیست و این چون صورت است آن حضرت صلوة اشرف علیه السلام بر آن ثابت شده سنت باشد و ترک آن بی ضرورت
که در آن صورت این اذان و خطبه واجب و در زمانک نیز روایتی در روایت آمده و در صحیح بخاری و مسلم و غیره از جابر
از حدیثی است که در آن حضرت صلوة اشرف علیه السلام در خطبه میخواند قائل است اذان می نشسته پس می ایستاد و خطبه می گویند
پس در ایستاد و خطبه میخواند و در آنست که مسلم و نسائی از کتب بن عمر آورده که در مسجد در آمد و عبدالرحمن بن
م حکم با کبریا در آنست که خطبه میخواند بنشیند گفت به بینیدین ضیف را که خطبه میخواند و آنکه
شهرت در آنست که در آنست که خطبه میخواند و آنکه خطبه میخواند و آنکه خطبه میخواند و آنکه خطبه میخواند
خطبه اشرف علیه السلام در آنست که خطبه میخواند و آنکه خطبه میخواند و آنکه خطبه میخواند و آنکه خطبه میخواند
خطبه اشرف علیه السلام در آنست که خطبه میخواند و آنکه خطبه میخواند و آنکه خطبه میخواند و آنکه خطبه میخواند
خطبه اشرف علیه السلام در آنست که خطبه میخواند و آنکه خطبه میخواند و آنکه خطبه میخواند و آنکه خطبه میخواند

و در خطبه

و انقدر علم و دفع منبر در سنه سبع بود و قبول صحیح در شان و چون گفته شد مردم بحیث تبرسانان شاهان ساختند و صحیح است
 که آن منبر از یاد کسی که معاویه بساخته بود در حریم کعبه که در سنه اربع و خمیسین است تا آنکه در مسجد شریف شد سوخت بعد از آن خلفا و
 ملوک هر کدام منبر سے ساختند و در سنه ثمان و تسعین بساختند که کاتب عروث با قامت مدینه مطهر و مشرف بود سلطان محمد از منبری
 از بهت جوش ریخته بفرستاد و هجرت منبر عمر سلطان مراد تا پنج آفتاب دور باخته و دفع منبر و اسم صلوات آن از خلافت مروان است
 که در محل خود نگه داشته است و انقدر علم و آن حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم در میان هر دو خطبه خطبه به ششستی چنانچه در حدیث
 جابر بن سمره آمده و خاموشش بودی و دعا از آن حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم در وقت بصری نرسیده است و لیکن یکی
 از اقوال که در تعیین مساحت مسجد استجابات دعا در آن آمده قوی است که در وقت جلوس بین خطبتین است و طبعی آنرا از بعض
 شراح مسایح نقلی کرده است و مقدار این جلوس آنست که هر حضور محل خود قرار یابد و این طبع سنت است و شرط نیست نه اول
 از جهت حصول مقصود بدون وسع و زنگینی از غیره بن شب آورده که گفت دیدم علی بن ابی طالب را که خطبه خواندند
 تا آنکه فارغ شد و بعضی از اصحاب احمد بن حنبل بوجوب آن رفتند از جهت مداومت پیغمبر خدا صلوات الله علیه و آله و سلم بر آن
 و چون از خطبه دوم فارغ شد سه بلاه اقامت گفتند و آن حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم از منبر فرود آمدند و نماز گذارند
 و آن حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم در حالت خطبه مردمان را نیز و یک شدن فرمودند و فرمودی حاضر آید ذکر را و قریب شد
 از نام ربنا که در دور افتاد از مقام خیر تارفته رفت پس آمد و سوخورد و در آمدن بهشت اگر چه در آید در وسع آخر چه بود
 من سمره بن جندب و بنجاموشی نزد خطبه آمد و سه گفتی بن ابراهیم بدستی که مردان قال لصاحبه چون گویند پیشین خود را
 در وقت خطبه انصت تا بنامش بشن نقد لغا پس تحقیق بنو گفت چه درین امر کردن بنجاموشی سخن گفت و خاموشی را که بدان
 سیکر و خوز از دست و ادراک معافا جمله که در گفت اورا جمیع در خواب آن بر وجه کمال بنور و لغو کلام غیر مشروع و عیب را
 گویند و حدیث ابی هریریه و بنی در کتب مستندین این لفظ مذکور است که آن حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم فرمود و اذا قلت احک
 ایوم اوجه انصت و الا ما یخصب نقد خوت و نظرت یند سے و انسانی مانند آنست که مصنف ذکر کرده و در بیان خواص جمیع
 و در حدیث پنجم ذکر نماز و اوقات و زمان تفصیل نوشته شده است و کان یقول یو بود آن حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم
 که گویا چنانچه روایت کرده است که از این پس من کلایم جمیع هر که سخن کند بوجوه و الا ما یخصب در حالی که نام خطبه
 نیز بنامش پس آخر سیه حال را و بنام او کوشش انچه همچون ال وقت خیریت که کل سخا را بر سیدار و کتا بهار یعنی باران
 تا بر رسیده از سینه آن میکنند و مقتضی بیان نیست این سخن عالم بی علم است و اما که در اینجا تعریف است بزمست بود
 در وقت بیت نزل در شان ایشان است و ایشان در وقت خطبه لغو میکنند و انبی یقول انصت و آن کسی که سیکوید بر دیگر
 در وقت خطبه انصت کن پس از جمله این نیز در حدیث است برین قول و فرمود بنجاموشی که در حدیث بنجاموشی است
 جمیع را که پس و فرود آمدن جمیع را که بنام میان سه و در جل حضرت با بنامی که از آن سه فرمود است که حاضر شد جمیع را بنام
 حضرت پس آن نوسن نصیحت می فرمود پس هر دو است "ایوب و زنت انبی و بر جل حضرت با دعا مر سے دیگر است که
 ما نرسند بیم را بدعا و سوال و ما با در مات روزی پس و مر و است و ما بعد دعا که در حدیث است ان شایع است ان
 را به با و را در چو خسته است بدینا اگر چه در وقت و آوای آن معقول بود و آن بنا و منعه اگر خواهد سخن کند زنده با وجود سخا
 شرط و در بیان آن از بنده از جهت اختیار بی وجودی صحت و بنا و این را اجابت دعا و در آن حاجت بند بر کواجب

۱۱۱

و لازم نیست بلکه محض فضل کرم اوست و هیچ چیز بر او واجب نبود و اصل حضرت با او در مسی است که حاضر شده است جمعی را
 بانصات و سکوت بجنور و خاصوشی و ظاهر بر باطن و تمجید رفته مسلم و کام نزه و پائمال نکردن مسلمانان را و آنکه بیرون آید و آنرا
 نکرد و پائمال کردن و از جابر خیز زانیدن و جاسه تنگ ساختن بیچیکه را فنی که کفاره پس آن جمعه در روز کفارت است این
 اتقی تلبیها از گناهایان صغیره که کرده است تا جمعه دیگر که متصل است به آن روز و یا در ایام و سه روز دیگر یا گاهی آن روز و آنکه این
 ثابت است آن الله از جبت آنکه غنای غر و جل بقول میگوید من جاب با خسته فلان شراشالها هر که تنگی کند او را راست و چه آن
 پس یک هفته و سه روز بالای آن جزای یک مزرعه باشد و ابو داؤد و عن عبد الله بن عمر و ازین حدیث معلوم شد که مرتبه
 خفوع و خشوع و سکوت و انصاف و عدم ایذای مردم بلندتر از دعا و سوال است در حدیث ترمذی از مبارز بن انس صحیح
 آمده است قال رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم من تحط بقاب الناس يوم حججه اتخذ جسرا الی جهنم و انما حدیث درین باب
 بسیارست و چون بلال از اذان قانع شد سے پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم شروع در خطبه روزه سے زین حکم سابق معلوم شده است
 فائده در احادیث آن نیست و اگر مقصود از ذکر آن توطئه این قول است که گفتند کسی بسنت گذاردن بر نجاستی و مرد شود که مراد
 مصنف از قول او کس بسنت گذاردن بر نجاستی فقی مشروعیست سنت است پیش از جمعه چنانکه از سیاق کلام وی واضح است
 که وقت بر خاستن برای سنت گذارون پیش از اذان و شروع در خطبه است نه وقت خارج شدن از اذان پس اولی آنست که بعد
 بهین حکم میگرد که پیش از خطبه کسی سنت گذارده یا گوید پیش از نماز جمعه سنت را بتدنیست چنانچه در طبرسی این قول را در
 تحت بر آمدیم بلکه کلامی مستانف است و با وجود آن خالی از حیث نیست و ما بجز مقصود وی انکار سنت است پیش از جمعه
 میگوید که سنت گذارون پیش از جمعه نزد آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم نبود و بعضی از علما که بسنت جمعه قائل شده اند باین
 بر طبرسی گفته و اثبات سنن بقیاس حائز نیست بعد از آن مبالغه و تاکیه و تفسیر آن میکنند و میگویند و آنست و علماء و کسین و کسین

انصافیت کرده اند و ضبط نماز با سه سنت و قنات آورده اند و بسنت است پیش از جمعه چه در روایت نمره اند و اما بعد از جمعه چون
 منزل بازگشتی چهار رکعت نماز بلند است و اگر در مسجدی نذر است دو رکعت گذارده و میفرمود و بیگانه است و بعضی باینکه
 باشد در نماز گذارنده بعد از جمعه فصل بعد از نماز پس اگر گذارده بعد از چهار رکعت ایحدیث را مسلم و ابو داؤد و ترمذی
 از ابو هریره روایت کرده اند گفت روزی که این حدیث صحیح است و عمل بر نیست در بعضی از اهل علم بهیچ سواقی آنست که اگر
 در مسجدی چهار رکعت و اگر در خانه یک رکعت و در وقت بر خاستن از منزل نیکو است اکنون ما چه در مسجد نماز پیش از جمعه بعد از
 آنکه موافق کلام مصنف است و محال است آن نقل کنیم ما قدر التوفیق بدانکه نماز از جمعه هم چهار رکعت آورده و هم دو رکعت و هم شش
 رکعت اما چهار رکعت در حدیثی که مصنف آورده و در روایتی از مسلم آمده اگر چه بیست و هفت عملت پیدا شود و بگذرد دو رکعت
 در مسجد و دو رکعت و قنیه برگردد و در روایت ابو داؤد اگر گذارده دو رکعت است پس بیست و هفت از آن بیاید منزل ایست را گذارده دو رکعت
 دیگر و اما دو رکعت مسلم و ترمذی از بیست و هفت که گفت بود غیر خدا صلی الله علیه و آله و سلم که میگنار و بعد از جمعه دو رکعت و گفت
 ترمذی که درین باب حدیث از جابر نیز آمده و حدیث ابن عمر صحیح است و عمل بر نیست از بعضی از اهل علم و این قائل است
 شافعی و احمد و در روایت بخار سے و سلم دانی را و دو ترمذی و مسانی از مایع باختلاف الفاظ آمده که گفت بود عبد الله بن عمر که میگنار
 در جمعه دو رکعت در خانه خود و در روایتی چون بر میگشت از جمعه میگنار و در خانه خود دو رکعت و میگفت همچنین کرده است رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم در روایتی آمده که ابن عمر میگنار و بعد از جمعه دو رکعت و اجماعت میگردند و در نماز میگفت بود رسول خدا صلی الله

هو الاول فتمت بديك، انما بديك بغير طريق مصلح، بعد اسحق با اتفاق است امام عبيد بن خلف امام ابو حنيفه است ايشان
 گویند که اصل در ذکر اختیاست قول تاسی و اذکر کما فی نفسک تغیرا و خفیة و دون الجهر من القول، ولیکن وارو شد
 حمد و عید است بر خلافت قیام نیست نظر جمیع وجود در شرف و سستی تا آنکه الحاق کرده شود بوسه و قیاس کرده شود بوسه
 از جهت اختصاص شخصی بر کنی از ارکان پنج که مشهور است در بوی تکبیر و علم است بر افعال وی و این دلیل روایی یوسف و محمد را
 شاید که اثبات جهریت تکبیر و عید فطر قیام است بر عید اسحق کتند و در سنن ابن ابی عمیر مذکور است که اختلاف در جهر تکبیر است در روز
 نه در اصل آن زیاد که در شرف است، و عید مذکور که جمیع اوقات است و مطلوب از خلاصه مفهوم میگردد که خلاف در اصل تکبیر
 و این چیز است نیست زیرا که ممنوع نیست از گفتن آن در هر چه وقتی اگر ممنوع باشد بوجهی باشد که موجب بدعت است پس
 امام ابو حنیفه گوید که برف صورت ذکر بدعت است زیرا که قول من سبحان و تبارک فی نفسک الا انما یسقط باشد بر صورت
 در روایتی از ابو حنیفه نیز در جهر آمده است انتی اما انما و دیگر در باب جهر تکبیر تسک کرده اند بجهتی که روایت کرده است در قطبی
 که گفت ابن عمر بود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که تکبیر میگفت بوزن قطر از آنگاه که بیرون می آمد از خانه خود تا می آمد مصلی
 دشمنی میگویی که در این حدیث سخن است صحیح است که موقوف است بر این غیر و کلام مصنف نیز باین ملاحظه است در آن و این
 انسانی بصحت حدیث نیز که گفت حدیث ابن عمر که در متابعت سنت و قبلة مصلی میگذاشت و شیخ ابن امام گفتند این حدیث
 ابن عمر ضعیف است بجهت موسی بن محمد بن عشا که کتب را در اوست و نیز سوسه دلالت نمیکند بر جهر تکبیر که محل نزاع است حاکم
 ابن ابراهیم روایت کرده و ذکر کرده جهر را و بجهت گفته که صحیح است که موقوف است بر این غیر و قول صحابی معارض نشود بجموع
 آیت قطعی که صبر ما به و دو ان الجهر من القول و نیز در حدیث آمده که خیر از آنکه در شیخی و مال آنکه وی معارض است بقول صحابی دیگر
 چنانچه روایت کرده شده است از ابن عباس که در حدیث شریفی که رسید از شخصی که میگفت شتر او را آید
 شتر گفت امام گفت لا درود را میقیمم با تملی بن زور یا پیغمبر است علیه و آله و سلم و بنویس که کی اذان که میگفت تکبیر پیش از
 امام و ابو جعفر گفت که نمی باید که تکبیر را از آن جهت بگویند که در حیرت ایشان در حیرت است و پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم
 چون بصلی سبیدی در زمان شرف در کعبه بود و از آن بود که در امامت نه صلوة جامعہ مسلم و ابو داؤد و ترمذی
 از جابر ابن سمرة آوردند که در روزی که در کعبه بود و در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد
 و گفت ترمذی که از زمان حضرت جابر بن سمرة آوردند که در روزی که در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد
 در اهل علم را احباب منیر است و در روزی که در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد
 اذان ابن عباس در جابر بن سمرة آوردند که در روزی که در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد
 در صحیح مسلم روایت کرده که در روزی که در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد
 در روایت کردند که در روزی که در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد
 اقامت را با کعبه ایستاد و در روزی که در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد
 علیه و آله و سلم تا در روزی که در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد
 در روایت کردند که در روزی که در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد
 کرد شامی از آنکه در روزی که در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد و در کعبه ایستاد

بشوند چنانکه در حدیث ابی سعید بصری آمده است که گفت **توبیخ بجهت اذن** و در آنجا که در آن روز منظر رسول خدا صلی الله علیه و آله بر من و شما
دارد که عثمان احمیام میگردد مروان بران موافقت نمود بان جهت این فعل نسبت بوسه شهرت یافت بدین آنکه بخارسه
و سلم و ابو داؤد و نسائی از ابن عباس آورده اند که گفت حاضر شدم روز عید فطر با پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم و ابو بکر و عمر
و عثمان نماز میگذاشتند ایشان پیش از خطبه و عبدالرزاق از ابن جریر از زبیری آورده که گفت اول کسیکه تقدیم خطبه بر نماز کرد
معاویه بود و ابن کثیر از ابن سعید آورده که زیاد آن را بصره کرد و قاضی عیاض میگوید که مخالفت میان این دو اثر
و اثر مروان نیست زیرا که هر یک ازین دو یعنی مروان و زیاد عامل معویه بودند پس محمول بران بود که ابتدای آن از معاویه بود
و ازینها اقبل آن کرد و الله اعلم انتهى کلام شیخ ابن حجر و آثانی که بشیر برای خطبه عید در زمان آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم
نمود چنانکه در روایت ابن خزمیه آمده که گفت خطبه خواند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ایستاده بر دو پای خود چنانکه گفت
در حدیث ابی سعید و متقی و سب سے آنست که اول کسیکه بر من سر او را زد مروان بود و در وقت امام مالک واقع شده که اول کسیکه
خطبه خواند بر من عثمان بن عفان بود که بنا کرده بود او را کثرت اهل بیت و آنچه صحیحین آمده از حدیث ابی سعید اعتماد هم بر آنست
و احتمال دارد که عثمان یکبارگی کرده باشد پس اذان ترک داده و مروان آنرا آماده کرده و ابو سعید را اذان اطلاع نشد
که اذان فتح الباری و در فتح القدر شیخ ابن الهمام بر پایه میگوید که اختلاف کرده اند در بنیاسه بنبر بجهت بعضی گفته اند که
و خواهر زاده گفته که حسن است در زمان مکه مرویت از امام ابو حنیفه که لا مانع بر او چون در صحیح البخاری از حدیث جابر بن عبد الله
که گفت ابتدا که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم چهار پسته خطبه خواند و چون فارغ شد نزول فرمود و بجانب نساء رفت و ترک
کرد حدیث و ظاهر نزول از منبر است مصنف اذان جواب میدهد میگوید یا اما در بعضی روایات صحیح و در نوشته که در آنجا
اگر چه در اکثر احادیث ظاهراً فرغ یا فخطب ثم انما انسا **انما انسا** و این رتبه شده است با آنکه آن امر با مکانی عالی بود که قائم مقام
منبر است و اطلاق آن نزول بجهت آن بود و برین معنی عثمانی است ولیکن چون در احادیث صحیح ثابت شده که منبر نبود و ناچار
از ارتکاب آن و در بعضی احادیث علی بن اخطه مرویت چنانچه نسائی از ابو کاهل حمسی آورده که گفت دیدم رسول خدا صلی الله علیه و آله
علیه و آله و سلم که خطبه خواند بر ناه که گرفته بود و چنانچه نام ناه او را پس مراد نزول از ناه باشد منبر و فی الصحیحین و غیره
عن جابر بن عبد الله قال كنت جالسا في المسجد فبينما هم يقرءون فاجلست رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم فقاموا يوم العيد فقاموا
روز عید فقاموا بالصلوة پس ابتدا کردند نماز قبل از خطبه بل در آن اقامه پیش از خطبه سبب اذان و اقامت هم تمام مشکوای علی لعل
پسته استاد و در حالیکه تکیه کننده است بر بال پس این بیتا در بعد از خطبه است چنانچه از صحیح بخارسه بصیرح تراویح معلوم گردید
که گفته قبل ابا الصلوة ثم خطب الناس فلما فرغ نزل في انسا رقد كبرين وسويوكا علي بال و در خطبه که بر قوس یا بصاکره
چنانچه در روایات آمده است فامر بقوسه انسا لیکر و مردم را تقویت و ترغیب از راه تشتمالی طاعت و دیگر کلمات و ترغیب
کرد بر طاعت بتعالی و وعظ الناس و ذکر عظم کرد و هم را و تذکره روایات آن را هم سبب بیشتر بگذاشت از ایشان حتی آنی انسا
تا آمدن زمان آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم زمان رسیده است از آن مصلحتی که عید امر فرموده است اگر چه جائز بود که
و فرموده است حاضر سوید و از آنرا موافقت ببرد و در اجتناب کنید نماز را که هر چه جوان و مخدوم غیر بودنی
و اگر چه در پرتو بداند نه ششند و فرموده است با که استعانت کنید حامد و جاد را یکی از دیگری و جیبان را نیز فرموده است
حاضر متوجه و عظمی و ذکرین پس وعظ و تذکره کرد در زمان را و فرمود تصدیق کنید ای جماعت ما ازیرا که بیشترین شما نیز فرموده است

دوره واسی و دیگر آمده دیدیم من دو شرح را دیدیم الشراعی آن نمایازی ازین میان برخواست فریاد کرد و بجهت سبب یا رسول
فرمود سبب آنکه کفر آن نعمت مردان سے کیند و از ان شکایت سے دارید و در حدیث ابی سعید آمده و لعنت بر یکدیگر
بسیار کیند و ندیدیم من از ناقصات عقل و دین برنده تر از شما عقل مرد و عاقل هو شیاری را وقتی لفظ دور و واسی و دیگر از جا
آمده بقول میگفت آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم مردم از مردان و زنان تصدقوا صدقه دهید و خیر کیند تا کثر من عید
النساء پس بیشترین مردم که تصدق میکردند زنان بودند سے باقره و انصاف و سکون را گوشواره و آنجا تم و انگشتری
و اسلحه و چیز با سے دیگر از جنس آنچه تصدق توان کرد و فاکان که حاجت پس اگر میبود آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم را کاری
یرید که میخواست آن بیعت حبشانه بزرگ شکر بر او بود که را بجا بنی بید که تم ذکر میکرد آن را برای ایشان و میفرستاد و الا
انصرف و اگر نمی بود کار سے و حاجت بفرستاد آن ایشان بجائی برگشت و بجا نه سے آمد و آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم
مجموع خطبه را چه خطبه جمعه و چه عید و چه غیر آن اقتضای بجز و ثلثه حق میکرد و تخصیص بعضی خاص و بعضی مخصوص از حمد و ثنا
مثل تکبیر و غیره منی فرمود و چون خطبای زمان افتتاح خطبه عید مخصوصا عید است تکبیر کنند مصنف روان کرد و گفت
دور حدیثی وارد شده که افتتاح خطبه عید تکبیر میکرد و میگویی در سنن ابن ماجه این مقدار مرویست عن سعد بن ابی
صلی الله علیه و آله و سلم ان ابی صلی الله علیه و آله و سلم کان یکر تکبیرین خطبات الخطبه یعنی آن حضرت صلی الله علیه و آله
و سلم تکبیر بسیار میگفت در میان خطبه و فی لفظ دور روایتی دیگر از سعد واقع شده است که تکبیر در خطبه عیدین بسیار
میگفت تکبیر را در خطبه هر دو عید فطر و اضحی و این حدیث دلالت میکند بجهت بر آنکه افتتاح خطبه تکبیر کرد سے بلکه تکبیر
در خطبه بسیار گهتی خواه در اول یا در ثلثه سے آن دانش علم و از همان راه که در کتابی است که در آن راه بازگشتی بلکه بر او دیگر
باز برگشتی چنانچه بخار سے از جابر بن عبد الله روایت کرده و تریز سے از ابی هریره آورده و گفته درین باب حدیث از جابر
بن عبد الله روایتی رفیع نیز آمده و گفته مستحب است که بعضی از این علم امام را که چون بیرون آید بر اسی رجوع کند بر اسی دیگر از جهت
اتباع این حدیث و این قائل است شافعی اتقی و در فتح الباری میگوید شافعی در کتابی تم گفت مستحب است مرا امام را و امام
را و اکثر شافعی برین اندو لیکن در وجیز تقرض نکرده مگر امام را و تبسیم قائل اند اکثر اهل علم و بعضی گفته اند اگر آن منی و علت که
آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم بسبب آن کرد و مثلاً باقی است حکم نیز باقیست و الا منتفی سے شود حکم باقیست علت
و اکثر علما بر آنند که حکم باقی است اگر چست آن منتفی گردد چنانچه بل در طواف و غیره انتفی پوشیده نماند که تعیین علت در آن
فیہ منصوص نیست چنانچه در بل که اهل جلا دت و شهادت بود بشرکان اما اینجا معانی و علل که پیدا میکنند بجز در گمان احتمال
ست چنانچه مصنف در اول و آخر کلام خود ایما سے بیان کرده است پس اینجا نظر بلیت نباید گذاشت و لو ای اتباع و قتل
در طریق سنت باید بیاقت یا احتمال وجود بعضی آن مساوی در شان آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم استنباط کرده اند
در غیر و سے صلی الله علیه و آله و سلم و سران که حضرت صلی الله علیه و آله و سلم در راه فتن بجهت و رجوع از ان اختلاف میکند
میگویند آن بود که تا اهل هر دو راه برو سے صلی الله علیه و آله و سلم کنگد و بشرت و ثوابین عمل مشرت و فائز گردند و حصول سعادت
شرف مرد سلام از ان حضرت صلی الله علیه و آله و سلم بر هر دو طائفه که مفید عاجز و سلامت است علاوه و لازم است
بنا که سروری آن بود که برت و سے صلی الله علیه و آله و سلم بر دو راه و اهل آن را شامل شود و هر دو در ضربت فضل و برت
مرد و شرفین مشارک و مساوی شوند یا آن بود که حاجت اهل طبابت فریقین را از تعلم و استفتا و دستر شاد و صدمه و ذوق

و سر در پیشگاه جمال جان افزای و سے مانند آن قضا : **ما از آن راه که در راه اسلام** حدیث در راه حاصل ایما را
 ذکر الله و بركات آن در هر دو حصول پویند و یا آنکه اهل کفر و نفاق را از یو و غیر هم بمشاهده عزت اسلام در وقت اعلام دین حکم
 میخیزد و کفار و مشرکان غمناک و اندوگمین گردانند یا بکثرت و عزت لشکر اسلام در دلهای ایشان رعب اندازد و بر
 یا بر اسکی که بقیع و موافق و اما کن مختلف لشکر و اهل آنها از ملائکه رحمن و انس گواه طاعت و سے شوند یا آنکه راه آن حضرت
 صلوات الله علیه و آله و سلم بجانب مصلی بر جهت یمن بود و اگر رجوع نیز همان راه میکرد بر جهت شمال واقع میشد پس رجوع از غیر
 آن راه کرد تا آن نیز بر جهت یمن واقع شود یا آنکه قبله مدینه جنوبی است و مصلی بجانب غربی است و از اینجا لازم آید که
 رفتن بمصلی از جهت یمن بود و منزل شریف در وقت و قوت بمصلی بر جهت شمال پس اگر همین راه رجوع میکردند که رفتند بود
 ضرورت بر جهت شمال واقع میشد یا آنکه از جهت ترس از کید اعدای دین بودند در مقام هلاک نزد تالیستند و اینو به مشهور است
 و در و سے نظر است زیرا که اگر چنین بود و سے دین بر کوشش را که رکود و عادت مناسخی تا آنها بفرستند تا شریف در همان راه
 نیکو آید و تالیستند جواب داده اند ازین نظر با آنکه از مواظبت و اعتیاد بر مخالفت طریقین مواظبت بر طریقے همین لازم
 نیاید لیکن در روایت شافعی آمده که رفتن آن حضرت مصلی و شرعیه و آله و سلم روز عید بمصلی از طریق اعظم بود و رجوع از
 راه دیگر و برین تقدیر وجه نظر قدرے قوت پذیرد تا مل یا آنکه آنرا بجهت تخیف از دعاهم و هجوم حملات کرد و سے یا آنکه در وقت
 رفتن بر فقر تصدیق کرد و چند آنکه در وقت رجوع چیزی باقی نماند و سے پس بر راه دیگر که اجتماع فقرا و سائلان بود و
 رجوع کرد و دست اندازد و مع سائل لازم نیاید یا آنکه نفاول میگرفت تخمیر طریق بر تخمیر مان بختی در بنا و ترقی بمقام قرب و وصول
 میسر نیاید و راه دیگر شد حال نیز دیگر گشت و اینو به غایب از خلفانی نیست یا اگر کسی که بان متوجه مصلی میشد و در راه از تر
 بود و راه که رجوع در آن میکرد پس خواستی که کثرت بر کند بکثیر خنده نشاء بر رفتن رخصت بیاید و اما در وقت رجوع
 چون منزل خود آمد سهرت نمود و سے که در اینجا قصد عبادت نیست و دین و جهنم کنده اند یا آنکه ابر خطوات بر وقت
 رجوع نیز است تا آنکه گفته اند که هر که رجوع رود تا بوقت وصول بطن ابر و ثواب این سفر او را حاصل است چنانکه حدیث
 بیا این کسب نزد رده و غیره ثابت شد است و اگر عکس اینو به نیز گویند صورتی دار و سینے راه رفتن کوتاه تر و نزدیکتر
 بود و است که مبارک به طاعت کند و غیب اول وقت دریا بجز وقت وقت بر شستن که اگر در بر تر منزل برسد چیزی وقت
 کرده یا آنکه اختیار این پیش از آن حضرت مصلی الله علیه و آله و سلم برای این مجموع وجود ذکر کرده بود که اقال حساب الله
 بزرگوار است که مقول بشیر خلق از ادب آن است و تا چه بود و اینو به اجتر و ادبی است چه اسرار و معانی که آن حضرت
 مع الله علیه و آله و سلم را بود و باقی از قبائل و کرم و حضرت آن شکر است و زلی بان متذکره است اعلم تحقیق در مصلی
 زینت از و سے ناز است است و شرفی و سلیه بود و از تر ناز و سے و نسی از این عباس آورده اند که رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم برین آمد و زید پس بگرد و گردیدند و پیش او و سے بعد از و سے الحدیث و تر ناز
 گفته که زینت از این کلمه عبید الله بن عبد الوالی مسجد نیز در و عش برین است نزد بعض اهل علم از اصحاب پیغمبر
 صلی الله علیه و سلم به غیر ایشان و طاعت از اهل علم نماز پیش از نماز عید بعد از و سے چنانکه در آن قول اول صحیح است
 متقی در کشته است و آنکه امیر ازین راه بود و سواد و سے را طیفه ساخته بود بر مردم پس برین آمد روز عید و گفت
 بیاید فریاد از مندا که نماز که در وقت پیش از امام رواد اند سال و سے چنانکه است از این سیرین که این مسعود و خدیفه

ایضا

اللهم اغفرنا اللهم اغفرنا چنانچه بخارست و مسلم و موطا و ابوداؤد و نسائی اینست **بروایت** که در روز نهم از آنکه در آن روز مردم را
 قطع در عهد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم پس بود آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم که خطبه بخواند روز جمعه ناگاه ۱۶ ماهی
 برخاست و گفت یا رسول الله هلك المال و هلك العیال فادعنا و در روایتی شجره المطر و محرمات الشجر و بکلت البها و در روایتی
 بکلت المواشی بکلت العیال بکلت الناس پس برداشت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم هر دو دست خود را پسته گفت اللهم اغفرنا
 چهار مرتبه و در روایتی سه مرتبه و در روایتی اللهم اغفرنا و بار بار یا سم بارانس گوید سوگند بخدا که نمیدیدیم ما در آسمان قطره آبروی منور
 فرو نیارده بود آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم دستهارا تا آنکه بر جاست بر مثل کبها و بار بار آن روز و روز دیگر تا چوبه کشیده
 پس بیاید بهمان اعرابی یا دیگر سے و گفت یا رسول الله اغفرنا و غرق المال و در روایتی بکلت الاموال و انقلعت اسبابنا
 لارانا یکشاید الله تعالی این ابر را پس برداشت و ستیامی مبارک را و در روایتی قسم کرد آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم در آن
 قسم کرد از جهت معرفت ملال بنی آدم اللهم عوینا و اعیننا و در روایتی زیادت اللهم علی الاکام و الطراب و یون الا و تیه
 و نسبت اشجره بهر سو سے که اشارت میکرد و میگذارد بر از آن سوتا از روی مدینه بر کشاده شد مثل حور و روان شد وادی
 و قنات تا کیمیا و بنیاد پیچ یکبار پیچ ناچیدگر آنکه خبر داد از باران و در روایتی پس بکشاد ابر و در مدینه دست باریدگر دیگر وادی
 و نمی بارید در و سے قطره و این قضیه در عهد شریف بود روز جمعه در اثنا سه خطبه وجه دوم آن بود که روایت کرد ابو داؤد و در
 و غیرها از عاقله شکایت کرد مردم بر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نحو طرطریسین لمرکردنا بنها و ذمیر سے و بصلا
 و در عهد که در صحابه را بر این **بروایت** در آن روز بیرون آمد بعد از این که اصحاب فقط حدیث
 در جامع الاصول و غیره نیست که بیرون آمد در وقتی که پیدایش روی آفتاب و این عبارت ظاهر درین است که بیرون آمدن
 در وقت طلوع بود و بعد از طلوع و چون تفاهت درین و در وقت سهل است و متقارب است و در آن خلتی ساشد تا نواست و چون
 و تشع در باطن و تبه آید لباس شبانید بکیر یا سکون ال حاجه کنه را گویند و فقط تمام متعلق است بهر سه ذکر تشع و تبدل در حدیث
 ترمذی است نه ابی داؤد و ذکر باقی مقتضات در ابی داؤد است نه ترمذی و گویند که مصنف جمع کرده است در حدیثی حال قضیه را ذکر کرده و در حدیث
 نسائی ذکر تفریح نیز کرده و چون بصلا رسید بنبر بر آمد و بکیر و تمجید گفت و فرمود شکایت کردید شما آن قحط سال تا خیر با آن از وقت و
 بتحقیق امر کرده است خدا تعالی که دعا کنینا و از و عهد کرده است و بیجا است حاجت کند ما شما را و در حدیث ترمذی ابی داؤد و نسائی آمده
 که روید بن عقبه که امیر مدینه بود کسی از و ابن عباس فرستاد و ناپرسد او را از کیفیت استسقا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم پس گفت
 ابن عباس بیرون آمد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مقبلان و متواضع و متضرع میبندد بر آنکه بهر خطبه بخواند مثل این خطبه که شما میخواهند
 و این عبارت نفی خواندن خطبه میکند یا خواندن خطبه باین کیفیت که ایشان بخوانند خود بسبب و تکلف ظاهر همین است چنانچه
 مصنف میگوید و خطبه خواند و این مقدار از آن خطبه محفوظ است الحمد لله رب العالمین الرحمن الرحیم مالک يوم الدين لا اله الا الله
 ما یرید اللهم انت الله لا اله الا انت افعل ما ترید اللهم انت الله لا اله الا انت انشی و کن الفقراء انزل علینا الغیث و جعل انزلت لنا قریب
 الی صین ثم رفع یدیه لست برودت هر دو دست خود را و این **بروایت** در آنکه در وقت تضرع و زاری دعا و بابت فی ارتقا
 و سبب آنکه در در برداشته دست تا حتی بداید اندام بطه تا آنکه ظاهر شد شدت دعا هر دو عمل کردید به شرف آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم
 در آن زمان در آن وقت بود مردان و سبب علی بن یحیی که خواهد باشد و اگر تمسک بود در موضع طبعین و بر سر تقدیر مشهور باطن
 کنایت است از بلند سر داشتن و شها و گفته اند که هر چند راقه صفت تر و سینه تو بر سر در شستن و ستها بلند تر و حسا شکوه

سنتا عینا علیها مریا فی غمضها ما جلا غیر رایتی معذت بی شش و بی استسقا ذکر کرد پس در روایت بخارستند
مسلم و ترمذی با اختلاف الفاظ آمده است که چون قریش در اسلام آوردن درنگ کردند و تمرد ورزیدند حضرت در این اثنا
صلی الله علیه و آله دعا کرد و این دعا در روایتان در روایتی آمده که فرمود اللهم سبعا کسب یوسف خداوند ای یوسف بر ایشان نازل
هفت ساله چنانکه بر قوم یوسف فرستاد و در روایتی سنین کسب یوسف یعنی هفت ساله و هفت ساله ای یوسف پس گرفت ایشان را
تخت و پلاک شدند در دوسه و شوره ندم در با و چرمها و استخوانها و سیدیه نادر جو آسمان مثل و غنا و غیره و اینها پس با سنین آمد
گفت یا محمد تو آنگاه که امر میکنی بیدارم و این قوم نوازند پلاک میشوند دعا کن خدا را و دعا فرمود پس از آن پس یوسف را در
ارید و در روایتی تا یک بند از این پس از آن شکایت کرد و گفت که منظر از این فرمود اللهم حواله الذور سینه پس بگفت ای یوسف
و جبارید کرد و ایشان و قه یزید بن سندیار غمیزه و چون بی جا بود و این روایتان
شکست کرد و در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است و این روایتی که در این قضیه و معانی آن حضرت است
ایشان در حدیثی که در آن حضرت است علیه السلام در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است
پس در روایتی که در آن حضرت است علیه السلام در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است
عاید تا یوسف در آنجا که در آن حضرت است علیه السلام در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است
روایات مفرد میگردد و در روایتی که در آن حضرت است علیه السلام در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است
سوره و خال آن که در آنجا که در آن حضرت است علیه السلام در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است
رفته اند یعنی با یکدیگر و یوسف بنی امیه و عمارت است بن عمر و در روایتی که در آن حضرت است علیه السلام در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است
و در آخر وقت بعد و قصه خالی شده نه این نیز سبب اشک است که در این قضیه و معانی آن حضرت است علیه السلام در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است
و جباریت وجه ذکر کرد و در روایتی که در آن حضرت است علیه السلام در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است
در حبس اجلاس را به حساب کرده و گفته بود که در آنجا که در آن حضرت است علیه السلام در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است
بیت فرقه بدست سبب گزاشته بود هر دو عمر و در روایتی که در آن حضرت است علیه السلام در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است
شد قبله را و بگذاشتند می فرود که شدرا الحبت زنه هم بنده و در روایتی که در آن حضرت است علیه السلام در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است
در همان قضیه ذکر قبض مکان صحیح بود بر آن حضرت است علیه السلام در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است
و در حال ماران باریک گرفت و کینوبت بتسفا سید بر رسته از چنین شدش نوبت که در روایتی که در آن حضرت است علیه السلام در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است
چون ظاهر کلام مصنف حضرت به استسقا است درین استسقا و چون نام از استسقا که در روایتی که در آن حضرت است علیه السلام در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است
میگرد و ابولباب بن عبد المنذر انصاری که یکی از مشاهیر صحابه بود و در روایتی که در آن حضرت است علیه السلام در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است
آورده که از حدیث بیعتی از حدیث عید الله سلمی ذکر کرده است و در روایتی که در آن حضرت است علیه السلام در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است
خرادر مرد دست کبیر بود و کون زینج با آنجا که در روایتی که در آن حضرت است علیه السلام در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است
فرمود و الله یغنا ما و در روایتی که در آن حضرت است علیه السلام در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است
تا و ان ریاسته را در آنجا که در روایتی که در آن حضرت است علیه السلام در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است
را می بیند جای در آمدن و در روایتی که در آن حضرت است علیه السلام در آنجا که در این قضیه و معانی آن حضرت است

واستقامت من برکات السماء وانبیاء الثمانین برکات الارواح الامم ارفع عنا بجملة البرکات والبرکات والبرکات والبرکات
 لا یکنیفه غیرک اللهم انما نستغفرک انک کنت فقارا فارسل اسما وعلینا من راسخا من این دعا را از سائلم بن عبید الله عن ایبیه
 روایت کرده که ذاتی الواهب بد آنکه استغفار را اثری عظیم است در باب استعجاب و برکت و در زرق و زیادت در اموال و در
 چنانچه از نصوص قرآن مجید معلوم میشود در احادیث فضل آن بسیار واقع شده و آفته است هر که لازم گیرد استغفار را بر
 او را خدا سے تقاسے از ہر تنگ فرسخے و از ہر اندوختہ و در روز سے رساند اور از انجا کہ گمان نماند و از امیر المؤمنین علی
 مرویت کہ فرمود عجیب از مردم کہ شکایت از تنگے رزق کنند و کلید ہائے رزق در دست ایشان است و ان استعجاب است
 و نیز آفہ است کہ بندہ مومن چون گناہی کہتہ نکشہ سیاہ بر دل وی بنشیند و چون استغفار کند صیقل کرڈ و دل وی نورانی
 شود گناہ زیادہ شود سیاہی دل نماند و دل را تمام کرد آن سیاہی و نیز آفہ کہ اگر کسی باشد کہ ہر روز ہفتاد بار گناہ کند و ہر بار
 استغفار کند آرزویدہ و بخشیدہ گرداند و او ان حضرت صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم ہفتاد بار و بعض روایات صد بار در کتب
 مجلس استغفار کردے و تحقیق معانی این حدیث و بیان موجب این استغفار و ریبہ مرجع بعین تفصیل ذکر کردہ شدہ است
 و وصیت است مثل نماز کہ ہر روز ہفتاد بار این کلمہ ورد سازند استغفر اللہ العظیم الذی لا الہ الا ہو الہ الحق الیموم و اتقینہ
 و بعض بصیغہ دعا گویند و این نیز در بعض احادیث آفہ است چنانکہ کہ اللہم غفر لے و نب علی انک انت التواب الرحیم
 و در روایت التواب الغفور اللہ الموفق و چون ان حضرت صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم دعا سے استغفار کردے و دعا سے
 مبارک را سوی آسمان برداشتی بر شستی بیانہ چنانکہ گذشت و میفرمود سے استعجاب دعا را طلب کنند چنانکہ
 وقت ملاقات عدو دین و مصطفیان لشکر و در برابر کفار ایستادن و در غزوات و وقت نزول رحمت و نصرت را
 دین و شکست کارخانہ کفر است پس دعا و مستجاب باشد دوم وقت اقامت نماز ایستادن برای دین و این نیز
 افضل اوقات است و ہا و اکبر است با شیطان و جنود و سے سوم وقت باریدن باران کہ نزول رحمت و نصرت
 و مہربانی و صافت پروردگار جل و علا بہ بندگان و توسیع رزق است بر ایشان پس طلب مزید رحمت و نصرت
 اقرب بود با جاہت و قبول و نیز میفرمود فتح ابواب السماء کثا و میشود در ہائے آسمان و سیجا را اندھا و قبول بندہ
 دعائی اربعہ موطن در ہر محل عند نقاء الصفوف نزد ملاقات صفوف مسلمانان در جنگ با کافران و عند نزول رحمت
 و نزول و آمدن باران و عند اقامۃ الصلوۃ و نزول بر بادشتن نماز و عند و تیار و نزول وین تا کہ بعد از یہ
 و تشریف و در اخبار آفہ است کہ اول بار کہ نظر بر کعبہ افتد ہر دعا کہ کند مستجاب است و گفتمہ اندکہ چہ دعا و وقت ما
 کہ البتہ مستجاب است بعض گفتمہ اندکہ بتا اتنا سے الہ نیا حسنتہ و فی الآخرۃ حسنتہ و قنا عذاب النار جز بہ حب خیرات
 و حسنات دنیا و آخرت است و بعض گویند کہ این دعا کن اللہم او خلقی الخیرۃ بغير حساب بعض گفتمہ اندکہ اللهم اسئلنی
 مستجاب الدعوات ما بعد ازین ہر دعا عالی کہ کند مستجاب ہند و اوقات و احوال و اکین اجابت و رالہ یا است و در کتب
 احادیث مذکور از انجا باید طلب و است و افسر عجیب و شگفتہ و نزد امام ابو حنیفہ استغفانا ان سے ہر روز بیست
 دعا در ہر روز بیست بار و حق تقاسے + استغفر و اگر کہ کان غفار بر سر بارے کہ ہر روز بیست بار استغفار کند
 خواہید از ہر روز زمان کہ وی آرزویدہ گسایان است و چون استغفار کردید میفرستد و برکت و نصرت و در
 زمانہ در زمرہ ہارندہ است و نیز در اکثر احادیث و جہہ استغفار معلوم شد ذکر است و در ہر روز

من وبالوجوب الی الیها وجب صاکی الیها الیبارین را نیز در حصن حصین و طبرانی در معجم اوسط روایت کرده بادی تفاوت
 در مجموع اسفار نماز فرض را بر سه روز و عصر و شام است نه نماز ثنائی را که فخرست و ثنائی را که مغرب است بقصر بطریق شریفین
 گذارد و ثابت نشده که وقت نماز را بر سه روز سفره با تمام گذارده و در بعضی که مرویست از امام ابوحنیفین عالمی ان لینی
 صلوات الله علیه و آله وسلم کان یقصر فی السفر و تیم بود غیر خدا صلوات الله علیه و آله وسلم که قصر میکرد نماز را و دو رکعت میگذاشت و در بعضی
 اسفار و تمام میکرد یعنی چهار رکعت میگذاشت و در بعضی دیگر یا در بعضی اوقات در سفر و اهد قصر میکرد و در بعضی اتمام چنانکه در روز
 رمضان در سفر فرمود و فی غیره و لیوم کاسبه افطار میکرد و گاه روزه میداشت بن حدیث را در قطعی از عالمی آورده و در
 صحت آن کرده و حدیثی دیگر نیز آورده و حکم بحسن آن نمود که حضرت امیر ابن آدم با پیغمبر خدا صلوات الله علیه و آله وسلم بر سه عمر
 در رمضان این افطار کرد آن حضرت صلوات الله علیه و آله وسلم در من روز دوششم و بی فکر کردن اتمام پس گفت مای ایت واسی
 یا رسول الله تو افطار کردی من روز دوشتم و تو قصر کردی من تمام کردم فرمود حسنت یا مالکته صاحب مشکوٰۃ بخبر
 این حدیث را که متعلق بقصر اتمام است از شیخ السنه نقل کرده و منسب به روایت میگردد که آن حدیث که از عالمی مرویست
 و در صحت آن کرده اند بصحت نه پیوسته و الله اعلم بما که در این حدیث و در بعضی دیگر پس با خلافت نیست و علمای این
 اجماع دارند بر آن ولیکن نزد امام ابوحنیفه از سفر واجب است در تمام اسفار رکعت سنت و غزیت همین است
 و اگر چه آنرا خصصت بنزاع کنند ولیکن تمییز و سه بخش است بجز است در بعضی اصول علم فقه معلوم شده است
 مسافر چهار رکعت گذارد و جائز نیست زیاده ایشان بگذارد و در بعضی روایات نیز در بعضی روایات نیز در بعضی روایات نیز
 ترک سلام آنگاه دو رکعتی بود و اگر کسی نماز را بجز آنکه او آن را در تمام یا کتب جز آنکه در رساله ابن
 که در همه اینها است معلوم گردیده است زیرا که گفته است مسافر سه رکعتی در بعضی ثنائیه و در بعضی سیلا فعلیه این نصیر
 الصلوة و بعضی کعبین و از بعضی شروع معامیم تبو ذکر در سب این بن و نقی مذہب امام شافعی و امام احمد است که قصر و سنت
 و صلوات صحیح است در سفر کند یا اتمام عمل این امام است و دلیل ایشان بر قول خداوند تعالی است و اذا حضرتم فی الارض
 فلیس علیکم حرج ان تقصروا من اعصایا و اطهارین اذا اولات بحضرت کند بر این عیاب و لزوم و نیز فایس کنند نماز
 در روزه چنانکه روزی سفر غزیت است و باطنی نیست حکم بنای پیچیدگی باشد و حدیث عالمی را که مذکور شد نیز دلیل آورد و لیکن
 در بعضی روایات نیز است چنانکه معلوم شد و از سایر روایات عثمانی منقول است که در ایام حج در بعضی چهار رکعت گذارد و صحابه
 در اینجا در بعضی روایات نیز است که عالمی نیز آمده که تمام مسجد در حقه گویند که عبارت از جناح ملکیم نفس نیست تخفیف
 و اختیاریه در این است است که چون مسلمانان کمال و سعادت دستند بر طاعت و عبادت و تکلیف و اتمام آن گویند قصر
 تقصیر است در سفر و در بعضی روایات نیز است که در بعضی روایات نیز است که در بعضی روایات نیز است که در بعضی روایات نیز است
 یا کعبه است در بعضی روایات نیز است که در بعضی روایات نیز است که در بعضی روایات نیز است که در بعضی روایات نیز است
 و قیاس بر سه روز است زیرا که فضا سه روز است و این سلامت و وجوب غزیت بودن اوست بخلاف شفق ثنائی و نماز
 این سه روز است در بعضی روایات نیز است که در بعضی روایات نیز است که در بعضی روایات نیز است که در بعضی روایات نیز است
 در بعضی روایات نیز است که در بعضی روایات نیز است که در بعضی روایات نیز است که در بعضی روایات نیز است
 در بعضی روایات نیز است که در بعضی روایات نیز است که در بعضی روایات نیز است که در بعضی روایات نیز است

در سفر حضرت پس مقرر شد در سفر همان شریعت نیاده کرده شد و نماز حضرت از نماز معلوم گردد که نماز دوگانه در سفر حضرت نیست
 که بعد از فرضیت چهارگانه واقع شده باشد بلکه اصل همان است و در حضرت چیزیست بر آن افزوده نشانی و این ماجرا نیز از امیر المؤمنین عمر
 آورده که گفت صلوة سفر دو رکعت است و صلوة استغفار دو رکعت است و صلوة عجمه دو رکعت است و صلوة غیر قصر برسان
 محمد صلی الله علیه و آله و سلم و همچنین روایت کرد ابن حبان و صحیح خود و سلم از ابن عباس آورده که گفت فرض کرد خدایتعاسله نماز را
 بر بان پیغمبر شماسی الله علیه و آله و سلم در حضرت چهار رکعت در سفر دو رکعت و در وقت یک رکعت و روایت کرد طبرانی باین لفظ که
 فرض کرد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم دو رکعت در سفر چنانکه فرض کرد و هر چهار رکعتی که از انما روایت است از ابن امام نیز مسلم
 روایت کرد از عمر که گفت فرمود پیغمبر خداست الله علیه و آله و سلم این یعنی قصر صلوة در سفر صدقه است که تصدق کرده است بر هر
 تعاسله بر شالیس قبول کند صدقه آورد و گویند که غسانی با پنجاه تن قبض نمود بقاطع حضرت و نیز چون سوسله تعاسله بکر خود
 تخمیر و نیز سیر کرد و اسقاط نمود آن را و در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود
 بموافقت مسلمین آسایت چنانکه در حدیث آمده است از امیر المؤمنین و احمد با وجود تخریر قصر و تمام قصر را حسب در نزد و همچنین قطار را در
 ارجحیت همین وجود ذکر کرده اند و تا آنکه گفته اند که در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود
 از ابن عمر که گفت گذارید و پیغمبر است الله علیه و آله و سلم در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود
 دو رکعت گذارید و تمام پیغمبر است الله علیه و آله و سلم در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود
 فیما بین صحیح بخاری که در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود
 در بیان نمود و نیز ذکر است که چون عثمان چهار رکعت را رجباً قدرین مسطور است و چون گفت انالله وانا الیه راجعون
 اشارت کرد و بوقوع مصیبت بعوت است سنت بر دین و پیغمبر است الله علیه و آله و سلم در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود
 یا بیکر صدیق و با عثمان الخطاب همه بنی دو رکعت است و کعبه تنقید نصب بن بود و در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود
 کرد و اظهار کرد است از مخالفت عمل مقرر شده است و پیغمبر است الله علیه و آله و سلم در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود
 شریفی مخالفت امام عصر در آنچه بکنند نیست و پیغمبر است الله علیه و آله و سلم در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود
 دیگر در غیر جائز و او بود که در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود
 گرفت و در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود
 بلکه در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود
 در سمرقند که با جموع زو جات تشریف آورده بود و ثانیاً آنکه در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود
 امام بکر بر مهاجرین چنانکه گفته اند در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود
 اقامت شود و در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود
 آنکه قصر چنانچه از ظاهر آیه گرفته مفهوم گردد مخصوص است بحالت خون و چون امن باشد تمام فصل بود و جواب داده شده است
 از نبی که بعد از عمر که پرسید از حضرت که یا رسول الله حق تعالی فرمود و قصر کنید اگر تیرسیه از کافران و اما امر و زامینیم از ایشان
 فرمودند که صدقه تصدق الله تعالی به ما را قبول و صدقت خیر آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم این تراز عثمان بود و بنی
 و قصر کرد و قید مذکور است از این اتفاق است یعنی روایت کند که در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود در آنجا که بود

چهار رکعت را سبب آن بود که در آن سال اعراب و اهل بیرون در تقبیل احکام و علم بدان بر وجه کمال و تمام نرسیدند بسیار و بسیار
آمدند بودند پس دوست داشت و شکی که بدانند ایشان را که فرض نماز چهار رکعت است و بیعتی حدیثی نیز از عبد الرحمن بن
عوف روایت کرده که عثمان بن عفان چهار رکعت خطبه خواند و عتد را کرد و قصر سنت رسول خداست صلوات الله
علیه وآله وسلم و صاحبین و لیکن درین سال اعراب بسیار آمدند ترسیدیم که قصر را در جمیع اوقات سنت بگیرند و بعضی
گویند سبب امیر المؤمنین عثمان آن بود که قصر مخصوص است بکسی که شاخص و سائر باشد و طریق اما آنکه در اثنا
سفر اقامت کند بیکانی، چند روز در اینجا بایستد اگر چه نیت اقامت کند حکم مقیم دارد و تمام کند و بعضی گفته اند که صحیح
در تاویل عثمان در جواز تمام و عالتش نیز که گاهی چهار رکعت میگذارد و آنست که ایشان باین عهدیه بودند که آن حضرت
صلوات الله علیه وآله وسلم بخیر و در میان قصر و تمام و اختیار و سه صلوات الله علیه وآله وسلم قصر را از جهت اخذ سیر و شفقت
بر امت بود و ایشان اخذ ثبوت کردند بنفس خود و بیعتی از طریق عروه بن الزبیر حدیثی روایت کرده که عالتش را دیدیم
که در سفر چهار رکعت میگذارد و پس گفتیم یا ام المؤمنین چرا دو رکعت میگذارد؟ گفت یا ابن ابی بکر من چهار رکعت گذارم و در حق
نیت و شفقتی در آن نمی بینم از اینجا ظاهر شود که سبب تمام عالتش آن بود که نزهت و سه قصر است بر تقدیر مشقت و تمام
بر تقدیر راحت و آنرا علم و باجماع علماء را اختلاف است درین باب نزهت خفیه آنست که قصر واجب است خواه مشقت
باشد یا فی سائر باشد یا نازل مخالف باشد یا آسن و سفر طاعت بود یا معصیت و همچنین در سائر فرض قصر از عادات
حضرت نبوی صلوات الله علیه وآله وسلم آن بود که در سفر نماز فرض آنست که در سه و محفوظ نیست که در سفر نماز سنت
گذارد باشد نه پیش از فرضیه و نه بعد از فرضیه مگر در رکعت سنت صبح و عصر نماز و ترک در سفر و حضرت آن را سنت نجر و ترک
ترک کرده و در فضل سنن روایت از ابن عمر گذشت که گذارو آن حضرت صلوات الله علیه وآله وسلم بعد از ظهر و مغرب
در سفر دو رکعت و بر خلاف آن نیز گفته شد و در تطبیق نیز مذکور شد و باجماع علماء را اختلاف است در نوافل بر چند قول ترک
و اتیان و فرق میان نوافل و نوافل مطلقه مثل نماز شب و سجده و مانند آن و بعضی قصر نیز جائز دارند و بعضی فرق کنند
میان حالت سیر و زندگی و احوال سیرای حقیقه نیز مختلف است و بعضی فرق کنند در نوافل قبل الصلوة و بعد الصلوة و گویند
که نوافل قبل الصلوة مقصور اند بر نیت با قامت پس گمان برده نمی شود که ازین نماز است گویا از حکم روایت بر میورد
بخلاف بعد الصلوة که متصل است بدان و از دست صورت و معنی و قول مصنف مگر دو رکعت سنت صبح و غروب است بر او
ابن عمر که گذشت بحدیثی بر ابن عباس که بیاید از ابن عمر چنین نیز آید که از گذاردن نوافل بر زمین منع میکند و بر علم
و بعضی این را بر بوی بان روایات مختلفه که از بوی آمده نیز ساخته اند و اشرا علم و دلیل گذاردن مطلق نوافل غیر نوافل
حدیثی است که آن حضرت صلوات الله علیه وآله وسلم روز فتح مکه در خانه او پشت کرد که گذاردن نوافل بعد از دو رکعت
که سبب من بن عمر تا کنان بگمبول الله بود رسول خدا صلوات الله علیه وآله وسلم بیحالی استقر می کند در سفر علی را حالت
برشتر حدیثی تو حدیثی در جانب که میر در احوال آن حضرت صلوات الله علیه وآله وسلم را پس می آید در حالتی که اشارت میکند
برین و تبرک و صلوة بلیس نماز بسیار بلکه هر نماز نفل را الا الفرائض مگر نماز لای فرضیه را در صبح بخاری نفل صلوة فرضیه بر پشت
احوال ابن عمر و غیره می آید و است و بر سر طاعت و نماز و تر می گذارد بر راحله خویش چنین آمده است از ابن عمر و
او هم محمد و موطاسی خود آنگونه از ابن عمر و غیره و سه از صحابه و تابعین آورده که از براسه و تر از مرکب و دو سه آمدند

در سفر آور

نماز ظهر بخار و سه انگاه سوار شد سه و بعد از آن چون وقت عصر نزول کرد عصر را گذرد و درین صورت جمع وقت نشد
 و در مغرب و عشا همچنین بود یعنی اگر در وقت مغرب در راه بود سه و در حیل پیش از غروب و وقت شمس تاخیر کردی نماز مغرب یا
 تا در وقت خفتن مغرب و عشا را با یکدیگر بگذارد سه شخصی مانند که ظاهر از قول مصنف در مغرب و عشا همچنین بود سه بعد قول و
 اگر پیش از حیل وقت ظهر آرد سه بگذارد سه انگاه سوار شد سه است که اگر پیش از حیل وقت مغرب و عشا آرد سه نماز مغرب
 بگذارد سه انگاه سوار شد سه و جمع کرد سه و لیکن این شق در مغرب از امامیث مذکور است، همین قدر مذکور است که جمع میان غروب
 و عشا میکرد و در نظر مذکور است چنانچه در صحیح بخاری آمده و از آنرا احتیاط شمس قبل از آن یرتخل یا اذا ارتحل بعد ما ناحت صلی علیه و آله
 پست بر آنکه ظاهر این حدیث که هر وقت مذکور شد و مخصوص در کتب مشهوره در روایات بخاری و دیگر روایات در فتح الباری گفته اند
 که جمع بین اصلواتین نبود مگر در وقت ثانیاً یعنی عصر که آن را جمع تاخیر گویند یعنی احتیاج کرده باین حدیث کسی که منع کرده جمع
 تقدیم را که گذاردن عصر باشد در وقت ظهر و لیکن هم در فتح الباری گفته که حق بن ربه بن ابی نعیم حدیث را از بخنین روایت
 کرده و از آنکان که سفر فزالت شمس صلی علیه و آله و سلم جمعاً ثم ارتحل و بخنین روایت شده و در بعضی حاکم صلی علیه و آله و سلم
 ثم ركب و اسناد و صحیح است و اسمعیلی که از روایت بخاری است زیاد کرده و لفظه مسرراً پس ثابت شود که در صورت
 ارتحال پیش از در آمدن وقت ظهر جمع تاخیر بود و در ارتحال بعد از در آمدن وقت جمع تقدیم و نیز خواست که مصنف
 در بعضی اوقات ای وقت ظهر پیش از حیل در آمدن سه ظهر را با عصر جمع کرده و هر دو را بخار و سه انگاه سوار شد سه
 و در مغرب و عشا همچنین کرده یعنی در بعضی اوقات اگر وقت مغرب پیش از حیل و آن سه غروب را با عشا جمع کرده
 و هر دو را بگذارد سه انگاه سوار شد سه و جمع بین المغرب و العشا که علی الاطلاق در روایتی منع شده است شامل
 هر دو صورت جمع است و در جامع ترمذی و سنن ابی داؤد و هر دو صورت بصری نیز آمده است از ابی بن حنیبل که در روایت
 علیه و آله و سلم در غزوه بیکه چون ارتحال میکرد قبل از غروب شمس تاخیر می کرد و هر دو را با یکدیگر جمع میکرد و در بعضی روایات
 هر دو را جمعاً و چون ارتحال میکرد جمعاً نیز می کرد و عصر را بسوی صبح بگذارد و هر دو را جمعاً پس نیز می کرد
 و چون ارتحال میکرد قبل از غروب تاخیر نماید مغرب را تا آنکه سیگنارد او را با عشا و چون ارتحال میکرد بعد از غروب تاخیر
 عشا پس سیگنارد او را و یا بجمعه در روایت صحیح جمع بین اصلواتین وارد است از بعضی عاریت معاق و در بعضی مقید
 بحالت سیر و در بعضی مقید بحد سیر و در بعضی تعجیل سیر و از خواست اختیارات معاکر قائل اند بجزای جمع بعضی قائلند
 علی الاطلاق و شافعی از ایشانست و بعضی مخصوص میدارند بحالت سیر نه نزول و چون نزد مصنف نیز همین است گفته
 اما جمع در سفر عادت و دائمی نبود بلکه چون سیر تعجیل بود سه جمع کرده اما جمع در حالت نزول و فرار مریسته و غیره
 بصورت جدا در سیر و تعجیل در آن مخصوص گردانیده و در فتح الباری میگوید که مشهور از آنکان نیست و نیز بعضی مخصوص میدارند
 بحالت عذر زائد بر سفر و نزد بعضی جائز است جمع تاخیر نه تقدیم و این مرویست از امام احمد و نیز نزد سه مقیدست بحالت
 و مشهور از علمای سه و سه جواز است مطلقاً و در فتح الباری میگوید که مردی از امام مالک نیز جواز جمع تاخیر است تقدیم
 و نزد امام ابو حنیفه جائز نیست مطلقاً و در قول ایشان آنست که تعیین اوقات نه قطع است و امامت تو نیز که هیچ
 یوسه را نیست تا آنکه تاخیر نماز از وقت و تقدیم سه بر آن از کبار شریفه و از امام محمد و سوطی سه و سه آرد که سه سه
 بجا از بخنین الخطاب که سه زشت بحکم خود و اتفاق و نمی کرد ایشان را تا آنکه جمع کنند من اصلواته در وقت و او را

سجده پنجمی آمد پس نزد آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم تمام قرآن محفوظ بود چنانکه از حدیث مسلم از عائشه روایت است
 شنیدم که پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم خوانده باشد تمام قرآن در یک شب مفهم میگردد و بعضی از صحابه نیز گفته اند
 که کتب سیرت کورست در او اثر نمود نبوت محفوظ داشتند و بعد از آن در صحافت آن اربابان و غیر ایشان گرفته جمع شد
 و بناچار در محل خود نگه داشتند و از آنچه در حالت دار در حفظ تمام قرآن از صحابه حدیث بخاری و مسلم و ترمذی و ابی داؤد است
 که از عبد الله بن عمرو بن العاص آورده اند که گفت گفت مرا رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم که حسین رسیده است
 مین که تو صوم و بر می آید او سه روز شب ختم قرآن میکند گفتی بگفتی یا رسول الله همچنین است فرمود روزی در مثل روز دوازده
 که وی عبد العاص بود یک روز روزه و یک روز افطار و بخوان قرآن را در یک ماه و در روایتی چهل روز گفتیم یا رسول الله بن
 بیشتر این میتوانم فرمود پس بخوان روزه روز گفتم یا رسول الله زیاده از آن میتوانم فرمود پس در وقت روز و در
 ازین سخن نکرده آن را یعنی قرآن را خواه بطریق و طیفه یا غیره بتدریج تمام خواند پس یعنی مندر و بین حروف و حروف
 آیات و وقت کرد پس این دو مسئله در آخر فصل و ترگنده ششم است و در جمل از آنچه متعلق بشرح و بیان آن باشد که
 تذکر و حروف در کلمات و او ساکن یا قبل مصنوم و یا ساکن یا قبل مکسره باشد تمام و شش کسری چنانکه اهل لغت
 و یا ای الهم هر یک را تمام کشیدی تا این حروف بکمال حقیقت خود او پاینده و این را در مطلق و بل تجویز مدینه کشیدی
 لازم طبیعت این حروف است و این کلمه است از هر کس که این حروف را کشند نزد تو شش نیزه با حروف از هر نماز پنج
 تفصیل اقسام و احکام آن در رساله مستممه بالذکر از منصف فی بیان قواعد تجویز میان که در هر دو اول تراست و در
 تعالی که فرمود فاذا قرأت القرآن فاستعذ بالله استعاذ و بعد از شریفیت که در رساله مستممه در هر دو
 من شیطان الرجیم در بعض اوقات اهل علم اهل اعوز یک من شیطان الرجیم است و در بعضی وقتها در بعضی
 غمزه که تنبیه بکرم طبیعت مثل حرکت بین واجفان است و بعضی مفسرین گفته اند که در بعضی وقتها در بعضی
 و مراد بجز شیطان و سوسه و القای غمزه و تقاضات فاسده است در حدیث تفسیر و بعضی شیوخ نیز گفته اند
 رفع و رفت و میدان و پر باد کردن است و مراد اینجا کبر است که شیطان آدی را درین درجه است و در بعضی وقتها
 پر می آید و در وقت یعنی دم کردن است و مراد بوسه شعر و شعر و شسته اند و آنکه در نقطه استعاذ همیشه از قرآن
 محتاج نیست اعوذ بالله او استعین بالله من شیطان الرجیم چنانچه در بعضی نسخ مذکور است در بعضی نسخ
 که خوانانید مرا رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم همچنین فرمود خوانانید مرا جبرئیل را که در بعضی نسخ
 الهم نیز آمده است و احتیاط است که امر با استعاذ از برای بدست و در بعضی نسخ مذکور است
 و اگر مسلم دوست داشته که قرآن را از دیگر کسی نشنود چنانکه بخاری در بعضی نسخ مذکور است
 را فرمود قرآن بخوان بر من او گفت یا رسول الله آیا من خوانم و حال آنکه دستاورد شده است بر تو زود رسیده است
 من که بشنوم قرآن را از غیر خود پس خواندن گرفت سوره سارا را رسیده باین آیه تا کتب اوقات تا من گمانم کشیدی
 و چنانکه علی بن ابی طالب و پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم شیخ فرمود در بعضی نسخ و حشوع و بکار آمدن آب از چشم
 روان کرد و در روایتی آمده که چون ابن مسعود باین آیه رسید آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود در بعضی نسخ
 و آن حضرت قرآن را در مجموع حالت خواند پس یعنی استاده و در بعضی نسخ و با وضو و بی وضو و بجز این است و در بعضی نسخ

و آت قرآن نشدی چنانکه عائشه گفت مانع نیامد سے رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از ذکر خدا و در روایتی
 از خواندن قرآن بی حال رواج و در آثار روز امیر المومنین عمر آمده که در جماعه نشستہ قرآن میخواند پس ازان بقضای حاجت
 رفت و باز آمد و قرآن خواندن گرفت پس گفت مرد از حاضران مجلس یا امیر المومنین قرآن میخوانی و حال آنکه وضو نداری
 و مرد که فتوے داده است ترا باین اخرجہ المطامن ابن سیرین کذا فی جامع الاصول در بعض اوقات قرآن میخوانی

مدران تریج و ترید صوت کردی چنانچه خفا و خوش آواز خوانند تریج کنند و در وقت که سورۃ فتح را میخوانند
 یعنی تریج صوت ترید آن چنانکه بخاری و مسلم از عبد اللہ بن مغفل آورده که گفت دیدم رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 روز فتح مکه بر تاقه میخواند سورۃ فتح را و تریج میکرد از قرأت آن پس قرأت کرد عبد اللہ بن مغفل و تریج کرد تا بنا بد مردم
 صوت آن و در روایتی از بخاری آمده که حکایت کرد عبد اللہ بن مغفل از آنستہ در بعض گفته اند که سبب حدوث تریج

حرکت تاقه بود که تیز میرانند بقصد و خشیار و اللہ اعلم میفرمود آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بیارند قرأت قرآن
 با و از با سے خوش در جامع الاصول از ابی داؤد و نسائی از برابری ابن ماریب آورده که زنیوا القرآن با صواتکم زینت
 و بعد قرآن را تا و زبانی خود و در مشکوٰۃ از احمد و ابن ماجه و در روایتی از دارمی آورده تحسین کنید
 قرآن را با و از با سے خود زبانی که او زبانش زیاد میکند قرآن بحسن از زبان حلوہ شکره فقط قرأت که مصنف زیادہ

کرد و زهدت نیست و گریه که زیادت آن بجهت رعایت ادب است یعنی در تحسین قرأت است که خل منبہ است
 از تحسین و آت قرآن و میفرمود که هر که نشنید قرآن نگوید یا اے نیست یا اے نیست یا اے نیست این است که ایس سامن
 کم یقین بالقرآن زوی این حدیث را گویند بی یکدیگر است گفتند از کسی عین او بنویسند و پیوسته خوش آواز سے کند
 گفت هر قدر که توانی در آت شد تحسین قرأت است این حدیث را در باری و ابی یوسف منقول است از عبد اللہ ابوداؤد

از عبد اللہ بن بزید آورده و این حدیث عرف متعدد دارد و در صحیح بخاری نیز در این حدیث آمده و غیر بخاری در آفریده
 زیادہ کردی بجز به آنکه اصح آنست که تھی درین حدیث است حدیثی که بعضی توفکر سے و بی نیاز سے چنانکه
 بعض گفته اند از آن جهت که سخن آن سنی زیاد بلکہ سمیت آنکه سیزت حدیث علام نیست همان پس بعض گفته اند
 بر این تفسیر اینجا بر تقررات است که در حدیث بطریق مختلف تفسیر و تفسیر است که در حدیث تحسین و تطیب صوت و تزیین

و تزیین اوست بطوریکه که برین حدیث است و این حدیث در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است
 قرآنی تجرید و احوال نظم در کلمات و عروص چنانکه در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است

و در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است
 کتابین و در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است
 ایشان یعنی نزد مردم است که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است
 تشبیه بیکدیگر بر آنستہ در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است

۱۱۱

که در خواندن قرآن بر ضرب دهن و تضییع بیم کفر بود و با بجزایر افراد در تشنه بجهدی که موجب تغییر حروف و صفات آن در بیان
حرکات و مدات که نفوس رعایت قوانین تجویذ کرد و حرام و مکروه است خواننده مستمع را صنی بدان آنگاه در قول فصلی از این
است که مصنف گفته است که باید دانست که تطریب در تشنه بر دو نوع است یک نوع طبیعی و طبیعت است که کلفت
از نظریان شوق و طرب طبع بان ساحت میکند و تفرین و اعتیاد و تلبیه و کلفت محتاج نه بلکه اگر تشنه را طبع باز آرد و کلفت
و تحمل مخصوص الحان موهوبه موسیقی بضروری راه نیابد آن تطریب و تخمین از وی صادر شود و بسبب خروج از دائره تجویذ و مراد
بلحون عرب نیز همین است چه قرأت ایشان بلحون طبیعی و اصوات لطیفه لینه است که کلفت را بدان راه نیست این
با جمیع زانده است و اگر چه طبیعت بزیادت تخمین و تزیینت اعانت کند چنانچه در مواهب مدینه آورده است که شیخی ابو موسی
اشرفی قرآن میخواند و آن حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم در گوشه اجتماع میفرمود چون حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم
اورا بیان خبر کرد و تخمین نمود ابو موسی اشرفی گفت حضرت رسالت را صلوات الله علیه و آله و سلم که در عظمت آنک فرسخ بجز
کلی تجویز یعنی اگر استی که تو مستمع بودی قرأت میسر آید اینست که آرا تم فزاندن خود را در استنی تمام باین حدیث
سلام شد که بعضی مردم که حدیث رسوله القرآن با صوات کم را محمول بر قلب دارند لاجرم است چنانچه این صوات بقرآن
تشنه ندارد و نیز در حدیث ابن عباس آمده است که کل تشنه و حلتی بقرآن حسن الصوت و نوع دوم از تطریب
و لغتی آنست که از ساحت و سبب کلفتی طبع حاصل نشود بلکه تعلیم و تمرین است که در جانشان اصوات مطربان که با
الحان موسیقیه ایقاع میکنند و با وزن و ایقاعات مخصوص میخوانند و این نوع را جماعت مصلحت و ده داشته اند و قرأت
برین نوع را منع کرده اند و بعضی علماء گفته اند که حدیثیست که در بیان طبعین باقرآن از غنای بقصر بجهت تو نگر
و سبب نیانند داشته اند یعنی هر کرا حق سبحان قرآن داد و علم بخشید بدان و از خلق بے نیاز نگردد و غنای قلب و صل
و قشای نشود و توکل بر مولای خود نکند و از استکالی در بخار خرق و شکر دوی از زمانیت و سرطریق مانده چنانکه در حدیث
آمده است من اعطاه الله حفظ کتابی من این احدی منی نفس من صلی خطی غلط و غیره و من قرأ القرآن شاکل بالکس
جایز بودم القیبه و بهر علم لیس علیه کرم غیر این از احادیث که در حدیثیست که ملازم است ملوک امر اکند و علم و قرآن را وسیله
سازند و در ویافته است و بعضی گویند که تشنه و لغت برین معنی پیدا و است در این سخن خطاست قاضی حیا من مالکی که از
مقتدایان شرح حدیث و محققان ایشان است در شارح گفته است که تشنه و لغت نیست معنی استغنی و در تمام سن
گفته که تشنه معنی استغنی و از عبارات صحیح بخاریست که در حدیثیست که تشنه و لغت برین معنی استغنی است چنانکه
مختم و در علم فصل عبادت جو سے سبب الله علیه و آله و سلم بر پیشانی ایشان مقصود درین فصل بیان نماز عبادت
است درین فصل عبادت و احکام دیگر از ستم و است که عبادت از نماز عبادت تا ضلالت است و احادیث بسیار
در فضیلت آن واقع شده و در حدیث صحیح بخاریست که هر که در راه حق جمل و ملازمه قیامت ببنده گوید که
بنده من پروردگار تو ام بپارندم و مرا عبادت نکرده است بپارند خدا تا تو پروردگار جانیا بنده من بنده من پروردگار
که فلان بنده من بپارند و عبادت و سبب بکنند که عبادت و سبب بکنند که عبادت و سبب بکنند که عبادت و سبب بکنند که عبادت
آنست که عبادت از حقوق صحت است و لکن در جامع الاصول باب عبادت را در حقوق صحبت آورده و در احیاء علوم انما
حقوق اسلام داشته و حدیث بخاریست و مسلم که از ابو هریره آمده که حق مسلم بر مسلم صحیح است و در اسلام و عبادت یعنی تعلق

کہ خارسے کہ در پاسے مسلمان بخلد نیز سبب لغارت ذنوب و فرج در جات اوست و این مسکن در رسالہ تفسیر المصابیح لای
والشواب تفصیل شرح و مبین شدہ است آواز عالیشان بر آیت بخاری سے و مسلم آوردہ اند کہ اگر بر کسی ریشے و جراحی بود
آنرا رقیہ یعنی افسون کر دے باین رقیہ کہ انگشت مسجود را بر خاک نهادے پس بر آویختگی و کھنکی بسم الله تر تبارضا رقیہ
بعضا لیستہ سفینا بادن رنبا و شکوہ با صبره واقع شد و بے تعلیق مسجود و یا سبابہ و در صحت حصین بر مریض مسلما با صبره سبابہ
آوردہ و ابر سے در شرح مشکوٰۃ از امام نووے نقل میکند کہ گفت بود رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ میگرفت از
نمایین مبارک بر انگشت مسجود پستری نما و انگشت را رخاک تا چیزی سے از ان با انگشت مبارک بپسیدی بعد از ان
سج میگردد با انگشت بر موضع قروح و جراحی و میگفت اینکلام در حالت سج طیبی از تور شتی نقل میکند کہ گفت ایچ نسبت
میکنند بغم ازین صیغ حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آنست کہ تربت ارض اشارت بظہرت آدم باشد و رقیہ یعنی
اشارت بنطقہ کہ پیدا کردہ شدہ است از یسے آدمی گویند یا تضرع کردہ در رخاستہ بلسان حال و نحو اسے مقال کہ خداوند
توان قادر کے کہ اختراع کردے و ایجاد نمودے آدم را از طین و ابراع کردے اولاد او را از مار مہین آسان است بر تو
کہ شفا دہی کسی را کہ نشاؤ سے این است و از قاسمے بیضاو سے نقل کردہ کہ گفت تحقیق گو ای ہوا دہ اند مباحث طبیہ کہ
نصاب و ہنر را تاثیر سے و مدد سے نصیح و چغہ شدن و تبدیل مزاج قروح و جراحی است و تراب و طین را نیز تاثیر است
در حفظ مزاج اصیل و دفع نکابت مضر ت و مذا ورتہ بمرسا و در صحت مزاج گفتہ اند کہ اگر از بر و ہشتم آب از وطن
ما جز باشد باید بان خود خاک کے از زمین ہاون بردا و با آہناسے در ریاض غریب بخورد و آن خاک را در آمیزد و بخورد
تا امین شود از تغیر مزاج و رقی و غرام را تا عجیبہ است کہ عقول از ذہنوں بکنہ آن عاجز و قاصر است انتہی و حق آنست
کہ افعال و اعمال آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را اسرار و خواص است کہ بنوعی و موقوف علم اوست و آہناسے کہ
در صفت طبیعت و فلسفہ گرفتار اندوست و اسے نیز تندر قاسمے بیضاو سے ساتھ اللہ پس گرفتار است باین طریق
و سلامت در تقویٰ و تسلیم است و اللہ الموفق و المعین شرح گفتہ اند کہ مراد از بعض حضرت رسول است صلی اللہ علیہ وآلہ
و سلم چنانچہ در بعضا بعضم درجات گفتہ اند نیز و ارضی حق نہ است و در تفسیر رشفاسے مریض با حادہ
شایت شدہ است و با جلد رقیہ بقرآن و اسے بچہ از ممرات شش سر و کلمات غریبہ است و این معنی او
معلوم نباشد و بزبان معهود و بنود حائز نیست گمان کہ بزبان نبوت رفتہ باشد چنانچہ در انشوائے شمس نزوم بر مریض آید
بسم اللہ شمس تہ زیۃ ہمہ بحر دعا و اللہ علیہ و آلہ و سلم در کتاب در اب صمد - ہنرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بپسند آید
تھاسے و بخاری سے و مسمرہ ربط و دور و اسے آوردہ اند کہ دانستہ گفتہ است شریف حضرت بنو سے صلی اللہ علیہ
علیہ و آلہ وسلم آن بود کہ چون از قرآن رقیہ رقیہ چاہد خواہ اسے گریستے ہر دور است سبک جمع کردے پیش دہن
بر دے و در ان وقت کر دے یعنی باین وقت در ان وسیعہ سورہ احزاب ر سوز تین یعنی قال عذیر رب اعلو و قل عوذ
بر رب الناس و در روایتی سوزات و قل ہوا شرا اند بخواند سے و مراد سوز است با سوز دیش بود بطریق اطلاق صیغہ جمع
بر تثنیہ یا قل یا ایہا الکافرون نیز در ان داخل بود بیان آن در فصل در جہ کہ بعد از سلام نماز خواند سے کردہ شدہ ماند
آنکہ در اینجا گفتہ اند کہ در حدیث ذکر گفتہ مقدم است بر قرأت و خارج است کہ قرأت مقدم باشد بر گفت تا برکت قرآن
بہ ہمراہ بشرہ برسد و این اشکال در روایتی کہ مصنف آوردہ و بجزوت او واقع شدہ تو سبھے نذر و بے عظمت بواو

کہ خار سے کہ وہاں سے مسلمان بجلد نیز سبب لغارت و نوب و رفع درجات اوست و این مسکن در سال تسلیم مصاببت الہامی
و الثواب بتفصیل شرح و مبین شدہ است و از حالتش بر روایت بخار سے و مسلم آوردہ اند کہ اگر ہر کسے ریشے و جراحی بود
انرا رقیہ یعنی افسون کر دے یا این رقیہ کہ انگشت سبچ خود را بر خاک نہادے پس بر آویختگی و گھسی بسم اذ تر تر تر رضنا بر لعیۃ
یعنی ایستے سقینا باذن ربنا رشکوۃ با صبحہ وقع شدہ بے تفسیر مسجود یا سباجہ و در حسن حصین بریز مسلم با صبحہ اہمبات
آوردہ اہر سے و شرح مشکوٰۃ از امام نووے نقل میکند کہ گفت بدو رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ میگرفت از
لعاب ہن مبارک بر انگشت سبچ خود پتہ سے نہاد انگشت را بر خاک تا چیز سے ازان با انگشت مبارک بپسیدی بعد ازان
سح میگردد با انگشت بر موضع قرح و جراحی و میگفت اینکلام در حالت سبچ سبچی از تو ریشتی نقل میکند کہ گفت ایچ سبقت
میکند بغم ازین صبح حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آنست کہ تربت ارض اشارت بظہرت آدم باشد و رقیہ یعنی
اشارت بنطفہ کہ پیدا کردہ شدہ است از یسے آدمی گویا تضرع کردہ و در غم راستہ بلسان حال و خواہے مقال کہ خداوند
تو آن قادر سے کہ اختراع کر دے و ایجاد تو یسے آدم را از زمین و ابراع کر دے اولاد او را از مار مہین آسان ست بر تو
کہ شفا دہی کسے را کہ تو اوسے این ست و از قلمی میخاوسے نقل کردہ کہ گفت تحقیق گویا ہی دادہ اند مباحث طبیہ کہ
لعاب و ہن را تا اثر سے و مد سے نفع و پختہ شدن و تبدیل مزاج قروح و جراحات ست و تراب و طن را نیز تاثیر ست
در حفظ مزاج اصیل و دفع نکایت مضرہ و لذت بردن بر مسافر رحمت مزاج گفتہ اند کہ اگر از برداشتن آب از وطن
عاجز باشد باید با خود خاک کے از زمین یا روی برآورد و با آہاسے کہ در بار غربت بخورد و آن خاک را در آمیزد و بخورد
تا امین شود از تیر مزاج و قوی و غرام را تا عجیبہ است کہ عقول از وصول بکنہ آن عاجز و قاصر ست انھی و حق آنست
کہ افعال و اعمال آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را اسرا و غوامض ست کہ نفوس و موقوف علم اوست و آہناسے کہ
در معنی طبیعت و فلسفہ گرفتار اندوست پس سہ سہ نیز تشریح قیاستہ بیچار سے صاحب اللہ پس گرفتار ست باین طریق
و سلامت و تقویٰ و تسلیم ست و اللہ الموفق و بعض تشریح گفتہ اند کہ مراد از بعض حضرت رسول ست صلی اللہ علیہ وآلہ
وسلم چنانچہ در بعضا بعضم درجات گفتہ اند و مراد از بعض اینست کہ یہ غایتی در شفا سے مرعین با حادہ
ثابت شدہ است و با تھلکہ رقیہ لقرآن و ہا سے آھی با پیر از مخرمات مثل سحر و کلمات کفر نباشد درست ست و این معنی او
معلوم نباشد و بزبان معمو و بنود جائز نیست مگر آنکہ بزبان نبوت رفته باشد چنانچہ در انشون شیخ رشوم در حدیث آید
بسم اللہ شجرتیہ لہو بچرتھا و اللہ محو درین کابرد آید کتاب رب باب سلا ۳۰ تمہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بایزیت
تھا سے و بخار سے و مسنہ رموطا و حوا و از و از سے آوردہ اند کہ اللہ شجرت شریف حدیث نبوسے صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم آن بود کہ چون در فراز رفتی دور از جگاہ خود ماسے گرفتے ہر دور ست مبارک جمع کر دے و پیش دہن
رودے و در آن نفث کر دے یعنی ایہن در ان وسیعہ سورہ احلامس سورہ تین یعنی قل اعوذ رب اعلیٰ و قل اعوذ
رب الناس و در روایتی خودات و قل ہوا اللہ احد بخواند سے و مراد موجودات یا موجوداتین بود بطریق اطلاق صیغہ جمع
بر تثنیہ یا قل یا ایہا الکافرون نیز در ان داخل بود و بیان آن در فصل ارجمہ کہ بعد از سلام نماز خواند سے کردہ شدہ ماند
آنکہ در اینجا گفتہ اند کہ در حدیث ذکر نفث مقدم ست بر قرأت و ظاہر آنست کہ قرأت مقدم باشد بر نفث تا برکت قرآن
بہمراہ بیشتر رسد و این اشکال در روایتی کہ مصنف آوردہ و بجزوت او واقع شدہ تو سبب نذر و جہ عطف بود

سپتانی در بہشت وارد واسیتہ آمدہ ہر ابو موسیٰ اشعر سے بیادوت ہمام مسلمین حسن بن علی آمدہ حسن اجدیدت ان
 علی روایت کرد و حدیث را احمد ابو یوسف و بیہقی نیز آورد و در جمع الجوامع از حدیث بیہقی در شعب الایمان و ضیاع
 در مختارہ حدیث دیگر آوردہ کہ کہنے کہ میر و بیادوت بر بعضی فرض میکنند در ریاسے رحمت اور روایتی فرض میکنند
 ناسب از زارتا بہ نشیند چشیں ہمار و چون نشست غرق کرد در رحمت و ظاہر از کلام مصنف آنست کہ این مجموع یک حدیث
 ظاہر مقصودش بیان مضمون بیان احادیث پس جمع کرد میان آنہا و اندر اعلم آن حضرت صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم حکمت
 در روایت نیز کسان را عیادت فرمود سے احمد ابو داؤد و از زید بن ارقم آوردہ اند کہ گفت عیادت کردہ ہر پیغمبر خدا صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم از در و چشمی کہ داشتہم و گفتہ اند کہ سنن ابن حدیث صحیح ست اور در حدیث روایت بر کسی کہ قائل است کہ عیادت
 اید یعنی کسیکہ در چشم دار دستون دستب نیست و حدیثی درین باب از بیہقی و طبرانی نیز نقل کنند کہ سہ چیز است کہ در
 عیادت نبی و در چشم و دل و در دندان و گویند کہ این حدیث مرفوع نیست بلکہ موقوف است بر سچے بن کثروانچہ
 بطریق دیگر مصنف از ابی ہریرہ نیز آمدہ و اندر اعلم و یک جالی از یہود کہ خدمت پیغمبر صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم میکرد ہمار شد
 اور عیادت فرمود بخا سے و ابو داؤد و از انس آوردہ اند کہ پسک بود از یہود کہ خدمت میکرد پیغمبر صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم
 پس ہمار شد پس آمد آن حضرت صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم بیادوت وی و عرض کرد ہوی اسلام و در روایتی آمد عیادت و
 نشست نزد سر سے و فرمود مسلمان شو پس ہمی گاہ کہ بجانب خود کہ حاضر بودہ گفت اطاعت کن ای میرک
 ابو انعام صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم پس مسلمان شد پس بیرون آمد آن حضرت صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم و فرمود کہ ہر حدیث
 کہ خلاص کردہ نید اور از آتش و زرخ و از حدیث معلوم شود کہ استفادہ م کا فر دست است و عیادت کا زیارت نیست و ہما
 عقیدہ آنکہ شاید دل وی نرم کرد و مائل باسلام شود و ازین باب است کہ مصنف حکایت ابوطالب را آوردہ ہر حدیث
 جمع کرد و گفت و چون ہم سے ابوطالب ہمار شد باوجود آنکہ مشرک بود اور عیادت فرمود و بر سر و اسلام عرض کرد ابوطالب
 قبول دو آن جان یہود سے مسلمان شد ہر آنکہ مشائخ حدیث و علمای سنت برین اند کہ ایمان ابوطالب نبوت
 نہ پذیرفتہ و در صحاح احادیث است کہ آن حضرت صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم در وقت وفات دی بر سر سے آمد و عرض ہما
 و سے قبول نکرد پس آن حضرت صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم گفت من و اللہ استغفار کنم مرتا تا آن زمان کہ منخوہ نشوم
 پس این آیت نازل شد ما کان للہی والذین آمنوا ان یستغفروا لشرکین الا یہ و انچہ از اقوال و افعال و اشعار و خطب و
 کہ در حالت حیات خود کردہ دلالت صحیح دارند بر محبت و معرفت وی نبوت آن حضرت صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم و در بعض
 روایات آمدہ کہ ابوطالب گفت واللہ لئن اخی اگر خوف آن نبی بود کہ مردم ہما ہنگفت کہ سے این کلہ رحمت نزل
 و عجز موت گفتہ ہر آنہ میگفتہم آن را و آن را بنہان با تو گویم چون نزدیک صید موت وی دیدہ ہما س بہانہ بی کیوی ہما ہما
 بہا سے خود را گوش نزدیک دہان و سے برو و شنید کہ کلہ ایمان میگویی گفت یا ابن اسنے واللہ لگفتہم را در سو ہما ہما
 کہ امر کرد سے اور ابان فرمود من نشنیدم ہمچین آمدہ است در روایت ابن اسحق کہ دی اسلام آورد و نزد موت رسید ہما ہما
 در فتح الباسے میگویی کہ معرفت ابوطالب بہ نبوت دل اللہ صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم در بسیار سے از اخبار آمدہ و تسک
 کردہ بیان شیعہ بر اسلام وی دستمال کردہ اند بر عوسے خود بخیر سے کہ در حالت نذار دوران و گفتہ کہ با بیان کردہ ہم
 آنرا در ترجمہ ابی طالب در کتاب الاصابہ نے مرفقہ اصحاب انتہی سخن نہاند کہ محبت اسلام ابوبن بلکہ سائر اہلسے سے

صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مشوریت و متاخرین برائیات و تقریراتند و درین باب میانند دارند بر خلاف طریقیه متقدمین و شیعه
 اسلام ابو طالب را نیز ازین قبیل دانند و الله اعلم فاما ۵ از آداب عیادت آنست که وضو کند و سبزه منبر رود و بیمار را
 تسلی دهد و صبر فرماید و از چگونگی احوال پرسد و نفس و تقوی و سستی نماید و امیدوار حیات گرداند و با جیره ثوابی که بر سرش
 و احادیث وارد شد و است بشارت دهد و در وقت درآمدن بگوید لا یأس طهور انشاء الله تعالی و دست بر بدن بیمار بند
 و او حیمه مافوقه بخواند بیمار را و خاک کند و از برای خود از وسع دعا خواهد و در نشستن تخمیف کند مگر آنکه بیمار نشستن او را
 دوست دارد و غوغا نکند و سخن بسیار که او را ناخوش آید نگوید و نزد بیمار چیزی نخورد و باید که در عیادت شتابی نکند
 و بعد از دو سه روز از بیمار سے عیادت برد که عادت شریفه مطفوبه نیز بخین بود و هر روز زیارت نبرد و پنجاه مرتبه
 در میان یا بعد از دو سه روز برود و کل ذلک در وجه الاحادیث و آیات الله التوفیق فصل در عیادت نبوی صلی الله

علیه و آل و سلم در احوال میت و ادایه حقوق ری عادت حضرت نبوسے صلوات الله علیه و آلہ وسلم مشتمل بود بر احسان
 میت و معامله و با مورسے که در برادر قبر و قیامت نافع بود تر نفیس و تثبیت و دعا و نماز و قضا سے درین مانند
 بیشتر بود با احسان با قارب و اهل بیت وی بتقرنیت و اطعام و تفقه احوال چنانکه در فصل نه که بعد گذشت از حدیث سلم
 گوید هر که بر که مردمانی گذشت از برای اهل اوست و هر که دینی گذشت یا عیالی و روان بر است اوست محمود
 احیا و تعلیم احکام و رانجه با میت بان معالده کنند مثل صبر ترک خیر و فرزندش از نون و دیگر و او هم با میت را احسان
 بیت کر سے و بجزیر و ساخنکی و سے بسوسے آخرت بر حسن احوال فصل صفات نماز و نماز فرود سے فصیح

بدریق احوال ذکر کرد آنست که حضرت پیغمبر صلوات الله علیه و آلہ وسلم رحمة الله علیه است و بر او بر این است
 و بر وی ناز گذارد و سے و دعا کرد و سے از حضرت انوشیروان پادشاه ساسانی که در مدینه آمد و بر او نوازش کرد
 که هر وقت که بر دوسه صدکس دید و استی چهل کس ناز گذارند البته امری به میبود و در روایتی مذکور است که او را بیست
 از ستمانان واقع شده بی تعیین عدد و بعد از آن همراه شده و بنیاد عمت و بی بخت عمت رفت او را بعد قن سباب
 و تمامه نکریم و تجلیل ستمانی بجا آوردند سے و در صحیح ابن حبان از حدیث ابی سعید آمده که آن حضرت صلوات الله علیه و آلہ
 و سلم فرمود پنج چیز است هر که در یک روز آنها را بجا آورد روز ششم شود او را اهل بر و باهشاید بود و در کجا بود
 روزه و رفتن مسجد و از اذکر دن رقبه گذاری الواجب اند این است و در روایتی دیگر آمده است که او را
 که روز سه آن حضرت صلوات الله علیه و آلہ وسلم از صحابه پرسید که ای رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم
 که منم بار سون الله فرمود کسیت که همراه خانه رفته با تا بم بود

بر برای قبر دسے با ستار سے و او را و عا رسے و سبیت بی بر زمینها و بیب سوالی سدر کبیر که بر قبر او
 متقی که وقت غربت و تنهایی در قبرست او را از حق در خواستی و جامع از او را و میت بود از آنجا در او
 بود رسول خدا صلوات الله علیه و آلہ وسلم چون فارغ میشد از دفن میت می ایستاد و بر میگفت استغفر الله عن عبدی
 و سوانی کیندی برای می تثبیت را پس بسوی که آن سوال کرده میشود ایسے و از علی آورد که بود آن حضرت

رسول خدا و مسجد مخزون و شناخته میشد از خزن در روز میل کرمی پس مردی داند و شدت با آنست که
 جعفر را بیان کرد آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم او را فرستاد تا شایان کند تمنع نشدند تا سه بار آن مرد آمد و رفت کرد
 و نماند و نداشت پس نزد آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم آمد و گفت غالب آمدند آن زمان بر من یا رسول الله و تمنع
 نشدند بگفته من فرمود بگذارد و خاک در دهن ایشان کن و از آنجا ثابت شده است گریه و خزن آن حضرت صلی الله علیه و آله
 و سلم بر میت گریه و خزن اوست بر موت ابراهیم و در شریف من چنانکه میگویند با وجود آنکه آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم
 یعنی ترین خلق بقتل حق بود و شاکر ترین و صابر ترین از هر مخلوقی بود و روایات ابراهیم که پس دو ساله بود و در روز
 شانزده ماه در هشت روز در روایتی یکسال دو ماه و شش روز و روایتی هفتاد و نوزده روز و در هر تقدیر اتفاق است که در وقت رضاع از عالم
 رفت لذا در باب آیات آمده است که حق تعالی در عالم برین برای او مصلحت پیدا کرده که رضاع وی میکند و در روز موت وی که در شب
 چهار و هجده ماه صبح اول و پروا سینه روز عاشورا بود آفتاب گرفته شد و چون عادت در گرفتن آفتاب است و هجدهم است
 و نهم است مردم گفتند که این گرفتن آفتاب از جهت موت ابراهیم است آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که ماه و
 آفتاب از آیات الهی اند موت کسی را در آنجا و غلبه بود در بعضی طرق ضعیفه احادیث واقع شده که لو عاش ابراهیم مکان دنیا
 یعنی اگر میریست ابراهیم بر آنست پیغمبر میبود و پیغمبر بودن جا نرفته چون بعد از محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم پیغمبر
 نبود لاجرم نبوت و در علم معقولات مقرر شده که صفت شریطه مستلزم وقوع مقدم نیست و ملازمت ظنی است لیکن
 را تضعیف کرده اند و گفته اند که چون او نبی بجبهت نبوت مگر اینست که پیغمبر پیغمبر است یا نبی نبوت پس ملازمت
 تمام نبود و در سند اخبار نبوت نیز شخص است فافهم و الله اعلم و با بجهت آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم موت ابراهیم گریه کرد
 و فرمود مدح العین اشک تیریز چشم و بخزن انقلاب و اندوگین میشود دل و لا نقول الا ما یرضی الله به و میگوید که خیر گریه
 راضی است از آن پیغمبر و کار و ما و بدستی که ما بفراتاق یا ابراهیم بفراتاق تو را سے ابراهیم مخزون اند و گنیم بخاری و مسلم
 و ابو داؤد و ترمذی می آید که گفت ابراهیم با رسول خدا ابراهیم سیف حد او که شوهر دایه ابراهیم بن رسول الله صلی الله علیه
 و آله و سلم بود و ابراهیم بیار بود مشرف بر موت پس گشت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ابراهیم را و بوس کرد و بوسید
 او را و این عادت شریف بود و در سنن کرامت گرفتن اولاد و اطفال با نوزادیم بار دیگر بار رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم
 جان میداد ابراهیم پس اشک بچین گرفت و چشم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پس گفت عبد الرحمن بن عوف
 یسئیر تو یسئیر رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم یسئیر من رحمت است یعنی نه از خیر و عدم مبرست بلکه رحمت و رحمت
 و تیروض بار دیگر تا اشک بخت گوگرت ان بعین تدمیر و انقلاب بخزن و لا نقول الا ما یرضی الله به و ما بفراتاق ابراهیم
 مخزون و انرا ما به بنایید سے آید که زنده باشد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم کسی فرستاد نزد آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم
 علیه و آله و سلم که پس کی بود مرگ مشرف بر موت شده یا بر سر ما حضرت صلی الله علیه و آله و سلم نیز س نزدینب فرستاد
 که سلام رساند و آید بر خدا است آنچه گرفت بود او است آنچه او و هر چیز را از آنجا گرفت و داد نزد و سے تعالی بدست
 حسین است که در روایتی با او اباباش زینب بازگشت فرستاد و میگویند که در آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم
 که البته بیاید حضرت صلی الله علیه و آله و سلم بر حاست و بر زینب آمد و با و سے بود سعد بن عباد و سعد بن جبل و بنی
 نزدیکین ثابت و مردان و گریه رضی الله عنه محمد صلی الله علیه و آله و سلم را و چون حضرت صلی الله علیه و آله و سلم گریه کرد

نشانده جان بصری و حرکت و اضطراب برآوردن بود پس آب ریخت دو چشم آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم سعد
 بن عباد گفت این چیست یا رسول الله فرمود این رحمتی است که مناده است حق تعالی در دلهای اینندگان خود و جسم
 نمیکند خدا تعالی مگر هم کند گمان را و نسائی از ابن عباس می آید که دختر کے از آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم جان میداد
 و آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم او را بسینه مبارک خود فرو چسپانید و بود و میگفت ای امیر منی چون ای حال شهادت
 نیز گریه در آمد آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم فرمود نذر رسول خدا گریه میکنی یا امیر منی گفت یا رسول الله چنانکه
 و ترا می بینم که گریه میکنی پس گفت رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم این گریه نیست که من میکنم این رحمتی است از خدا یعنی
 گریه من از جرم و بے صبری نیست بلکه رحمتی است نازل از جناب الهی بر من میت و بر همه حاضران و چون در صدر
 گریه از آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم با وجود آن کمال که داشت در فم طاهر استعداوسے پیدا میکند چنانچه صحابہ کرام
 از آن سوال کردند صفت در بیان حقیقت آن میفرماید و کما علی الاطلاق که شامل جمیع لطائف و مراتب و قوای طاهر
 و باطن باشد در حق بشر جامع صفات روح و نفس و طبیعت است بر خلاف خلق ملائکه نیست هر چیز سے با کف خویش
 بجهت و آثار جمیع حواس و قوای از وسے بطور آید و آنچه مقدور است بقدرت و اختیار و در آنچه نه مقدور است بحکم طبیعت
 و اضطراب و الا نقصان و خلقت لازم آید و لیکن موافق حکمت و حق باشد و یکی از وجوه وجود سکرات موت در حق آن حضرت
 صلی الله علیه وآله وسلم همین است که وسے مقتضای طبیعت انسانی و لازم مفارقت روح از بدن است و دلیل است
 حواس و قوت ادراک است و انتشار صد و آن طبیعت و جبلت از آن حضرت نیست که در جمیع مراتب تمام و کمال
 داشت صلی الله علیه وآله وسلم در محققان صوفیه قدس الله اسرارهم میگویند که جمیع لطائف از طبیعت و نفس و قلب
 و روح و سر در آریاب تکلیف پیدا بکار اندر سز نبات حق متصل است و روح در محبت و بی متفرق و قلب بکرو سے
 مشغول و نفس و طبیعت در مقام خود بخدمت در کار در ایشان فرج و خلط این لطائف بنو و خلط و شر مردمگے شان
 بر اهل سکر و تکوین است نذر آریاب محو و تکلیف از عادات حضرت بنو سے صلی الله علیه وآله وسلم آن بود که در جمیع مراتب
 و تقیید و دفن وسے بر آن خود سے در جمیع الاصول حدیث اہل و اولاد از حصین بن و حوخ آورده که گفت چون
 پیار شد طلحہ بن ابی اسود رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم بخیادت وی رفت و فرمود گمان نمی برم اورا مگر که حادث شده است
 بوی موت چون بپیر و خیر کنید مرا و تمجیل کنید و بناید که حیثیة سلمان مجوس و موقوف کرده شود میان اہل و خیال سے
 و در جاہا سے سفید کفین کرد سے و نرسود سے پوشیدہ جاہا سے سفید را که آن برترین جاہا سے شفاست و تکفین کنید
 در آن مرد سے خود را و او را بود او و او الترن سے و ابن ماجہ و غایب جاہا سے سفید مطلق است نو بود یا شسته یا حاد
 در تمجیل تحسین کفن واقع شده اما نہ چنانکہ بعد اسرار کشت و مرا تحسین کفن نظیر است و نظیر است نہ اسرار در شن و سے
 او بود و از امیر المؤمنین علی آورده که گفت گفت رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم گران بہا کفین در کفن کرد سے سلب
 کرده و سلب سے یعنی ندو کند و بوسیدہ میشود و در کفین گزنی نہ دوسے اسرار بود و در جمیع آید کہ آن حضرت
 صلی الله علیه وآله وسلم را در سلب سے بر روی کفین کرد و تفسیر کرد و آن سھولیدہ رثوب ایضاً و بعضی گفته جاہا سے سفید
 کرده و گفته اند کہ سھول قرئہ پسندت کہ نسبت کرده میشود و سے اثواب و موطا از عائشہ سے آورده که گفت و آن سھول
 در جاہا سے سھولت پر سھولت است کہ اہل و زوفا ت کرد رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم کھتم نرسود و سھولت گفت

امروز کلام روز ست گفتم روز دوشنبه گفتم امید میدارم موت خود را امروز تا شب پس ازان نظر بجایه خود و کوشیدید
 و کشیدید بود مرض دروسه و آن جامه بود که دروسه روغنی و آن دو سگ از زعفران بود گفتم بشوید این جامه را و زیاد
 کنید دو جامه دیگر و کفن کنید مر او را آن حالش میگوید من گفتم این جامه گفته است گفتم زندگان سزاوارترند بجایه
 این کفن نیست مگر برای خاک شدن بعد از زمانی چند پس وفات یافت و بی قریب بشب و دفن کرده شد شب شنبه
 قبل از صبح در حدیث ابی داؤد از ابی سعید خدری سے آمده کہ چون حاضر شد مر او را موت بطلبید جامه سے نو پوشید
 و گفتم شنیدم رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ گفتم میت بعثت کرده میشود در جامه سے کہ مرده است در آن
 یعنی مراد با این جامه کفن نیست چه و سے یہ موت است نہ آنکہ موت در سے باشد مانند آنکہ در بخا اشکال آورده اند
 کہ در حدیث صحیح آمده است کہ مردم بر منہ محشور میشوند و این حدیث منافات دارد با آن وجواب داده اند کہ بعثت دیگر است
 و حشر دیگر پس تواند کہ بعثت با پوشش باشد و حشر بر منہ پس منافات نباشد میان این دو حدیث و این تو چینی
 از بعد سے نیست و بعضی ثیاب را تاویل کرده اند باعمال و عالتی کہ بران از عالم رفته است و عرب چون خواہند کہ
 یکی را الطہارت نفس و برأت از عیب سے کن کنند گویند نہ ہن ظاہر الثیاب است تحقیق آمده است و تفسیر کریمہ و ثیاب
 ظہر اسی ملک ناصح و میگویند فلان نفس لثیاب اسی نیست العقل و الذہب پس مضمون این حدیث مضمون آن حدیث
 بود کہ بر لگنتہ سے شود بندہ بران حالتی کہ یہ است کہ افعال الطیبی ہر این توجیہ نیز بطریق سیاق حدیث مناسب نیست
 و از توریستی نقل میکنند کہ گفتم بعضی از اصحاب بودند کہ بعضی اعیان بتاویل نصوص و وصول بحقیقت مراد نہیں رسیدند
 و بر ظاہر حمل میکردند و او میان متفاوتند در مراتب آن پناہی حد سے بن حاتم چون شنید کہ یہ سے تیسین لکم الخیاط الا
 من الخیاط الاسود و وہ قال سیاہ و سفید و در تحت و سادہ و خرد گاہ میداشت الحدیث کہ حدیث و انما اتا نام و لغتہ یعنی گفتم کہ
 اعلام کرد آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اصحاب را کہ من تفصیل و ترجیح نکرده ام و قسمت آنچه و سے کرده شد است
 بسوی من بیج کیے را از امت خود بردگیر سے بکہ تسویت کرده ام در ابلاغ و عدل کردم و قسمت و تفاوتی کہ هست در حق
 و ادراک منی آنست و این واقع است از طریق غفار تحقیق بودہ اند بعضی از اصحاب کہ سے شنیدند حدیث را و قسم
 نمیکردند ازان مگر ظاہر حنی را یہ شنیدند از بعضی دیگر از ایشان یا از قرنی نے بعد از ایشان بودند از تابعین
 اتباع تابعین و استنباط کردند ازان مسائل کثیرہ را و و ذلک فضل اللہ یؤتیه من یشاء و منی و منی است کہ گفتم شود و ابو
 جامہ پوشیدہ بعضہ ظہانت و طہارت بعد ازان اینہ پیشہ بناطروس سے رسید کہ شنیدہ بود از حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ
 وسلم و باعث تذکار او شد و تاویل آن نزدیک سے ہر ان باشد کہ کردہ اند و نیکین بنا ہر حال این حدیث را بر خوانند بعضہ
 بیان سبب پوشیدن جامہ یا جامہ نو پوشیدہ سے از بہت غایت احتیاط و حرص بر امتثال طوہر بود اگر چه حقیقتہ
 مراد دیگر است چنانچہ در حدیث سانیہ علی اربعہ کہ وفات نزل کریمہ و این تسخیر ہم سبعین مرہ فرمود و گفتم اند کہ
 حقیقتہ مراد از سبعین تکثیر و مبالغہ است نہ در و معیر و بہن اینہ شہادت سے اللہ علیہ وآلہ وسلم از برای اطہار و اہمیت
 در اہم عمل بطاہر کرد و فرمود سانیہ علی اربعہ را نیز در ہفتاد بار کرد و از ہن زیادہ بر ہفتاد بار میگنم شاید کہ بیامزد
 ایشان را فاقم و باشد التوفیر و ہر سے در اہم اسے حال مادہ صحابہ ان بود کہ ان شہادت سے و بر موت حضرت
 حضرت رسالت را صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم توفیر کرد سے و حضور شہید اور در خود مذہب سے و آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

درین صورت اختلاف است میان حنفیه و نیز از ابی هریره در مقدمه نماز برنجاشته آمده که چون جبرئیل خبر موت او را رسانید آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم در مسجد بود پس گفت امروز بنده صلاح کرده است نماز بروم بکنتم پس بیرون آمد بجای نماز بگنجد و اگر در مسجد جائز بود بیرون آمدن برای چه بود و بعضی گویند که مصلا سے جنازه مکانی بود متصل مسجد شریف و برین تقدیر اکثر اشکالات منحل گردد با احتمال آنکه شاید که روایت صلوة در مسجد باعتبار قرب آن مکان باشد مسجد مظاہر شود که این است بنمای قول ابی یوسف که اگر مسجدی بود متحد آن برای نماز جنازه جائز است در و سے بیکر است و اندر علم و اختلاف است میان حنفیه که گراست از جهت خوف تلوث مسجد است و این مناسب است بقول کسی که قائل است که مرده نجس است یا از جهت آنکه مسجد جماعت موضوع است از برای نماز چو گمانه و پس و برین تقدیر اگر جنازه بیرون مسجد بود نیز مکروه باشد و مصنف حدیث ابو هریره را که مستند حنفیه و مالکیه است رو میکند و میگوید و حدیث ابو هریره که ~~نماز جنازه را در مسجد~~ فرمود من ~~نماز جنازه را در مسجد~~ است که روایت وی قطعی است و حدیث از راوی صحاب است که سلب ~~نماز جنازه را در مسجد~~ است در اصل فلا شے علیه است یعنی هر که بگذرد از نماز جنازه را در مسجد پس نیست بیچ اتنی و در حرجی روسته و در جامع الاصول این حدیث را بلا شے آورده است بگفته که در یک نسخه چنین وقع شده است که فلا شے علیه و از اینجا معلوم گردد که اصل فلا شے است زنده های این حدیث را بلفظ فلا اجر اعلق کرده و در مجمع الجوامع این حدیث از ابی هریره بلفظ فلیس شے آورده و متدبر و میگوید که بعضی از ائمہ حدیث میگویند که این حدیث خود ضعیف است چه از افراد صحاح مولی الثومات است و و سے ضعیف است در حدیث و شیخ ابن العلم گفته که موسی ثومه ثقه است لیکن مختلط گشته و آخر عمر خود سالی از این حدیث آورده که گفته وی ثقه است لیکن مختلط است و آخر عمر پس هر که شنید از و سے پیش از احتیاط ثابت است و جهت است و هم برین اند که ابن ابی ذئب که راوی این حدیث از و سے شنیده است پیش از احتیاط پس واجب است قبول آن بخلاف سفیان و غیر و سے که شنیده اند از و سے بعد از احتیاط اتقی و الله اعلم میگوید و نماز بر ابوبکر و عمر در مسجد گذاردند چنانکه ابن ابی شیبہ روایت کرد که گذارد و عمر نماز بر ابی بکر در مسجد و گنجد و صیب بر عمر و صیبا مود بن روایت ابن زیاد است میست که میگوید بجزرت جمیع مهاجرین و انصار گنجد و ندادند کسی از صادر نشده و جواب ازین آنست که بر تقدیر صحت این حدیث محمول است بر آنکه جنازه بیرون مسجد بود حق آنست که اگر چه عاصی شافعیه سنیست نماز چهاره است در مسجد باطل است و الا سے و راه را آن حدیث صلی الله علیه و آله وسلم بنماز نماز صحابه را آن بتراشایه شد و در میان ایشان و اگر جواز است ما بزرگانیم بان مکر و وسوسه را از او بگیریم که افضل آنست که بیرون مسجد بگذارد و قائم نشد از ایشان و پس بر فضیلت آن در مسجد با سواد و طایفین که آن شے شرح ابن الهمام متدبر و آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم میفرمود تا نیست که با شیخ ما یا زوده تا نیست بار ~~نماز جنازه را در مسجد~~ این غسال و احتیاط و بنیان وی در طهارت و نظافت سه تعبیر حد و سه معین و سه آفتاب بر سه مرتبه بار عایت حد و بشری و در مجلس آفرین تدریسی کار و کار و از بنجارسه و مسلم و دیگر اصحاب کتب است و از تفسیر انصار آیه اند که وقت چوین وفات یافت بنش رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم فرمود شیونید و از سه بار ایچ بناید و هر بار اگر است ایچ شد و مکر و اندید و مرده خیره چیزه از کافور و در و استی از حنفیه جناب ابن سیرین آمده است که در تفسیر بار ایچ است

میگوید که حاصل آنست که آیتار مطلوب است و سه بار مستحب و اگر هم بیکبار نطافت و تفاوت حاصل کرد و احتیاج بمافون
 نباشد و نیز میگوید که یا ختم من در هیچ روی بعد سبع نطق اکثر من ذلک مگر در روایتی مرابود آورد و احتمال دارد که
 نطق بیان سبع باشد و اشارت بحس بود و باین قائل است احمد و کرده در ششده زیاد و بر سبع و این عبد البر گفته که نباید
 هیچ یکی را که قائل شده باشد زیادت بر سبع و ما در و سه گفته زیاد بر سبع اسراف است انتی و تخصیص کافر گفته اند که
 بجهت تطیب و تبرید و تخفیف و قوت نفوذ است در اعناق بدن و او را در تفصیب بدن است که بجهت موت رخاوتی
 پیدا کرده و خل تمام است و سه قویترین روح طیبه است و بعضی گفته اند که اگر کافر پیدا نشود مشک نیز قائم مقام آن
 گردد و در نزدی بانی عقد کرده بعنوان باب فی المسک طیبیت و از ابو سعید حدیثی آورده که پرسیده شد آن حضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم از مشک فرمود هوا طیب طیبکم و گفت این حدیث صحیح است و عمل بر نیست نزد بعضی از اهل علم و این قول احمد
 و اسحق است و بعضی مکرر داشته اند مشک را برای میت انتی و دیگر بدانکه اختلاف کرده اند در سبب غسل میت بعضی بر آنند
 که بجهت حدث است که بجهت استرخای مفاصل عاود میشود و نه بجهت نجاست زیرا که آدمی بموت نجس نگردد از جهت کرامت
 وی و عدم اقتدار بر اعضای و ضو بجهت آنست که اقتضای بران در حالت حیات برای دفع حرج است که مکرر میشود هر روز
 و حدث بسبب موت مکرر نشود پس در حکم جنابت بود و بعضی میگویند که غسل می بجهت نجاست است که بموت عارض شده
 چنانچه سائر حیوانات و لکن اگر شخصی مرده آرد را با خود بردارد و نماز کند جائز نبود نماز سه و اگر بوی صونست بر او
 جائز است و زوال نجاست از آدمی اغسل نه از سائر حیوانات از جهت کرامت اوست و نزد امام ابو حنیفه در غسل میت
 مضمضه و استنشاق بنود و امام احمد نیز بر نیست از جهت وجود حرج در آن خلافا للشافعی و نزد بعضی ملما غاسل میت
 باید که غسل کند در جراح الاصول حدیث از ابو داؤد از عائشه نیز درین باب آورده که غسل میکرد آن حضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم از چهار چیز جنابت و جمعه و حجامت و غسل میت و در جوطا از ابن عمر آورده که وی غسل داد پسیرا که مر سعید
 بن زید را مرده بود و حوط کرد او را و برداشت جنازه او را پسترد آمد در مسجد و نماز گذارد و تجدید و صون هم نکرد و نیز آورده
 که اسماء بنت عمیس که زن ابوبکر صدیق بود غسل داد مر ابوبکر را بعد از موت پس از آن بر آمد و پرسید از ماجرین که حاضر
 بودند که من روزه دارم و امروز بر ما سخت است آیا لازم است بر من که غسل کنم گفتند لا و ترند سه از ابی هریره آرد
 که گفت پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم غاسل جنازه غسل کند و حامل و سه و نحو و میگوید درین باب حدیثی از علی
 و عائشه نیز آمده و حدیث ابی هریره حسن است و میگوید اختلاف کرده اند اهل علم از اصحاب پیغمبر هم بعضی گفته اند که در جنابت
 غسل بر غاسل میت و بعضی گفته اند و خود مالک گفت مستحب است غسل نزد حباب و شافعی نیز برین است و احمد نیز
 گفته که امیدوارم که واجب نشود بر و سه غسل را و اوضا قلیل آنچه گفته شده است در ... و اسحق گفته که بن الوضوء
 و از عبد بن مبارک آده ناسل و لا وضوء انتی و امام ابو حنیفه بر همین است و نیز ... را نشویند و سلاح و پوشش
 جنگ از و سه دور کنند و در جائز که پیشیده و فن کنند اگر جامه های او از کفن مسنون کم بود زیاد کند و اگر زیاد است
 کم سازند نه چنین است نه سبب امام ابو حنیفه بدانکه تا شستن شسته طیب است میان ... نماز بعد از جهت حدیث که بخار
 و اصحاب سنن از جابر آورده اند که گفت بود پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم که جمع میکرد میان دو مرد از کشتگان احد و ثوبان
 و تقدیر میکرد در حد آن را که بیشتر اندر زده بود و قرآن را و امر کرد بدین ایشان و زین ... ایشان و غسل داد و نشد

ایشان ماوریا و بخار سے وتر تہ سے کہ نماز گزار وہ نشد برایشان اور روایت کرد ابو داؤد و از جابر کہ گفت رسید
مردی را تیر در سینہ یا در خلق و بر دل پس چھیدہ شد در جامہا سے اور نماز گزار وہ نشد برو سے و بودیم ما بار رسول خدا صلی اللہ علیہ
علیہ وآلہ وسلم دست این حدیث صحیح است و امام احمد روایت کرد است کہ پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم گفت در حق کشندگان
احد نشوید ایشان را زیرا کہ ہر جرات و ہر خون ایشان بوسے مشک میدہد روز قیامت و نسائی نیز روایت کردہ باین
بچھیدہ ایشان را بخونہا سے ایشان را کہ نیت جراتی کہ برسد در راہ خدا اگر آنکس سے آید روز قیامت و حال آنکہ
سیچکد از وسے خون کہ رنگ وی رنگ خون است و بوی وسے بوی مشک و اما در نماز بر شہید اختلاف است نزد امام لک
و شافعی نماز بر شہید نکلند اما امام احمد و قول است و مشہور و مختار در مذہب وسے عدم صلوات است و بقول غیر است
در گذاردن و نا گذاردن از جهت تعارض اول و دوم و سبب کہ یہ میگوید کہ اختلاف است میان شافعیہ کہ منع صلوات بر شہید
نزد شافعی بمنہ حرمت اوست یا بمنہ عدم وجوب و از کلام امام احمد ظاہر میشود کہ مستحب است نہ واجب استی و نزد
حنفیہ واجب است نماز بر شہید چنانچہ بر سایر اموات و عجب از مصنف کہ تبنیہ نکرد درین مسئلہ بآنچہ صحیح شدہ است
از فضل حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چنانچہ عادت اوست درین کتاب و مشک این ائمہ درین باب بحدیث
جابر است بروایت بخار سے و ترمذی سے چنانکہ گذشت و نیز از انس کہ شہدائے احد غسل دادہ نشد ایشان را و نماز
گذار وہ نشد برایشان رواہ احمد و ابو داؤد و الترمذی سے و دلیل امام ابو حنیفہ و صاحبیہ و قول دوم امام احمد کہ نماز بر شہید
باید کرد حدیث عقبہ بن عامر است کہ بخار سے و مسلم روایت کردہ اند کہ پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بیرون آمد روزی پس
نماز گزار و بر کشندگان احد مثل نماز گذاردن او بر میت پست بر کشت و بر منبر سوار شد و گفت من فرط شام و من شمیم بر شام
و برستی و برستی و اللہ من سر آئند نظر میکنیم بسو خوش خود الا ان من وادہ شدہ ام کلید است خزائن ارض و اللہ من فی ترسم
بر شما کہ مشرک شوید بعد از من و لیکن این ہی ترسم کہ تنافس و تقاضا کنید در آن خزائن و نیز آمدہ است کہ آن حضرت صلی اللہ علیہ
وآلہ وسلم بر حمزہ بنت ابی تمیمہ را آورد و در خطا ہر آنست کہ این روز نماز بود و نیز از ابن عباس آمدہ کہ نماز گذارد بر کشندگان احد و بگزار
بر حمزہ و سمنی گوید کہ حاکم از جابر آوردہ و حکم بصحت کرد کہ چون آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بر حمزہ آمد و دید حال
اور از آنچہ احدی دین بوی کردہ بودند فریاد زد و بگریست مردی از فصد کہ حاضر بود جانہ خود را بزی انداخت نماز گذارد بزی شہید
زیادہ کردہ کہ لست نماز گذارد بر شہدائے احد و میشد نماز ایشان در جانب حمزہ و نماز گذاردہ میشد برایشان پست بر شہید
و بجای خود گذارستہ شد حمزہ تا گذارد و نماز بر شہدائے احد گفتہ کہ حاکم این حدیث را روایت کرد از جابر و وسے صحیح الاستاد
بشخصین آن را افراج نکردہ اند اگر چه در بعضی از رجال استاد این حدیث بعضی سخن زدہ اند و لیکن مختار و شوق از آن
و بر تقدیر حدیث نازل از در جہ حسن خواهد بود و آن محبت است استقلالاً خصوصاً نزد معاہدت با حادثات دیگر و نیز
حدیثی دیگر آوردہ از ابن مسعود کہ نماز گذارد آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نوبت نوبت بر شہدائے احد و گذارد و جہ
ہتقدار نماز گفتہ کہ این حدیث نیز نازل از در جہ حسن نیست و از در قطنی از ابن عباس شد حدیثی درین باب آوردہ کہ
نازل از در جہ حسن نیست و گفتہ کہ بقدری سے کہ ہم جنین باشند مجموع آن خود و اصل ہر تہ محسن خواهد بود و نیز آوردہ کہ
ابو بکر صدیق عمرو بن العاص یا بنائب ایہ و من فلسطین فرستادہ بود و ندا بخا سے و ہر مسلمان کشتہ شدند
و نماز گذارد برایشان عمرو بن العاص و بودند با عمرو بن العاص نہ ہزار نفر از مسلمانان امن و گویند کہ حدیث جابر کہ

غاسل ہر کہ جو چون ملائکہ غسل دادند حاجت نفس دیگر نبود بشرط دیگر آنست کہ چیز سے ازہ افق راحت را سبب
 حیات دنیا مثل خوردن و پوشیدن و خواب کردن و خوردن و پینایدن و از معرکہ زندہ بیرون آوردن در خیمہ و خانہ جانہ ہند و کم
 از ترس پامال شدن جای دیگر کشیدہ بیارند لابس بہ است و اگر مقدار وقت نماز ہوش ہزدینز شید نیست و در تمام
 روایت یک روز یا یک شب معتبرست و وصیت نزد محمد طبع شہادت نیست چہ آن از احکام موت مست و در روایت
 اگر در احکام دنیا و سے باشد مانع است و محرم را در جامہ احرام از آورد دست و تن و سوی نیت بکار نماند
 از جهت منع استعمال طیب محرم را در حیات چہنیں بعد از ممات و سر اورا پوشند چنانکہ حال محرمست در مبع الاموال
 از کتب ستہ غیر مبیط باختلاف الفاظ آورده است کہ مر سے ایستادہ بود و عرفات با حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 و محرم بود ناگاہ مقتادیر زمین از راحلہ خود و غیر حضرت رسانیدند فرمود غسل دہید اورا تکفین کنید و دو جامہ وی
 و بر سے خوش بکار نبرید و سرور سے اورا پوشید کہ وی بیسوت میگردد و چہنیں محرم و بلیک گویان ذکر آن در باب پنج
 بیاید و مذہب شافعی و احمد نیز چہنیں ست و نزد امام ابی حنیفہ مالک حکم سے حکم سائر موتی ست و این در خصوص ہر شخص
 دارند و در حدیث نیز بطریق عموم واقع شدہ و وضع شہادت نمودہ و گویند کہ باو سے جز این دو جامہ نبود از نخبہ نمود
 کہ در میان دو جامہ اورا تکفین کنند و اشد اعلم و چون کفن قاصر آید سر پوشانند و بہر جا ہیاسے تدری ایہ بتند یعنی
 چون کفن مسنون کہ سہ جامہ است و قدر کفایت کہ دو جامہ باشد یا نہ نشود بکلم صورت و در ہر جا یافتہ شود پوشند و در تمام
 این حال یعنی یا ہزار بگیا پوشدن در شہدای احد بود و عادت شریف نبوت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آن بود کہ
 چون میت را بیاوردند سے سوال کرد سے کہ بزوی زمین ست یا نہ اگر دین نبوی سے برو سے نماز گزارد سے در ہر صورت
 صحابہ را کہ برو سے نماز گزارند و خود نگذارد سے بجهت زجر و تنبیہ بر کراہت ارتکاب وین کہ زمین سعادت محرم ست
 و این حدیث دلیل ست بیک نماز جنازہ قرین کفایت ست چہ اگر قرین صین بود سے آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ
 وسلم چون تہرگ کرد سے و احاریش وین نام بسیار و روزی فتمہ بخار سے و نسائی از سلمتہ بن الاکوع آورده کہ
 گفت کہ ہمیشہ اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ناگاہ آورده شد جنازہ تا نماز گزارد و برو سے فرمود برو سے
 دینی ست گفتند یا رسول اللہ بگذا و نماز را برو سے پستز آورده شد جنازہ دیگر فرمود بیچ چیز سے گفتہ
 گفتند لا فرمود آنا یعنی ہست برو سے گفتند سہ دیار فرمود بگذا رہنما را بخور او بہ متارہ ہر خاست و عرض کرد بگذا
 یا رسول اللہ نماز را از آن سہ نیازہ برین پس بگذا و نماز را آورد و روایت ترمذی سے و نسائی کہ کہ چون گفت ہو تہادہ
 وی برین فرمود بشرط و حدیثی سلم و ترمذی و نسائی را بلی ہر برہ آورده کہ بود و سوا خیا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود
 کہ کفایت یافتہ در دین ست دین ال کہ انما فیہ و اشد کہ قضائی بگذا کہ حدیث ہا گدایت مست از سید زود آنست
 مرسلانان بگذا رہنما بر بار خود برین فتح کرد اجمالی بر سواح و گنا و دینی ہست و سید ہر سہ و سبب
 دوست تہرگ سلیمان از رہنما سے و ان ہر تہرگ ہر نشان رنگہ و دین با عیان برین ست نہ سے و سبب
 نمونہ سے حیال و سے و اگر گذارد مال آن بار و از ان است و در حرمت ہا ہر بار ہا ارشاد ہن تا خیرا سے
 آن بسیار واقع شدہ ابی را از زالی سے سے اتعوسے آورده کہ گفت روز خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم حضرت تہرگ
 گناہان نزد خدا بعد از کبار سے کہ نمی کرد شدہ است و ان نیست کہ مردہ سے و روی دین باشد کہ اگر

چیزی که بوی تعفانی آن توان کرد و بخاری از نابوسریه آورده که فرمود **صلی الله علیه و آله وسلم** هر که بگوید **یا ایاک نعبد و یا ایاک نستعین** آنکه او کند
او کند حق تعالی از وی و هر که بگوید **قل لا اله الا الله** گفت کند او را خدا تعالی و نسائی از محمد بن حبیش آورده که بودیم نشستند نزد آن حضرت
صلی الله علیه و آله وسلم پیش از غایت سحر که در او بجانب آسمان پشتر نهاد دست خود را بر جبهه شریف خود گفت سبحان الله چه بسیارند
از ستمی پس ظاهر شدیم و رسیدیم ماکه چو خواهد بود فرمای آن روز حضرت فتمیم و پسید یا رسول الله چه بود این سخن که از آن شام فرمود و گویند
بخاری که باقی است من و در دست قدرت است که اگر مردی گشته شود در راه خدا پس از آن بار دیگر زنده گردانیده شود و باز گفتند
باز زنده گردانیده شود و باز گشته شود در ستمی آید بهشت را تا آن که قضا کرده نشود درین دو سه
و چون در نماز شروع دس بعد از تکبیر اول فاتحه بخواند در شمع این العام گفته که قرأت در نماز چهار و بعد از تکبیر از حضرت
صلی الله علیه و آله وسلم بر بیوت نرسیده و متقی و لیکن در حدیث بخاری در ابی داؤد و ترمذی و ابن ابی شیبہ از ابی سبیر
از وی گفته قولاً و فعلاً مروی شده و در بعضی روایات قرأت فاتحه کتاب سوره چهار از وی ماثور گشته و لیکن گفته اند
که هر بقصد تعظیم بود تا بعد از آنکه سنت است چنانچه تصریح باین معنی نیز در حدیث دس آمده و نه متباین و واحد و اسما
اینست و از ابی هریره و ابن عمر خلافت آن مروی گشته مالک در موسی از ابی هریره در قرأت فاتحه کرد
بر بنی زید و مذہب امام ابوحنیفه و مالک و ثورس برین قرابت در حدیث درین باب اختلاف بود و او می گشته است
و شاید اندک بعین سوره فاتحه را در نماز چهار بطریق شاذ و عاویذ نه بر وجه قرأت و انکه ششم شریفی بر مشهور است
چنانچه از نزد ما نیز جائزست در کلام فتح الباری سے چنان مفهوم میشود که در او فائز است آن مشتمل بر بیست و دو
نه و چوب و لیکن کرمانی گوید که واجب است و مراد بسنت که در کلام ابن شیبہ در واقع است و هر طریقی سلوک درین سنت گفته
باز وی نیز در مالک واجب نیست و الله اعلم و آنچه محفوظ است از او که آن حضرت است **صلی الله علیه و آله وسلم** در نماز بیست

بسیار است اللهم اغفر له وارحمه و ما فرغ من الدعاء بعد من الغلط
کما نصبت له و ما فرغ من الدعاء بعد من الغلط

کما نصبت له و ما فرغ من الدعاء بعد من الغلط
کما نصبت له و ما فرغ من الدعاء بعد من الغلط
کما نصبت له و ما فرغ من الدعاء بعد من الغلط
کما نصبت له و ما فرغ من الدعاء بعد من الغلط
کما نصبت له و ما فرغ من الدعاء بعد من الغلط

کما نصبت له و ما فرغ من الدعاء بعد من الغلط
کما نصبت له و ما فرغ من الدعاء بعد من الغلط
کما نصبت له و ما فرغ من الدعاء بعد من الغلط
کما نصبت له و ما فرغ من الدعاء بعد من الغلط
کما نصبت له و ما فرغ من الدعاء بعد من الغلط

کما نصبت له و ما فرغ من الدعاء بعد من الغلط
کما نصبت له و ما فرغ من الدعاء بعد من الغلط
کما نصبت له و ما فرغ من الدعاء بعد من الغلط
کما نصبت له و ما فرغ من الدعاء بعد من الغلط
کما نصبت له و ما فرغ من الدعاء بعد من الغلط

بجاری

بن الاطلاع آورده و در روایتی هم چو آن نیست و گاه گفته است ربه اوست خلقتها و اوست رزقها و اوست بر همه اعمال او
 و اوست قیمتت و در حق علم سر او علمانیتها جنات شفا را فاخر لها این دعا را در جامع الاصول از علی بن شلخ آورده که گفت حاضر
 شدم مروان را که می پرسید از او هر چه چکیده شنیدم که تو رسول خدا را صلوات الله علیه و آله و سلم که در ما میکرد و بر جبار گفت
 ابوهریره آیا تصدیق میکنی با آنچه من گفته ام گویم گفت نعم گفت شنیدم رسول خدا را صلوات الله علیه و آله و سلم که میگفت اللهم
 انت ربهانی آخره اخرجه ابوداؤد و طبرانی است که تفسیر تائیت برای جنازه یا نفس یا نسبه باشد و الله اعلم و بر بعضی این
 آمده است که اللهم اجعل لنا سفلا و فرطا و زخرا ذکره البخاری فی ترجمه باب و بعضی روایات شافعی و مشغفان نیز زیاده
 آمده و بعضی از علما گفته که تعیین دعا و عزیمت در هر چه فوق و حضور و شوق دست و پد بخواند و لا اله الا الله
 به عاقله ماثورا و صلوات الله علیه و آله و سلم و در بعضی اوقات که بجهت کثرت تکرار
 و ترادف طالی طریقان یافته باشد و الله اعلم و گاه چهار تکبیر گفته و گاه شش چهار تکبیر در نماز جنازه متفق علیه است
 میان ائم و در حدیث صحیح از کتب مسته و وقوع یافته و در بعضی روایات خمس و زیاده بر آن نیز واقع شده و در فتح الباری
 میگوید که سلف را اختلافی بود در آن روایت کرده سلمه از زید بن ارقم که در سبج تکبیر میگفت و رفع میکرد این را بحضرت
 رسالت صلوات الله علیه و آله و سلم و از ابن مسعود روایت کرده شده است که در نماز تکبیر در هر جنازه هر دو سه از نبی سدی و پنج
 تکبیر گفت و از علی مرتضی گفته آمده که در هر یک از اینها پنج تکبیر است و در بعضی روایات نیز آمده که گفت
 نماز گذارد و پنجمین صلوات الله علیه و آله و سلم بر او گفت تکبیر و این عساکر از دست آورده که اگر در سه بودی که بعد از شجره ای
 شده بود سه بر اوست تفسیر گفته در هر سه که بر او حاضر شده شجره را یا شجره را حاضر شده و در بعضی میگفت
 تا که هیچ کدام یکی ازین دو را حاضر نشد چهار تکبیر میگفت و در این عباس است از آنکه سه تکبیر گفت و از آنس نیز همچنین روایت
 و در روایتی آمده که سه تکبیر گفت و چون گفتند او را که با ابا حمزه سه تکبیر گفته سبب جیت برگشت و سبب است و تفسیر
 این بر آورد و روایتی است که گفته اند که اگر در سه تکبیر و دل زان گفته باشد چه دو سه تکبیر فتوح است چه پنج در نماز حیم
 و میگوید که اکثر اهل علم را شنید که تکبیرات جنازه چهار است و این عهد برگرفته است که چند از هیچ یک از آنهاست و هر یک
 زیاده گفته باشد بر چهار نفر این ازین سه میگوید که در حضور فضیله است که هر چه پیشین پنج تکبیر است و از تفسیر
 روایتی هست در آن که بکرم عبد الله زینت بر آن گفته اند ما گفتند که در زیاده بر حضرت انقی کاوه فتح بر
 و ششمی میگوید که امام محمد در آن زمان میفرمود که در هر روزی که در نماز تکبیر است بر چهار تکبیر است
 روایتی چهار و پنج و شش ترا از آن زمان که در هر روزی که در نماز تکبیر است بر چهار تکبیر است و در هر روزی که در نماز تکبیر است
 ولایت عمر فاروق سه بتینین بیدو سه تکبیر است هر سه نماز است که در زیاده بر حضرت انقی کاوه فتح بر
 که بعد از شما بیاید و در حق ماوند است هر چه پیشین چهار تکبیر است و الله اعلم و در بعضی روایات
 و مجمع باشد پس نظر راسته است و در هر یک از اینها که در هر روزی که در نماز تکبیر است بر چهار تکبیر است و در هر روزی که در نماز تکبیر است
 پس در یافتن آن را در هر یک از اینها که در هر روزی که در نماز تکبیر است بر چهار تکبیر است و در هر روزی که در نماز تکبیر است
 بر چهار میگویند که تا به این رسیده است که در هر روزی که در نماز تکبیر است بر چهار تکبیر است و در هر روزی که در نماز تکبیر است
 آنچه پیش از آن من عباصل است از آنکه گفته اند که در روایت کرده شده است این حدیث بوجه متعدد که همه آن صحیح است

خبر کردند فرمود من نگفته بودم که خبر کنید مرا عرض داشتند خوشند شقیتم یا رسول الله که بیدار کنیم ترا و سیرت را بر تو
 پس بیرون آمد آن حضرت صبح آنکه علی و آل و سلم وصفت بابت با مردم بر قبر و سے و کبیر بر آورد چهار تکبیر و چهار سے و
 سلم را بود آورد تر ناسی و نسائی از شعبی آورده اند از ابن عباس که گفت خبر داد مرا کسی که گذشت یا رسول الله صلی
 علیه و آله و سلم بر قبر و سے مشهور است است که آن حضرت صبح آنکه علی و آل و سلم وصفت بابت بخت صحابه خلف او و دیگران و
 و این حدیث بر روایات متعدده آورده و در بعضی روایات آمده است که در شب بر دفن وی گذشت بود و در بعضی شب
 واضح است که در صلیح دفن بود کثافتی فتح الباری سے و نسائی از زید بن ثابت آورده که صحابه بیرون آمدند یا رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم روزی پس دید آن حضرت صبح آنکه علی و آل و سلم قبر سے جدید را فرمود که قبر کبیرت گشته فلان
 زنی است مولایه ثلثانی پس بشناخت آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم او را گفت یا رسول الله در وقت نماز بر سر تو فرود
 بود سے و قبیل و میکرو سے دوستانه استنیم که بیدار کنیم پس استخوان آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم بر وقت استنیم
 خلف وی مردم و کبیر گفت بر وی چهار تکبیر فرمود باید که میر و انشا میستی ما را که در میان شما را تا آنکه بیدار کنیم بر زید که
 نماز من رحمت است مریت او ترده است زید بن مسیب آورده که فرود آمد آن حضرت صبح آنکه علی و آل و سلم و
 بود چون فرود آمد نماز گذارد بر و سے زینت گذشت بر و سے یکبار آنگاه سه بار آنگاه از آن شب بر نهفتند از
 در بعضی ایامت حمیر و ثانی اندیش بر است از آن خبر داده شد اول یا در سحر ملک در بعضی بر سینه اثر گذار آن او
 و فن کرده شده است درست است از خود او نیز نام او نیز مر فوت و نزو نام مالک که کتاب گذارده است
 دیگر بر قبر گذارده نام او بر چینه است یا کعبه در قبر و نه باشد و نطق بر کرده اند از سیرت او در روایات
 گذارده شود ما و ام که همزق نشد است و آن تا بهاد بکعبه است اجتهال و از کتبی تا شده اند از آن صحابه
 در روایاتی که زیاده برین مدت اند و بطریق نماز بود بکعبه استحقاق بود پس اندر شب است حج و سینه از آن روایت
 نیست و در بعضی که موجود است بهجت تر سید هر چند از بر شهادت احدی در سینه است یا کعبه
 نه بطریق نماز یا آنکه ز خصائص آن حضرت بود صلی الله علیه و آله و سلم از آنکه بر سینه است یا کعبه
 به لالت اینجه پیش که فرمود قبور معلومت عظمت و نماز من حضرت است یا کعبه است یا کعبه است یا کعبه است
 و میفرمود صلواتی اظفار کف فائز من از حکم نماز گذارید بر جنازه خدا این کلمات است یا کعبه است یا کعبه است یا کعبه است
 یا به حسن ابی هریرة و از سعید بن مسیب از ابی بکر آمد که گفت خبر داد من از سینه نماز گذارم سینه انشائی و کعبه است
 ابی شیبه و در روایات متعدده آورده بصحت پیوسته که آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم در سینه است یا کعبه است
 عدم صلوات شایسته و معتبره نماز گذار و در طفل مشروط است بعد از زود استخوان کرده اند از آن صحابه
 و در حدیث ثرید سے نیز بچین واقع است و همین است نه سینه است یا کعبه است یا کعبه است یا کعبه است
 بعد از آنکه بر زیاد از چهار ماه متولد شده باشد و حدیث من عمر در جنازه در دل آورده است یا کعبه است
 لوالد بها سر در انست و نیز در حدیث احمد در ثرید سے در آن از غیر فرمودند که در کعبه است یا کعبه است یا کعبه است
 حیث شایسته و السقوط علی عده در روایتی انشائی است نیز که بعد از آنکه در سینه است یا کعبه است یا کعبه است
 مرده بر آمد و نماز جنازه که مستر و عست بر مرده است و امام ابو حنیفه و دیگران در جرح آن را محبت میگویند تا ثبات حیات

امر کرد از نجاست اختلاف آنکه در شان محمد و در امام ملک دو میدارد و امام احمد میگوید که امام وار باب فضل از فرقه
 و سایر ناس بگذارد و امام بعضیغه و شافعی غیر ایشان بر آنند که همه بگذارند و نماز چند و میر که اهل لاله الا انتر است
 و در سے بقبله مسلمانان دارد باید که گذارد و هر چند فاسق و با صدمه و دود و در و قی از امام احمد میر است و در
 امر آقا مدینه است که در سے نیز بحضرت صلوات الله علیه و آله و سلم آمد و طلب تعمیر کرد و بر وفق قنینه عز و هر چند حضرت
 صلوات الله علیه و آله و سلم توافقی ز در امنی نشد الا با قامت محمد و چون و سے حال بود فرمود و هر قوت با شد تا وضع محل کند
 و چون وضع محل کرد و بنا آمد و عرض نمود تا امر با قامت حد بکنند فرمود و چو و سے صغیر است و کسیکه او را تربیت کند و شیر
 کسیت مردی از انصار بر خاست و تکفل رندان وی شد و بر اینی آن حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم او را چو بوی بگذاشت تا شیر چو
 مدت رضاع گذشت با آمد و در اقامت حد حد بود پس امر کرد بر جم دی و در سینده او را در زمین دفن کردند و شکایت کردند و شکایت کردند
 بر او لولید بپوشید و خون روان شد و شخی از ان بر او خالد سید پسر ششام کرد خالد او را حضرت زینب علیها السلام بگذارد
 یا خالد و ششام مشرک سوگند بخدای که بقای آن است من در دست قدرت او است تحقیق کردی تو به که اگر در سبب من بزرگتر از من
 و صاحب کسلی را گویند که عشر و خراج از مردم بطلم می ستاند و بخانه ایشان برگردن حرد میگیرد و این از عظم زوئی بدتر
 گنا آن است و در آخر مدبث واقع شده که شمر بر با نعلی علیها قاضی عیاض نکم میگوید فقط فصلی علیه نزد جبابه بر و راه صحیح
 بیخ صدا و لام ستاینی بویته معلوم کرد است کند بر نماز گذاردن آن حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم نفس نفیس حرد
 و گفته که نزد هبری نفهم صا و در کس و است یعنی نماز گذارد و شد بر و سے و امر کرد و عمر در هم تا نماز بگذارند بر وی اما خود گذارد
 گفتند که بپسین بیخ است آنچه در روایت ابن اسب شیبه و ابی داود در صحیح است و است و دیگر غیر از این
 است که عنون بجهینه نفهم جیم و فتح با سکون یا سی تمانیه نام قبیده است و در اینجا بود محمد بن قاسم است
 نماز از ان حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم بر و سے چنانکه سنت آورد گشت و ثابت شد که بر جهینه که جیم کرد و مدینه
 بزرگ نماز گذارد و عمر گفت نماز بر کس میگنار که زنا کرد و فرمود تو بگو که اگر آن تو بر است کند بر بیخ و است
 اهل مدینه ایشان را کانی بود و بیخ تو به ازین فاضل تر بود که نفس فرور از راه حق نهاد و بیخ با الترنده و بیخ
 والنسائی عن عمران بن حصین و این نیز حاصل بود که زاهدت رضاع او را مصلحت دارند و در آنکه با آنکه بیخ است
 ایزد میگرد و او را پس سخت بستند جبابه بر تن و سے و چون نماز بر میت گذارد و سے بار سے همراه شد و سے و بیاد و است
 تا بعد فن و سے رفتی و فرمود و سے شتاب نیز در بر بدن و تا جنازه را فرود نهادند و سے نشسته و فرمود و سے او را شتم
 الجنازه فلا تجلسوا حته توضع چون پیر و سے کینه جنازه را و بر و چهار و سے نه نشسته تا آنکه نه اده شود بزرگوار
 پیاده رفتن همراه جنازه سنت است و ترند و سے و ابو داود و از ثوبان آورده اند که گفت پسران آنکه هم با پیغمبر
 علیه و آله و سلم در جنازه پس دید آن حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم جماعه سواران را بر سر جنازه و از آن جمله
 فرشتگان خدا تعالی بر پا میر و ند و ایشان بر پشت دو اسب و در و است ابو داود و ابی داود است که او را و شد
 آن حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم و ابی تا سوار شود پس با آورد آن حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم از سواران
 برگشت سوار گشت از سبب آن پرسیدند فرمودت رفتن طلا که حاضر بودند یا در میرفته از آن سوار
 نشدم و چون رفتند سوار شدم و از ترند و سے و ابی داود بطریق متحد و آمد و کردند تا آن حضرت است صلوات الله علیه و آله و سلم

پر جنازه بی الد صلح پیاده واد وقت برستن سواره و در جمع الاصول از کتب مستزایا هر سیه آورده که فرمود
آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم هر اعر کنبند و نیز برید چنانچه در یاد اگر جمیع استند ... که او را پوست زود میرسد
و اگر غیر صلح است شریعت که از گردن خود می نهد و بخار سے بر سلم از ابی سعید از او که چون می داند جنازه را
برگردانند اگر صلح است میگوید زود برسانند و اگر غیر صلح است میگوید ای ای کسی که میسرند مرده می شنود آواز
او را هر چیزی که آید که اگر شنود میرود هلاک گردود باید که یوب نیز زود که در حدیث شیخ از ان آیه است و اما نه
نشدن تا جنازه سادون ابو داود و ترمذی از عبادة بن الصامت آورده که بود سول الله صلی الله علیه و آله
و سلم وقتی که اتباع میکرد جنازه را می شنید تا آنکه تا او پیش برود و ... که منعت آن را ... است
از ابی سعید خدری که در صحیح بخاری است که آن را که حاضر بودند صحیح ... ابی سعید خدری که در صحیح بخاری است
که حاکم مدینه بود نیز در انجا بود پس گرفت ابو هریره دست مروان را ... شکر از انکه تا او شنود و بنا
ابو سعید خدری که آمد دست مروان را گرفت و گفت بر خیز که منسوب ... است و در حدیث ابی سعید خدری
آورد و سلم زین چنین است میان آنکه در انجا ... است و در حدیث ابی سعید خدری
او نیز شش است خلف جنازه و در صحیح بخاری نیز همین است و نیز ... است و در حدیث ابی سعید خدری
شانی و محمد گوید پیش جنازه رفتن افضل است تا آنکه ... است و در حدیث ابی سعید خدری
آورد که آن حضرت فرمود صلی الله علیه و آله وسلم کسی که گذارند از جنازه او را قبر بی کسی ترا چو کسی که اتباع
وی میکند تا آنکه بنا ده شود در قبر او را او که در انجا ... است و در حدیث ابی سعید خدری
صلی الله علیه و آله وسلم که خلف جنازه در پیش ... است و در حدیث ابی سعید خدری
در امام حسن مثنی قتل نماز فرمود ... است و در حدیث ابی سعید خدری
تزو احتیاج اقربا و نزدیکان را بود و در انجا ... است و در حدیث ابی سعید خدری
همراه و کسی نیست و آنکه دیگر میگوید که در حدیث ترمذی ... است و در حدیث ابی سعید خدری
و سلم و دیگر و غیر پیش جنازه میرفتند و نیز قوم شفا اند و شفیع بنی م ... است و در حدیث ابی سعید خدری
ابی شیبه از عبد الرحمن بن ایزس که می آید که در حدیث ابی سعید خدری ... است و در حدیث ابی سعید خدری
گفته که کسی که پس از آنکه پس بیرون ... است و در حدیث ابی سعید خدری
تحقیق میداند که در پس وقت غسل است غسل نماز جا ... است و در حدیث ابی سعید خدری
کنند کار بی مردم و تنگ نمانند راه را بر مردم و در جمع الاصول از روایت ... است و در حدیث ابی سعید خدری
پس برود پیش پس زمین و شمال و نزدیک بوی و بوزانو ... است و در حدیث ابی سعید خدری
آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم که را کب از عقیق ... است و در حدیث ابی سعید خدری
یسا روان حضرت صلی الله علیه و آله وسلم بر عابی نماز گذارد که ... است و در حدیث ابی سعید خدری
بود و شنیدن خبر بدالت آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم ... است و در حدیث ابی سعید خدری
علمه زار و سلم و شت مسلمان شد و سماه آن حضرت ... است و در حدیث ابی سعید خدری

که جنازه حاضر میاید تا نماز بوسه بگذارند و آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم که بر خاکت بگذار و شاید که کثرت نماز
 بروی او یا حاضر آوردند جنازه و سوسه و بنا اذکر کیفی و گویند که واحدی است حدیثی درین باب از ابن عباس
 نیز آورده اگر چه سنا و آن ذکر نکرده است که گفت ابن عباس کشت کرده شد حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله
 و سلم را سر برینجاسته و دید آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم او را بگذار و نماز بروی او و ابن عباس بی سوا از حضرت
 صلی الله علیه و آله وسلم اینچنین گوید و شیخ ابن العمام گفته که حضور سر برینجاسته نزد حضرت صلی الله علیه و آله وسلم
 اگر چه چینی بر احتمال است و لیکن در آنچه روایت کرده است ابن حبان در صحیح خود از عمران بن حصین ایما کی بد آن
 که گفت آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم را در شام نجاسته وفات یافت پس بر خیزید و نماز کنید بروی او پس بر خاک
 آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم و صف بستند صحابه خلفت و سوسه و نمیدانند ایشان که جنازه در پیش حضرت
 صلی الله علیه و آله وسلم است و این لفظ اشارت میکند که واقع خلاف طرف ایشان بود و بعضی میگویند که این
 به نجاسته است و از برای آن که در کتاب مردم بدانند که سوسه مسلمان مرده است چه در سلام وی نزد مردم گذاشت
 بود و لهذا چون آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم نماز گذارد و بعضی صحابه گفتند که نماز کرد بر علی از حبشه پس آن
 این آیت قرآن من اهل الکتاب لمن یؤمن بالله و ما انزل الیکم الا تیره و از همین جهت در مسیح بگذار و صلی
 بر آمد چنانچه در روایات آمده است یا آنرا از برای سستی است فدرب ملک زمان کرد که در کثافت عامه جای نماند
 صلی الله علیه و آله وسلم ایمان آورده و بشری محبت مشرف شدند و نقض کرده اند و عوسه خصوصیت آن را به نجاسته
 بقصد مسوی میزنند که معلوم شد و بقصد زید بن حارثه و جعفر بن ابی طالب و عبد الله بن رواحه که در غزوه بدریه شهادت
 و آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم از شهادت ایشان خبر داد و در مدینه نیز ایشان گذارد چنانکه در سناری و در
 آورده و سیوط از عطار روایت ابن ابی شیبہ نیز آورده و شیخ ابن العمام طرق ابن اسودیش را تفسیر کرده و نیز گفته
 او عاسه ما خصوصیت را بر تقدیر است که رفع سر بر نجاسته نکرده باشند و مرسته نشده باشند و آنچه ذکر کرده شد بر خاک
 نیست انتی و میتوان گفت که بعد از صحت این قصد با ما میگویم حدیثی است که در مسیح بگذار و صلی الله علیه و آله وسلم
 در غیر اینها اصلا با وجود آنکه در غیر این مواضع در غزوات و اسفار سندی است و اینها به دست بافند و بر ایشان
 خاک نماند و سوسه را سوسه بر سوسه که عزیز ترین صحابه بودند نیز در مسیح بگذار و صلی الله علیه و آله وسلم و سوسه بر خاک
 خفید و با لکمه مخصوص بجزرت نبه سے صلی الله علیه و آله وسلم است از جهت احتیاط بر سوسه او حاضر و حاضران نیز
 صلی الله علیه و آله وسلم را در آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم آن پر که دست بطوع آفتاب را و سوسه بر خاک
 استقامت را از من کنند در این حدیثی از صلواته جنازه درین سه وقت واقع شده و در مطار محمد بن حمره آورده که در
 سنت ابی سلمه وفات یافت و طایق امیر مدینه بود و زینب بنت علی الحکام بن مروان چنانچه آورده شد چنانچه بود ازین زمانه
 و بقیع و ابن طایق نماز و تار یکدیگر پس گفت عبدالله بن عمر اگر سوسه بگذارد نماز را برینا به الا ان یا جانی
 او را تا آفتاب بلند شود و بخار سے در ترجمه ابی ایوب که بود و سوسه بگذارد نماز جنازه نیز طلوع آفتاب و نه نزد
 سے و نه سوسه امام پوصیفه و امام احمد نیز کر است نماز جنازه درین سه وقت و در حدیث جامعہ واقع شده غیر بخاری
 که محمد بن عامر چنانکه گفت که بر ساعت است که نماز رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم که نماز گذاریم در آنها یا در غیر

اور انہار دہا سے خوراک کے نزدیک طلوع شمس تا بلند شدن و نزدیک ہوتا تا میل کردن و نزدیک شدن غروب تا غروب کند
 ترند سے میگویید عمل بر نیت تو اہل علم از اصحاب پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم وغیر ہم کہ مکروہ سے پنداشتند نماز
 بر جنازہ درین ساعات و نیز گفتند کہ ابن المبارک در معنی این حدیث میگفت کہ مراد بقبر کردن موقی ایجا نماز گذاردن است
 بر ایشان انتی و در ہم یہ نیز میگویید کہ مراد بقبر کردن نماز گذاردن است زیرا کہ دفن درین سہ وقت مکروہ نیست و اگر
 پس او بناز گذاردن کہ درین حدیث با قبر موستے مذکور شدہ است نماز متعارف بود غیر نماز جنازہ و اگر مراد بقبر کردن
 دین کردن بود چنانچہ ظاہر لفظ حدیث است و ظاہر عبارت مصنف نیز ناظر دانستہ مراد صلواتہ عین صلواتہ جنازہ
 برو پس معلوم شد کہ نماز بر موستے و دفن ایشان ہر دو مکروہ است درین سہ وقت و لیکن اگر مذہبی از مذہب
 اورینجا سبب یافتہ شود و در جامع الاصول ایحدیث را موافق آنچه در کتب معلوم است در اوقات صلوات خمسہ آورده
 در صلواتہ جنازہ و دفن موستے نیاوردہ و آنچه درینجا آورده ہمین حدیث موطاست و در کراہت صلواتہ جنازہ نقل
 یوم قہر و اللہ اعلم و گور را بلند نہ کر دے و بران بنیاد اجر و سنگ خشت و غیر آن نکر دے و کلمہ غیر آن تحت

آوردے و بالاسے گور عمارت و قبہ نساختے و این مجموع بدعت است و مذکورہ و مخالفت حریق نبوی است صلواتہ علیہ
 و آلہ و سلم و ترند سے و ابوداؤد و نسائی از جابر آورده اند کہ گفتندی کہ در رسول خدا صلواتہ علیہ وآلہ وسلم کج کردہ شود
 ترند سے شدہ و بنا کردہ شود بالاسے آن یا گل کردہ شود بران و یا زیادہ کردہ شود برو نہی کردہ از پی
 کرت ضرر و شستن بران ہی ازین اشیا درین کتب آمدہ بعضے در بعضے و ترند سے گفتند کہ این حدیث حسن صحیح
 است و تحقیق روایت کردہ شدہ است بوجود متعددہ و گفتند کہ بعضے از اہل علم کہ حسن بعبر سے از ایشان است در
 کہی رون تصور حضرت نمودہ و شافعی نیز ہمہ نیت انتہی و نیز مسلم و ابوداؤد و ترند سے از ابوالسیاح اسد سے
 آورده اند کہ گفتند مرا سے بفرستم ترا بر چیز سے کہ فرستادم بران چیز رسول خدا صلواتہ علیہ وآلہ وسلم و گفت برو
 آمد و بیچ نہ مال را گنگو کجی زنتش و صورت اورا و گنگار بیچ قبر بلند را اگر آنکہ پست کنی آنرا چنانچہ مصنف آورده

کہ بعث رسول اللہ صلواتہ علیہ وآلہ وسلم علی بن ابی طالب ان لا یذبح شمالا الا طمسہ ولا قبر مشرقا الا سواه و در
 حدیث مسلم و ابوداؤد و نسائی از امامہ مہدانی آمدہ کہ گفت برویم ابا فضالہ بزمین رہم و کی از صحابیان ما وفات
 ایشان پس امر کرد و فتنما کہ قبر رود و شو بر بر زمین ز گفت مشیندم رسول خدا صلواتہ علیہ وآلہ وسلم کہ امر میکرد
 تا سر بہ آن ترند سے گوید کہ درین باب حدیثی از جابر نیز آمدہ و حدیث علی حسن صحیح است و عمل برین است نزد
 بعضے اہل علم کہ مکروہ و سیدارند بلند کردن قبہ را از زمین و شافعی گفتہ است کہ مکروہ سیدارم بلند کردن قبر را اگر
 بین چار کہ معلوم شود کہ اینجا قبر است یا مال کردہ نشود آنرا و نشدہ نشود برو سے است و قبر حضرت رسالت صلی اللہ
 علیہ و آلہ وسلم و صحابہ نیز زمین برابر است و سنہ و مرویت از قاسم بن محمد بن ابوبکر گفت در آمدم بر عائشہ و گفتم سے
 و درینجا قبر رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و صحابہ پس نبود سے قبر نہ بلند و پست کہ سنگ نیز بالاسے منج از او
 برو سے چیدہ بودند و نیز آمدہ است کہ آن حضرت صلواتہ علیہ وآلہ وسلم آب پاشید بر قبر سپر خود ابرہیم و چیدہ برو
 سنگ نیز با او یکی سبب باب پاشیدن بر قبر براسے حفظ خاک تا مندرس نگر دد و در حدیث صحیح آمدہ است کہ
 چون عثمان بن مظعون ز دفن کرد برو سے اول مداجرین بود کہ بعد از ہجرت بدینہ فوت کرد و آن حضرت صلی اللہ

علیه السلام سنگ گران برداشت و چون آن سنگ بس گران بود استینها میاید و بزور جگر زد و بر پیشانی زد
 قبر و سه نهاد و فرمود خلاصه است که قبر برادر خود را میکنم و تا دفن کنم نزد و سه هر کس را که میبرد از این عیال بر او
 ایود او و این در وسط بقیع است و ابلهیم را نیز همانجا دفن کرد و بعد از آن دو سه زیارت را در قبر با سه اہمات اہل سنین
 نیز همانجا است و منی فرمود که بر سر قبر مساجد بنا کنند و یا بر کور یا چراغ افروزند و بر فاعل آن لعنت برود منی فرمود
 از نماز گذاردن در گورستان و در برابر گورستان گور بجا سه که پامال کنند یا بر آن تکیه کنند
 یا بالای آن نشینند درین باب تشدید سے واقع شده در حدیث مسلم و ترمذی سے و غیر سما آمدہ کہ نہ نشینید بر قبور و نگارید
 نماز نوسے آن و ایود او و نسائی آورده کہ گفت رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہر کس اگر نہ نشیند یکے از شما
 برا خگر و بیوز و جاہا سے وی و برسد تا پوست بگتہ است از آنکہ نہ نشیند بر قبر و نیز آورده کہ آن حضرت صلی اللہ علیہ
 وآلہ وسلم مروی را وید در میان گورستان بنامین میرفت فرمود و کبش فلعین خود را و از بعضی اصحاب تو سہ و ضعیف
 و جابوس بر قبر نقل کرده اند و اشتر اعظم و آثر ابن عباس آورده اند کہ گفت لعنت کناد خدا تعالی زانی را کہ زیارت
 قبور کنند و آن کسان را کہ بقبور مساجد گیرند و چراغ افروزند و گفته اند کہ منی از چراغ افروزدن بر قبور از حیث تصبیح
 ست زیرا کہ نفع نیست در و سه پیچ احمد سے را و از حیث احترام از تقطیم قبور چنانچہ منی از مساجد گرفتن از حیث
 و در صحیح آمدہ کہ لعنت کند خدا تعالی یہود را کہ گرفتند قبور اہل نبی سے خود را مساجد و نماز گذاردن در مواجہہ قبر
 مکروہ است و بعضی در مقبرہ نیز مکروہ دارند تمیمیہ اپنے مصنف ذکر کرده حق است و احادیث صحیحہ درین باب
 وارد و اصل سنت در زمان نبوی و خلفا سے ما شہدین و صحابہ میں بود و لیکن بعد از ان این تکلفات در مقام
 پیدا شد و مفاخرت و سیالہات بدان راہ رفتہ و در آخر زمان بجمت اقتصار نظر عوام بر ظاہر صحبت در تعمیر و تزیین
 مشاہد و مقایر شایع و عقلا دیدہ چیز با اثر و دند تا از انجا بہت شکت اہل اسلام و ارباب صلاح پیدا آید خصوصاً
 در دیار ہندوستان کہ اعدا سے دین از ہنود و کفار بسیار اند و ترویج و اعلا سے شان این مقامات باعث حرب
 و انقیاد ایشان ست و بسا اعمال بوفحال و اوضاع کہ در زمان سلطت اہل مکروہات بودہ در آخر زمان از مستحسنا ت
 گشتہ و اگر جماع عوام چیز سے کنند یقین کہ ارواح بزرگان ازان راضی نخواہا بود و ساحت کمال و دیانت البشائ
 منزہ است ازان و دفن از قبو علیحا و حضور و شہود در ساحت عزت ایشان موجب برکت و نورانیت و صفات
 و زیارت مقامات متبرکہ کہ دعا و راجا متوارث ست امام نامنی گفتہ است کہ قبر امام موسے کاظم سلام اللہ علیہ و
 علی آباءہم اکر م تریقی حرب ست برای ادبانت دعا و زیارت قبور احترام اہل آن را کہ استقبال مجلس و تادب جانا
 حکم ست کہ در ات حدیث بودہ کہ افعال انطبی و در سبب ازین امور مذکورہ بعضی وجوہ در کتب فقہ متاخرین توسعہ
 و تزیین نیز مذکور یافت و اللہ اعلم و باجماع اہل زیارت قبور از اعمال خیر و اوضاع دین ست چنانچہ گفت کہ دعا و
 بنوسے حدیث مترو علیہ وآلہ وسلم آن بود کہ گذشتہ مکان را زیارت سکیر و از براسے دعا و ترمیم و استغفار و وسیع آمدہ
 کہ آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ما بر شد کہ زیارت اہل بقیع بر آید تا ایشان را دعا کند و استغفار نماید و آن در سبب
 نصحت شعبان بود و احادیث درین باب متعددہ آورده و همچنین زیارت کہ برای این معنی بودیے آنکہ بدستہ و مکروہی
 در ان راہ پاکت خوب ست بہ ائمہ آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در ابتدا منی گروہ بود از زیارت قبور و در آخر حضرت

بسیار

از ثلث مال براسه جماعه کنند که از راه دور بیایند و **فصل** در بیان مستلک و این را از قرابت میت و مساکین
اد میفرمود تا برای اهل میت طعام فرستند چه ایشان را اشتغال بحیثیت انیست و فرصت طعام بخشن و کسب خدا و توفیق
و شورش است و آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم نزد نبی جعفر بن ابی طالب بمردم خانه خود فرمود پس از دیدن برای آل جعفر طعام
را از پیرا که پیش آمده است ایشان را چیزی که شاصل و مانع است از آن و بعضی گفته اند که در روز اول مکروه نیست از جهت
شغل ایشان بجهیز میت و در روز ثانی اگر فوج گران جمع اند مکروه است زیرا که عادت است مر ایشان را بر اقامه و عدوان و جنگ
است و خوردن این طعام غیر اهل میت را گفته اند آنها را که مشغول اند بجهیز میت جائز است و این مسائل در احکام در کتب فقه
بفصل توان یافت و الله اعلم **فصل** در بیان صلوة خوف و صلوة خوف ثابت است بکتاب و سنت و اما کتاب قول
بن جانه و تعالی و اذا كنت فيهم فاقم لهم الصلوة فلتقم طائفة الآية و اما آیت سابقه که و اذا حضرتم فی الارض فلیس علیکم
جناح ان تقصر و امن بصلوة اکثر برانند که در قصر باعی است بدو رکعت و بعضی او را بصلوة خوف حمل کرده اند که در وی نیست
قصر است تبرک بعضی افعال و کیفیات چنانچه در سفر قصر است در عدد و کیفیت و بعضی عامتر شامل هر دو مراد داشته اند
و امام ابو یوسف بر استیجاب حسن بن زیاد از خفیه و فرستادن از شافیه برانند که این نماز مخصوص بزمان نبوت است بحسب
احرار فضیلت نماز خلف رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم و ظاهر مضمون آیت کریمه و اذا كنت فيهم من است و مختار از خود ظهور
در آن نبوت و اقامت صحابه مثل علی مرتضی و ابی موسی اشعری و غیره بقیه بن ایمان رضوان الله
علیهم اثر از حضرت صلی الله علیه و آله و سلم و دلیل آنست و هر چه آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم کرده اند ما دام که
احتمال آن بجز نبوت و سے صلی الله علیه و آله و سلم نهضت ثابت نشود است را ابلح آن لازم است و عموم بمرکز حد
کما را میبوسد است بران و نیت از اکتانیم اتفاق است یا را گفت است او من لیتیم اتفاق است و وجود آن که
ندیدن اموالهم صدقه ثابت است فتنه بر دیگر بآنکه گذاردن نماز خوف بر وجه متعدد و صحیح و ثابت شده و هر یک از آن
و حجه از آن وجه و اختیار کرده اما امام ابو حنیفه مختار از دو سه است که در کتب است با جمع از این علم بر سه شد
که گفته بخوار و بجهیز خدا صلی الله علیه و آله و سلم بجانب مسجد پس مواجه شدیم و صفت ایستادیم در مقابل ایشان
پس ایستاد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم تا نماز بگذار دو اماست کند برای ما پس ایستاد طائفه بآن حضرت صلی الله
علیه و آله و سلم در دو سه طائفه و دیگر بر دشمنان پس رکوع کرد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بان طائفه که باو سه
بودند و سجده کرد دو سجده پسر برگشتند این طائفه سجده آن طائفه دیگر که گذارده اند و ایستادند در مقابل و شمشیر بر زمین
آن طائفه گذارد آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم با آنها رکعت دیگر را و سلام داد پس ایستاد هر یک از این دو طائفه بگفتند
برای من رکعتی را یعنی آن رکعت را که با حضرت صلی الله علیه و آله و سلم گذارده بود این ترجمه لفظ بخار سه است و در بواقی
کتب است نیز بجهیز میت آمده باختلاف الفاظ و عبارات و گفته اند که این طریق اوفق است بنص قرآن فتنه بر و در روایت ابن
عمر بن الخطاب که تا نبود واضح شده و لیکن در سفر بود و گذاردن دو رکعت ازین جهت باشد و لیکن نه سبب جنفی عامتر است
که در سفر باشد یا در حضر صدقه خوف جائز است و لکن گفته اند که در نماز ثنائی خواه فجر باشد یا قصر سفر امام باقر طائفه یک یک
را در نماز رکعتی است با هر طائفه دو رکعت و در سفر با طائفه اول دو رکعت و بدوم یک رکعت و بدو
اما در نماز ثنائی هر یک از این سه است از جهت عموم توانی بی جانه و اذا كنت فيهم کذا قالوا و تو که اثبات آن در حضور قیاس
باشد

و انقدر اعظم و نزر و امام مالک مخصوص بفسرست و وجود دیگر نیز در کتب احادیث جدد و طرق در روایات صحیحند زنت و در بعضی
عمل تفصیلی آن چندان متعلق بنوع و وجود نماز خون درین آفر زمان نهایت نام و خواهد بود بر آنچه مصنف ذکر کرد و قصد
افشا و گذاردن نماز خون باین وجه بر تقدیر سے است که مجال اقامت باین پنج صورت بند و اگر خوف زیاد و در مجال
تنگ گردد و بگذارد بر وجه که توانند پیاده و سوار بر کوع و سوار یا پایا و اشارت در بعضی طرق حدیث این عمل که مذکور شد
تصریح باین معنی واقع شده چون در حالت قتال وقت نماز شدی اشارت میکند که مشروعیت نماز خون بر تقدیر است
که سفار است کرده و معنی قتال شده باشد چنانچه سیاق احادیث مصرح است بدان که بخورد خون و احتمال وجود قتال
مگر آنکه بطن غالب حضور عدو و نیت در نیتن و سے بر لشکر اسلام معاذ الله شرف و متوقع بود و دشمن برابر بقید بود سے
پنجم صلوات الله علیه وآله وسلم پیش شد سے و صحابه در عقب آن حضرت صلوات الله علیه وآله وسلم دو صفت کشیدند یکی پیش و
دو در نماز شروع کردند سے و آن حضرت صلوات الله علیه وآله وسلم صحابه همه باتفاق تکبیر و احرام بر آوردند سے و بعد از قیام
بجگای اگر کوع شدند سے و بجگای سر از رکوع برداشتند سے اما چون بعد ازین آن حضرت صلوات الله علیه وآله وسلم در سجود
شد سے برابر سے صفت اول در سجود شد سے و صفت بار دوم برابر دشمن بایستاد سے یعنی همچنانکه سر از رکوع برداشتند
همچنانکه ایستادند سے و برابر حضرت صلوات الله علیه وآله وسلم سجود رفتی تا چون پیغمبر صلوات الله علیه وآله وسلم صفت
اول از رکعت اولی فارغ شد سے دهر دو سجده کر سے و بر رکعت دوم برخاستی آنگاه صفت بار دوم را بیان کرد ایستاد
در سجود شدندی و دهر دو سجده دینی بر فراستندی و بجای اول صفت اولی بجای اول صفت بار دوم شدندی پس
آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم رکعت دوم میگذازد و دو صحابه هر دو صفت بجگای از رکوع شدندی و بجگای سر از رکوع برداشتند چنانچه در کعبه
بود چون سجود شدن صفت پیشین که در رکعت اولی پسین بود درین رکعت پیش آمدی با وی سجود رفتی و صفت پسین که در رکعت اولی
پیشین بود درین رکعت پسین شد سے چنانچه سر از رکوع برداشتند و همچنان در مقابل عدو ایستادند و مانی و این تقییم تا خیر
و تغییر مکان در اصطفاات برای آن فرمود سے افضلیت است از آن هر دو طائفه را حاصل شد سے و اول صفت دوم که
اول صفت بار دوم پسین اند و سجده کر سے دوم را با پیغمبر صلوات الله علیه وآله وسلم در یا گفتند سے چنانکه اول صفت اول سجده
رکعت اول با و سے در یا گفتند پس و فضیلت صفت اول و فضیلت سجود برابر حضرت صلوات الله علیه وآله وسلم همه مساوی
باشند و این غایت عدل است از آن حضرت صلوات الله علیه وآله وسلم و غایت محبت و حرص بر دریافت ثواب متابعت
و موافقت و سے از صحابه و چون آن حضرت صلوات الله علیه وآله وسلم بعد از فراغ از دو سجده باین صفت در تشهد ششمی
صفت مؤخر که در رکعت اولی مقدم بودند سجده کردند سے و در تشهد بومی ماقبل شدند سے و مجموع صفین باتفاق با حضرت
رسالت صلوات الله علیه وآله وسلم سلام باز و دادند سے و درین صورت تمام مقابلهت عدو و حتراس بود سے و هم در تمام نماز
برابر حضرت صلوات الله علیه وآله وسلم بودند که در دو سجده در یک رکعت که تنها کردند سے و این حدیث مسلم است که از
جابر آورده و در نماز عصر بود و جابر میگویی که غزا کردیم برابر رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم قوسے را از زمین پس قتال
کردند با قتال پس سخت و چون گذاریم ما نماز ظهر را مشرکان با یکدیگر گفتند که اگر هم در نماز یکبارگے بر ایشان می آیدیم
پاره پاره میکردیم ایشان را و گفتند که نماز دیگر خواهد آمد که محبوب تر است نزد ایشان از اولی و در روایتی از اولاد و در روایتی
از انبیا و اوصال در وقت آن نماز خود را بر ایشان بایزد و جبرئیل این خبر را حضرت صلوات الله علیه وآله وسلم رسانید و در

صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم باصحابہ گفت پس باز روز نماز خود را باین وجه مذکور شده و بود دشمن، ریان ما و قبله گفت
 جابر در آن وقت پیش چنانچه میگذازند امر اسے شاد و در حدیثش ابی داؤد و نسائی از ابو عیاش زرقی نیز آمد و گفت بودیم ما با رسول
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بعسفا ۱۰۱ بود و سرگروه مشرکان خالد بن الولید پس گذاریم نماز پیشین را و گفتن مشرکان بجهت
 یافتن بودیم نخلتے از مسلمانان کاشکے حدیثیکویم برایشان در حالی که در نماز بودند پس نازل شد آیت نصر و چون حاضر شد
 عصر ایستاد رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم استقبال قبله و مشرکان و پیشین او بودند و صحن بستند خلفت رسول اللہ
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و صحن دیگر خلفت این صحن دیگر تمام این کیفیت که مضمون ذکر کرد آورده در حدیث صحیح و صحیح بخاری
 و نسائی از ابن عباس نیز آورده اند و این بر تقدیر سے بود که دشمن برابر قبله بود سے اما اگر دشمن برابر قبله نبود سے
 صحابہ را دو گروه کرد سے یک گروه برابر دشمن و در مواجہہ و باز سے و سے بایستادی و یک گروه یک رکعت نماز را پنج
 صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بگذارند سے پس کسی سے آن گروه شدند سے که برابر دشمن است و آن گروه بیایدند سے و
 رکعت دوم را یا پنج صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم در آن وقت سے و غیر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم سلام باز و از سے و بر گروه
 یک رکعت را آنکه کردند سے بعد از سلام غیر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم این همان حدیث ابن عمر است که در کتب سنی با اختلاف الفاظ
 مرویست و مختار حنفیہ است چنانچه گذشت در این حدیث ذکر آنکه این بر تقدیر است که دشمن برابر قبله نبود سے نیست
 چنانچه در وجہ اول ذکر بود و سے برابر قبله هر چه است مگر آنکه گفته شود که لفظ باز از سے عدو یا در مواجہہ و سے که
 درین حدیث واقع است دلالت دارد بر آنچه در صورتی که دشمن در جانب قبله است همه مواجہہ و مقابل عدو ایستاده اند
 کما لا یخفی و در بعض اوقات آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در وقت رات با یک گروه میگذازد و یک گروه را مقابل عدو
 برای محافظت ایستاده و میگذازد و با موافق سلام میدادند از نماز هر آن سے آمدند و غیر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم
 در نشاندن وقت میگذازد و سلام میدادند و نماز دوم که مقابل عدو ایستاده بودند سے آمدند و بایستادن او را دیگر
 میگذازد و این گروه اخیر آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بالفاق سلام میدادند چنانچه پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 چهار رکعت گذارد و بود سے و ایستادن در وقت این وجه و جامع الاصول از حدیث بخاری از جابر آورده که بودیم
 ما با رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بذات فلع و افتادیم نیم روز سے و جنگی پر درخت پس ایستاد هر کدام از ما
 زیر درختی و بود در این میان درختی که سایه خوب داشت پس گد اشتمیم ما آن درخت را برای آن حضرت صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم پس آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از زیر آن درخت بخواب رفت و شمشیر خود را بشاخ آن درخت
 بیاویخت ناگاہ یک ارشترکان آمد و شمشیر آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را از شاخ بر آورد و بر کشید آن حضرت
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بیدار گشت و شمشیر را از دست وی بگیرفت و او را بر اندوچ میگفت چون وقت نماز درآمد بگذار
 بطائفه دو رکعت پستتر رفتند این طائفه و بگذار و بطائفه دیگر دو رکعت دیگر پس حاصل شد آن حضرت صلی اللہ علیہ
 وآلہ وسلم را چهار رکعت و هر قوم را دو رکعت و در روایتی از نسائی نیز از جابر آورده باین لفظ که گذارد رسول خدا صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم باصحاب خود صلوة الخوف پس گذاروا و سے طائفه و طائفه دیگر و سے ایستادن بجانب دشمن بود
 پس گذاروا و طائفه دو رکعت پس ایستادند بجای سے آن طائفه دیگر آمدند آن طائفه دیگر پس گذاروا و ایستادن
 و یکدیگر پستتر شدند و داده کا با سر با اللہ در وقت مستقل گذار سے و سلام باز و از سے مستقلا باین است که

با هر طائفه سلام جدا باز دو سه چنانچه هم در رواستیه از نسائی از جانب آمده که گذارد آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم
 بطائفه از اصحاب خود دو رکعت و سلام داد و پستتر گذارد و با طائفه دیگر دو رکعت و سلام داد و درین صورت نیز آن حضرت
 صلی الله علیه و آله وسلم چهار رکعت گذارده بود و در ایشان دو رکعت و گاه با هر طائفه یک رکعت از او رسد و نه طائفه
 بعد از این رکعت از نماز بیرون ~~بیرون~~ و آن ~~طائفه~~ بیایدند ~~و~~ ~~از~~ ~~این~~ ~~طائفه~~ ~~که~~ ~~گذاردند~~ ~~و~~ ~~با~~ ~~پیامبر~~ ~~صلی~~ ~~الله~~ ~~علیه~~ ~~و~~ ~~آله~~ ~~وسلم~~
 صلی الله علیه و آله وسلم از نماز بیرون شدند سه چنانکه هر کس یک رکعت گذارد ~~و~~ ~~با~~ ~~پیامبر~~ ~~صلی~~ ~~الله~~ ~~علیه~~ ~~و~~ ~~آله~~ ~~وسلم~~
 دو رکعت این روایات را بود او و نسائی از حدیث آمده و تصریح کرده که هیچ گروهی فضائلی که از او رسد کسفی دیگر
 مابود و گفته که بعضی روایت کرده اند که قضا کردند که آنی جلیح الاصول و وجهی دیگر که در جامع الاصول از بخاری
 و مسلم از سهیل بن ابی حمزه آورده که طائفه صفت بستند با حضرت صلی الله علیه و آله وسلم و طائفه ایستادند و مواجه
 دشمن گیس گذارد آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم با طائفه که با او بودند یک رکعت و ایستادند و مانند تمام کردند
 ایشان رکعت و دیگر را برای خود پس برگشتند و رفتند در مواجهه دشمن باز طائفه دیگر آمدند پس گذارد آن حضرت
 صلی الله علیه و آله وسلم با ایشان رکعتی را که باقی مانده بود از نماز و سه نشسته ماند تا آنکه تمام کردند رکعتی را بر
 خود تنها پس سلام داد و آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم با ایشان در بی صورت هر گروهی را یک رکعت شد
 حضرت صلی الله علیه و آله وسلم و یک رکعت تنها امام در وقت صلوة حضرت صلی الله علیه و آله وسلم نه تضاعی است
 بقیه بعد از نماز حضرت صلی الله علیه و آله وسلم ظاهر کلام مصنف درین سه وجه اخیر که ذکر کردیم است که عام
 از آنکه دشمن برابر قبله بود و یا نه و در الفاظ احادیث نیز معلق آمده و مقید بهیچ یک ازین دو صورت نه و دیگر اینکه کلام
 مصنف در جمیع این وجه که ذکر کردیم در آنست که مختار نزد اوست تخصیص نماز خوف است بحالت سفر چنانکه در سب
 امام مالک است پس گذارد آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم چهار رکعت را یا بجهت جواز آنست چه فقر حضرت است چنانچه
 مختار بعضی آمده است و اگر چه صحیح آنست که آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم هرگز در سفر چهار رکعت نگذارده ولیکن این
 از خصائص صلوة حالت خوف باشد تا هر طائفه نماز را محبت آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم تمام بگذارد یا بجهت جواز
 تکرار ادای نماز چنانچه شافعی آن قائل است و لهذا در بعضی عبارات شافعیه واقع است که میباشند قوم را دو آنحضرت
 صلی الله علیه و آله وسلم را چهار در مغرب شنش در اشغال دارد که در بی صورت این نماز و حضور بوده باشد و برین تقدیر
 اقتضای قوم بر دو رکعت از خصائص حالت ضرورت خوف بود چنانکه گذاردن یک رکعت از قوم در وجه اخیر ولیکن
 در حدیث جابر آمده که آن در غزوه ذات الرقاع بود و الله اعلم و حق آنست که صلوة خوف از آن حضرت صلی الله علیه
 و آله وسلم در حالت سفر بود چنانچه از احادیث ظاهر میشود و ششوی سگیو یک صلوة خوف از آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم
 در چهار موضع بود ذات الرقاع و لیس نخل و عسفان و ذی قرد و توجیر آن در حضرت از فقها بطریق قیاس است و الله اعلم
 و مصنف سگیوید و این وجه هر دو است از جهت ورود آنها در احادیث صحیح و ثبوت فعل آن حضرت صلی الله
 علیه و آله وسلم بر آن و در سبب امام احمد بن حنبل است چنانچه قاعده اوست در اتباع ما در و اگر چه بعضی از اهل
 تشیع وجه اخیر که یاد کردیم از حدیث بخاری و مسلم از سهیل بن ابی حمزه کرده اند و مختار امام مالک نیز همین وجه است
 ولیکن سگیوید که امام در رکعت دیگر که با طائفه میگذارد و تشهد بخواند و سلام میدهد و این طائفه قضا میکند

رکعت دیگر در وقت نماز است خوانده توفیق میکند تا این طائفه رکعت دیگر برای خود تمام میکند لیکن
 سلام میدهد با ایشان و در حدیث نیز چنین است و نزد امام شافعی اگر دشمن در جهت قبله است همچنین است که مصنف
 ذکر کرد و لیکن ایشان میگویند که برابر است که اول صفت اول به سجده و رو با امام و صفت ثانی ایستاده باشد یا علی
 و اگر در جهت قبله نبود بگذار و امام با هر دو فرقه کرده و تکرار فرض نزد شافعی جایز است و غیر صورت خوف نیز اگر چه آنچه
 از فرض واقع میشود همان اولی است و لیکن در هر دو بار نیت فرض میکند پس در رکعت ثانیه واقع میشود مگر موم را
 از فرض دان حضرت را صلوات الله علیه و آله و سلام از سنت و اقتداء سے مقرر من مبتغی نیز نزد ایشان در صورت
 تکرار جائز است و چون محل خدایان علمای است گفته اند که اول آنست که بگذار و با هر فرقه یک رکعت کذائی الحادوی ذکر
 و مصنف میگوید که بعضی از علمای حدیث این نماز را بر پا نرود و چه روایت کرده اند و اکثر آن در جامع الاصول
 مذکور است اما از وجوه این بود که بیان کردیم و با اکثر التوفیق این وجوه و بعضی وجوه دیگر در صحاح مذکور اند و بصحبت
 رسیده اند یارب مگر اصحیت اینها نزد مصنف و جماعه که در سے اتباع و تقلید آنها میکنند به ثبوت رسیده باشند و الله اعلم
 تمام شد ابواب صلوة بحمد الله و توفیقہ و بحسب از مصنف که بیان صلوة کسوف نکند و عمل نبوسه را درین باب تصحیح ننموده
 چنانچه عادت اوست درین کتاب با آنکه آن بابی مقرر است از ابواب صلوة و در سے اختلاف است میان آن فرقه که
 یک رکوع بود یا دو و همچنین صلوة خسوف یا یک رکوع یا میان شد یا از نسخہ اصحاح اخذ و دیگر نسخها بران متنوع شده
 و الله اعلم فصل ۱۰ در زکوة و صدقات زکوة در لغت نما و افزونی و طهارت و پاکی است زکاة الزرع از نما و قال الله تعالی
 و تزکیم ای تطهیریم و در شرح او ایستی واجب در نصاب حولی که زیاده بر قدر حاجت بود و گاست اطلاق بر نفس مال
 واجب نیز کنند که موجب نمای مال و طیب و طهارت و سے و نمای اجر صاحب مال و طهارت وی از ذنوب است و نیز گفته اند
 که وی تزکیه صاحب میکند و شهادت میدهد بصحبت ایمان وی و وجه تسمیه بصدقه از جهت آنست که وی دلیل است بر صدق
 صاحب و سے در دعوی صحت ایمان ظاهر او باطنا و به آنکه در وجوب زکوة اختلاف است که پیش از هجرت است یا بعد از
 وی ابن خزیمه در صحیح خود دو سے کرده که پیش از هجرت است و احتجاج کرده بحدیثی که از ام سلمه در تفسیر هجرت حبشه آورده
 که جبرین این طالب گفت هر سخاسته را که آن حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم امر میکند ما را بصلوة زکوة و صیام و هجرت حبشه
 بیشک پیش از هجرت است صحیح آنست که وجوب زکوة بعد از هجرت است در سنه ثانیه و باین قول جزم کرده ابن اثیر
 و لیکن بعضی گفته اند که پیش از فرضیت رمضان است و تحقیق آنست که بعد از رمضان بود بدلیل حدیثی که نزد احمد و سنی
 و ابن ماجه و ابن خزیمه و حاکم ثابت و صحیح است از حدیث قیس بن سعد بن عباده که گفت امر کرد ما را رسول خدا صلوات الله علیه
 و آله و سلم بصدقه فطر پیش از نزول زکوة پسته نازل شد و فرضیه زکوة پس نهاد ما را بصدقه فطر و نهی کرد از آن
 و ما میکنیم آن را و این دلالت دارد بر تاخیر او از رمضان عادت حضرت نبوسه صلوات الله علیه و آله و سلم در زکوة و صدقات
 دیگر چنانچه عشر و مانند آن مراعات تقریر بود چنانچه وصیت کرده و ترغیب نموده در رسانیدن آن بایشان بدین
 و امانت در غیبت بزمخت و مشقت و من و از سے و ایجاب انشی در ابل که منفعات انشی در سے بیشتر از ذکر بود نیز این
 باب است و مانند آن با مراعات اصحاب اموال تا اعمال بر ایشان ظلم و تعدی و تجاوز از حد نکنند و از اموال جبار احتیاج
 نمایند و زیاده بر قدر فرض از بهایا و ضایعات نسامند و شرط نماز و حلال عمل و امور دیگر که ناظر بر سیر و رفی است

در آنست و با جمله مصلحت هر دو جانب باقی انفا و نه هر شتی چنانچه عادت شریعت دسه بود در رعایت نماند
 عدالت و توسط در او اسحق و احکام و وجود و احکام که بعد ازین مذکور گردد و در تفصیل و بر بیان اینست و از
 رعایت حکمت و عدالت اوست و حضرت علی علیه و آله و سلم که زکوة را در چهار صنف مال که دوران و وجود آن میان خلق بیشتر
 و احتیاج کسان بآن فراوان ترست واجب و نامدادن آن بآسانی میسر بود و گرفتار آن بیشتر موجب دفع حاجت گردد
 یک صنف نزع و تمار چنانچه: حبوب و خرما و انگور و مانند آن نه مثل بقول حضرت اوست که در آنکه زمانی تباها گردود و در
 همیشه آن ارقام از نشت و گاو و سفند بشر کفلی و تقاضی که در نفع مذکورست سوم صنف زر و سیم قوام مومانش عالمیان
 به اعتبار تقویم اشیاء بدست چهار صنف اموال تجارت از هر صنف به بابت مثل ظروف و فروش و سایر اقسامه و متعه
 و در بیع اموال اموال او هر سال یکبار فرمود و در زروع و تمار در راه حصاد و در کردن و کمال آنکه وقت حاصل شدن
 فله است فرمود و این نیز بابت عدل است هم در رعایت اموال که بعد از گذشتن سال و حصول نفع مال
 نماید آن با تفاوت نزع و قیمت که تبدیل و تغییر آن در سال متعین است و وقت حصول فله و تمار بحد و کمال آن در
 گردانید هم در رعایت جانب فقرا تا سبب ادبنا خیر از سال و از وقت حصاد او دسه زکوة تا خیر و جمال راه یا بدو
 گردود هر از رعایت عدالت است که بحسب شی شخص صاحب مال در تحصیل مال به رت و مشقت و در تحصیل آن
 در مقدار واجب زکوة تفاوت بیان فرمود و لا یرمی فی الی را واجب برده و در لی سه مشقت و کفایت از غیب سبب
 چون سبب که بیاید از کان یا دینه و درین سه مشقت است است از آن سال و گذشتن آن را جز آنکه در اموال
 نخرت اعتبار کرد و در آن اعتبار نکرد و بکار در حال که یا بد دسه واجب شود که از اج عس یعنی پنج یک کن
 را بجز از اموال و تحصیل آن مشقت و کفایت بقدر لا بد است نه زیاد مشقت و کفایت بجز آن یعنی در واجب
 پنجاگ در زروع و تمار که باب باران حاصل شود و در آن یعنی سه است یکی واجب کرد در آنچه زیاد است کفایت محتاج بود
 در اموال که بآن از عرضها و جوهرها آب بکشند یا از چاه است اگر چاه و دشت و خر کشیده آب دهند یا خریدن آب
 یا مانند آن سیراب گردانند و نیزه آن که چسب را یکی است واجب کرد در آن چه محتاج است لیل و نوب دائم از این کتاب
 مشقت اسفار در بیجا و در رفتن بیجا و در کفالت عالم که پنج آرد و در قرب در دستار قیوم و سوار و امثال آن و دیگر
 در رعایت عدالت آنست که در هر نوع انبال بحسب احوال حکمتی که جز علم شارع بدان نرسد نصاب تعیین فرمود
 و نصاب ریخت یعنی اصل و مرجع آید و نصاب هر چیزی آن بود که چون آن خبر بدان برسد تمام شود و اثرش خاص
 و حکمی مخصوص بر آن مترتب گردد و نصاب زکوة مذکور است از مال بود که چون بدان برسد زکوة واجب گردد و در شرح
 شریف در هر صنف از مال نصابی تعیین یافته چنانکه در نقره و در سیت درم که مبلغ آن بحسب اب ریا یا پنجاه دو تو لجه است
 و در زریعت متقال که بوزن این دیار هفت و نیم تو لجه بود و در غلات و تمار شش صد تو لجه است که پنج شتر بار از
 شتران خریدارند در حدیث و نفع در زروع و تمار هفتاد و شش است و در سق بهین مقدار میرسد که مضاف
 گفته است و اقتراع علم و نصاب در کوه سفند چهل و دو گاو است و در شتر پنج گاو کمتر ازین نصابها چیزیست و واجب بود و در
 در باب تعیین مقدار نصاب زکوة کتاب رسول الله است علیه و آله و سلم و عمل خلفا سے راشدین بعد از او
 آن کتاب در جمیع است بران بعد از آن بدانکه اگر نصاب احتمالی آن داشته باشد که زکوة از حضرت آن بود و در آن آن

در آن زکوة و خیر است صاحب آن بر سر هر اسپ دنیا و سے بدید با قیمت سند و در هر دو بیت در هم چند در هم بدید لیلی آنکه
 در حدیث دار قطنی و بیعتی از یابیر آمد که فی الخلیل السائمه فی کل فرس و یار و در هر دو اسپ این حدیث را از جنین روایت
 کرده فی کل فرس سائمه و یار او عشره در اہم و در شرح ہدایہ گفتہ کہ رواہ جعفر بن محمد عن ابیہ عن جابر و ہم در ہدایہ تاویل
 آن احادیث کرد و سے نفی و محذور زکوة از اسپان واقع شدہ آن گروہ کہ مراد بان اسپان غازیان است کہ در حدیث بیرون
 بجزند زکوة در آن واجب بنو و جنین منقول است از زید بن ثابت در وقتے کہ مروان بن عبد الملک مشاورت کرد
 با صحابہ بر کرۃ اسپ کہ چہ میفرمائید پس روایت کرد ابو ہریرہ کہ پیغمبر فرمود صل علی و آلہ وسلم نیست بر مسلم در اسپ
 و نہ ہدی صدقہ پس مروان از زید بن ثابت پرسید یا ابوسعید تو چگونگی ابو ہریرہ گفت نجیب از مروان کہ من حدیث از
 پیغمبر صل علی و آلہ وسلم روایت میکنم باز میگوید تہ کہ گوی یا ابوسعید پس زید بن ثابت گفت صدق رسول و نہ ہدی
 علیہ و آلہ وسلم مراد بان فرس غازیست و یہ در زمان نبوت فرستہ گریای غزای علی الحدایہ و شروع و تہ در ہدایہ میگوید
 کہ تخیر بیان دینار و تقویم ما ثور است از عمر و روایت کہ ابو عبیدہ بن الجراح امیر شام بود اہل شام ہر سے عمر کردند کہ
 اسپان مال بسیار شدند و زکوة آنها بر واجب چیست ابو عبیدہ ابا آورد از جواب ایشان باز سوال کرد پس نوشت
 بہ اسپ المؤمنین عمر پس در جواب سے نوشت کہ بخیر گردان اریاب آنها را اگر خواہند داد گفتند از ہر اسپ
 دینار سے و اگر خواہند قیمت کنند و بدہند و در ہر دو بیت در ہم پنج در ہم و جابر بہان یک شوق را حدیث
 کرد کہ اخذ دینار است کنانی شرح الآثار اما در جامع الاصول از موطا سے آورد کہ اہل شام گفتند بہ ابی عبیدہ بن الجراح کہ
 بگیر از اسپان و بردہ سے مصدقہ پس وی انا آورد از ان لیستہ نوشت بعمر بن الخطاب وی نیز با آورد سے ایشان باز
 بابی عبیدہ درین باب گفتند دومی باز نوشت عمر پس نوشت وی کہ اگر ایشان دوست میدارند صدقہ را اسپان
 بگیر از ایشان و رد کن ہم بر ایشان و پرورش کن بردہ سے ایشان ترا امام مالک میگوید سنی رد کن بر ایشان یعنی یہ
 بقدر سے ایشان کہ مصارف صدقات اند و سیوطی در جمع الجوامع از عمر آوردہ کہ گفت با اہل مدینہ خیر و مہود بنود
 و ربالی کہ زکوة دادہ نشود و رو سے پس در اسپان عربی وہ در جمہاخت و در اسپ ترکی ہشت رواہ ابن جریر زکوة
 در اسپان کہ نزد امام ابو حنیفہ است بر تقدیر است کہ نرو ما وہ محتاط باشند نسلی از ایشان پیدا میشود باشد اما اگر
 تنها کور بود یا اثاث تنها واجب نشود از جهت عدم تناسل نماز و در روایتی از اثاث تنها بدینہا کہ تہ علی ران
 بفصل مستحایمکن است پس معلوم شد کہ در اسپان تجارت زکوة است با اتفاق و در اسپان غازیان کہ برای سوارسی
 نیست و در غیر آن اگر سالم باشند نزد امام ابو حنیفہ ہست و نزد غیر ایشان نیست و اما استر و در از گوش با اتفاق در آنا
 زکوة نیست اگر نہ برای تجارت باشند و اقطعی از حدیث امیر المؤمنین علی آوردہ کہ در جہہ صدقہ نیست رخصیہ جہہ
 و استر و بردہ کردہ اند و مسلم از ابی ہریرہ آوردہ کہ گفتند یا رسول اللہ زکوة در جہہ صدقہ فرمود کہ فرود نیامدہ است
 بر من در جہہ چیز سے مگر این آیت ستر و جاموہ من ہل شقال ذرۃ خیریرہ و من ہل شقال ذرۃ شریرہ یعنی
 در خصوص جہہ چیز سے از و سے نیامدہ جز آنکہ این آیت جامع و شامل تمامہ خیرات و مبرات است کہ صدقہ و زکوة نیز
 فرد آن است اگر تیغ خیر سے بکند و جیر سے در آن بدہد لایہ ثواب آن را در یاد مقصود نفی و جہہ قدر سے معین
 از زکوة در آن و در ہدایہ این حدیث عدم نزول چیز سے در جہہ و مجال برد آوردہ اما در کتب احادیث نسبت بجز خا

ان زرة و غیرست صاحب آن بر سر هر اسپ انبار سے بد بد یا قیمت کند و در هر روایت در هم چند در هم و در هر بار یکی آنکه
در حدیث وارفته و معتدی از جابر آمده که نه اخیل اسائتہ فی کل فوس و نیا و در هر بیان حدیث را از حدیثین روایت
کرده فی کل فوس سائتہ دینار او عشره در اہم و در شرح ہدایہ گفته کہ رواہ جعفر بن محمد عن ابیہ عن جابر و ہم در ہدایہ تاویل
آن احادیث کہ دروسے نفی و محو زکوٰۃ از اسپان واقع شد و آن کرده کہ مراد بان اسپان غازیان است کہ ہر چند ہر
بجزند زکوٰۃ در ان واجب بنویسند و منقول است از زید بن ثابت و روایتی کہ مروان بن عبد الملک مشاورت کرد
با صحابہ در زکوٰۃ اسپ کہ یہ میفرمایند پس روایت کرد ابو ہریرہ کہ پیغمبر فرمود صل علی اللہ علیہ وآلہ وسلم نیست ہر مسلم در اسپ
و نہ ہوی صدقہ پس مروان از زید بن ثابت پرسید یا ابوسعید تو چوئی ابو ہریرہ گفت بجز از مروان کہ من حدیث از
پیغمبر خط مشرعیہ واکہ وسلم روایت میکنم باز میگوید یہ گئی یا ابوسعید پس زید بن ثابت گفت ہر حق رسول اللہ صلی
علیہ وآلہ وسلم مراد بان فوس غازیست و ہر دو در زمان نبوت فوسے مگر برای غازیانی الہدایہ و مشرودہ و ہم در ہدایہ میگوید
کہ تخیر میان دینار و تقویم مائورست از عمر مرویت کہ ابو عبیدہ بن الجراح امیر شام بود اہل شام ہر سوسے عمر کردند کہ
اسپان مال بسیار شدند و زکوٰۃ آنا بر ما واجب چیست ابو عبیدہ ابا آورد از جواب ایشان باز سوال کرد پس نبوت
ہر سیر المؤمنین عمر پس در جواب سوسے نوشت کہ بخیر گردان اریاب آنا را اگر خواہند او کہ کنند از ہر اسپ
دینار سے و اگر خواہند قیمت کنند و بد بند و در ہر روایت در ہم پنج در ہم و جابر بیان یک شوق را روایت
کرد کہ اخذ دینارست کذانی شرح الآثار اما در جامع الاصول از موطائے آرد کہ اہل شام گفتند بہ ابی عبیدہ زین الجراح کہ
بگیر از اسپان و بردہ سے ماصدقہ پس وی ابا آورد از ان پس نبوت بعثت الخطاب وی نیز ابا آورد سے ایشان نیز
بابی عقیدہ درین باب گفتند وی باز نبوت بعثت ابی عبیدہ و گفتند وی اگر ایشان دوست میدارند صدقہ را از اسپان
بگیر از ایشان و رد کن ہم بر ایشان و برورش کن بردہ سے ایشان را امام مالک میگوید یعنی رد کن ایشان یعنی بدہ
بقدر سے ایشان کہ مصاربت صدقات اند و سیوشی در جمع اجوام از عمر آرد کہ گفت با اہل مدینہ خیر و ہجو و ہجو
در مالی کہ زکوٰۃ دادہ نشود و روسے پس در اسپان عربی رواہ در جمہ ساخت و در اسپ ترکی ہشت رواہ ابن جریر زکوٰۃ
در اسپان کہ نزد امام ابو حنیفہ است بر تقدیر است کہ نہ رواہ مختلط باشند نسلی از ایشان پیدا شدہ باشند اما اگر
تنہا ذکر بود یا ناث تنہا واجب نشود از جهت عدم تناسل نماز و در روایتی از انث تنہا بد بند کہ نہ عمل بر ان
بفعل مستعجابکن است پس معلوم شد کہ در اسپان تجارت زکوٰۃ است با اتفاق بود اسپان غازیان کہ برای سوارست
غیت و در غیر آن اگر سائم باشند نزد امام ابو حنیفہ ہست و نزد غیر ایشان نیست و اما استر و در از گوش با اتفاق در آنا
زکوٰۃ نیست اگر نہ برای تجارت باشند از قطنی ان حدیث امیر المؤمنین علی آورد کہ در جہہ صدقہ نیست زخیر جہہ با
واسترو بردہ کردہ اند و سلم از ابی ہریرہ آوردہ کہ گفتند یا رسول اللہ زکوٰۃ در جہہ چیست فرمود کہ فرو دنیا مدہ است
بر من در جہہ چیز سے مگر این آیت منردہ جانہ و من میل شقال ذرۃ خیر اریہ و من میل شقال ذرۃ شر اریہ یعنی
در خصوص جہہ چیز سے از وسے نیامدہ جز آنکہ این آیت جامع و شامل تمامہ خیرات و مبرات است کہ صدقہ و زکوٰۃ نیز
فردان است اگر تیغ خیر سے بکنند و چیز سے دوران بد بد لا بد ثواب آن را در یاد مقصود نفی و جہہ قدر سے معین است
از زکوٰۃ دوران و در ہدایہ این حدیث عدم نزول چیز سے در جہہ و بغال ہر دو آورہ اما در کتب احادیث نسبت بہ جہہ

یافته میشود و اشرا علم اما بقول یعنی تر با و خیزند از خیاره ذوال مثل انار و سیب و امه بود. مانند آن احادیث را
 اگر فتن زکوة از ان بطرق متعارف وارد شد و بیعتی از آنجا آورد که کسی بی آن فقر اوقات و بقول حدیث بود که
 از عمر و انس آورده که کسی بی آن فقر اوقات صدقه و این جریر از عید الله آورده که نسبت در نقل و تا ایل و زعفران، تا که
 تر و خشک زکوة بود تقاضا و کثرتی بجهت سیر حدیث آمد و که زکوة نیست و مذیب سا جیبه نیز همین است که آنچه زکوة
 باقیه ندارد و در و سه صدقه زکوة که مراد پوسه در پنج عشر است واجب نبود از عید نقل کرده اند که مراد از آن صاحب است
 از خاریست تا سال تمام یا زیاده چنانکه خوب و خرابا. و در خیار و انگور اگر بخت است او سن برسد واجب بود در آن روز
 کمتر از آن نه و احادیث درین باب نیز آمده است و امام ابوحنیفه در هر چه از زمین بر آید قلیل یا کثیر و در هر چه از زمین
 واجب بود از جهت قول پیغمبر علیه السلام که در هر چه از زمین بر آید قلیل یا کثیر و در هر چه از زمین
 شامل قلیل و کثیر قیسب و حسب و شیش نیز است و در هر چه از زمین بر آید قلیل یا کثیر و در هر چه از زمین
 میان تر و خشک متعلق است در دو قسم شیش بر آنکه در هر چه از زمین بر آید قلیل یا کثیر و در هر چه از زمین
 شیش بر آنکه در هر چه از زمین بر آید قلیل یا کثیر و در هر چه از زمین بر آید قلیل یا کثیر و در هر چه از زمین
 در زمین عشره بود و که باشد یا بیش. در زمین عشره بود و که باشد یا بیش. در زمین عشره بود و که باشد یا بیش.
 ما در حقیقه الارض فیهما العشره که در هر چه از زمین بر آید قلیل یا کثیر و در هر چه از زمین بر آید قلیل یا کثیر
 و در قریه و ترند سه از این شش آورد و در هر روز از غسل یکین است و در هر روز از غسل یکین است و در هر روز از غسل یکین است
 که در این باره اخبار مختلف است در صحیح شریف. حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم درین باب چیزی را می فرمود و اما بسیار
 از کتب بر آید در و سه نیز عشره است نزد امام ابوحنیفه و در هر چه از زمین بر آید قلیل یا کثیر و در هر چه از زمین
 و در میان و بر تیرا این موافق است و در هر چه از زمین بر آید قلیل یا کثیر و در هر چه از زمین بر آید قلیل یا کثیر
 گرد آرد و در سه عشره است و نزد ابی یوسف و حسن بن سعید بر این است و این موافق است با آنکه در هر چه از زمین
 زاده او و بنی از هایش عمر بن شعیب عن ابی یوسف حدیث آورده که آورد مال که بی از بنی متعلق بود عشره شش که مراد
 بود حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم و خواست که گرد آرد و او سه را که او در شش پس گرد آرد و در هر روز
 بی آن و او سه را و چون در هر روز بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن
 در هر روز بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن
 بر سه و در هر روز بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن
 گمانه که در هر روز بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن
 معین اقامت مسکن. در هر روز بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن
 شش شش است. در هر روز بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن
 نمایند مردم بیکانه را که از آنکه بران عرض کنند مخصوص گردید و نوسه خاص و واجب است که در هر روز بی آن بی آن
 شرح جامع الاموال و در هر روز بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن بی آن
 قرآن که فرموده بن علی. و مراد بسوء معنی و عادت است و اگر هم بلفظ صلوة بود آنست و او حق باشد بلفظ منقول و لهذا

در این صاع چهارمین است و پنجم چهار و نیم مثقال پس هر من صد و هشتاد مثقال بود چون سیر شامی
 هر چهار نیم مثقال است و نه یک و نصف صاع هشتاد و سیر شامی باشد و هشتاد و سیر شامی دو نیم سیر و پنج سیر شامی شود
 بوزن قدیم و دو سیر یکپا و یک سیر شامی کم بوزن حال و الله اعلم و عاقبت حضرت نبوی صلی الله علیه و آله و سلم آن بود که
 زکوة فطر را پیش از نماز قیام می داد یعنی اول صدقه فطر او میکرد و بعد از آن نماز سیر آن ستم کرد چنانچه من و دیگران از
 اقتسال و استیساک و تلبیب و مسح حسن ثياب و فطر و سیر مودن او با قبل الصلوة کسیکه او کند صدقه فطر پیش
 نماز قیامی صدقه مقبولة نیست اما صدقه است مقبول از فطر و مرتب میشود و بر او صدقه فطر و من او با
 بعد الصلوة و کسیکه او کند او را بعد از نماز قیامی صدقه من الصدقات پس وی صدقه است از جنس صدقات دیگر مقبول
 نیست از فطر این خبری است که ابو داود و بیهقی و دارقطنی از ابن عباس آورده و اول وی آنست که فرض کرد رسول خدا
 صلی الله علیه و آله در سینه زکوة فطر را بجهت طهر صیام از لغو و رفت و طهر مساکین من او با قبل الصلوة اعمدیت و در صحیحین
 ابن عمر روایت کرده که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم زکوة الفطر صدقه فطران تو دس که داد
 رده شور قبیل خمینی است و انصاری و ابن الصلوة پیش از برآوردن مردم بسوی من نماز و روایت ترغیب و بود او بوسی
 نیز از ابن عمر را شنیدم این آیه در حدیث من میگویند که طاهر بن امانی آنست که بعد از صلاوة او صدقه فطر من و شوی
 از صدقه فطر دیگران که به غیر من متفق اند بر آنکه او پیش از نماز مستحب است تا آنکه صدقه فطر او را بخواهد
 یا مستحب است که او را حاصل شود و شایع است که در دو سوال از صلاوة و نزد او احمد او را بعد از نماز زکوة
 عید کرده است و نزد بعضی شایع است که سبب ایشان آن قضا است نه او اگر بعد از روز عید کند آن هم بود و قضا است
 تا تقسیم هر روز فطر هر جا زکوة را و در ظاهر مذکور است میان مدت تحلیل یا کثیرا گر چند یکسال بود و سال
 زیاد از آن باشد جائز است و در بعضی جایز است یک روز یا دو روز زیرا که امر با غنای فقیر و در فطر اقتصاس
 آنست که در غیر فطر فطر زیادت است و یک روز و دو روز و چون قریب بود فطر است حکم آن دارد و منافات
 در دو با غنای آن در دو و بصر گوید جائز است در عشره غیر و در بعضی در نصف اخیر و نزد بعضی بعد از دخول رمضان
 پیش از آن بر وجهی است یا آنست که گذشت علامت دارد که سبب این صدقه صوم رمضان است و اگر سبب آن
 فطر باشد نیز سبب است و در بعضی موارد سال جائز است پیش از آن در مذکور است اما احمد نیز
 یکسال این اقوال آمده اند و آنچه در این است آمده یوم و یومین یا سه روز چنانچه در موطا آمده که ابن عمر سیر است از زکوة فطر
 بسوی کسیکه همیشه نزد وی پیش از نماز و در روایت ابی داود آمده که ابن عمر را سیر از پیش از فطر یک روز و در بعضی روزی
 آنکه گفت بود بعضی همراه کرده و پیش از عید یک روز یا دو روز پیش از آن اولی آنست که از بیخ تا او میکنند و الله اعلم و آنست که
 علی از رسول صلی الله علیه و آله در این صدقه و سیر با غنای ثمانیه که در شمار زکوة مذکور است نیست نمیکرد و آنچه در حدیث ابن عباس
 آمده که صدقه فطر از جهت آنست که مسکین است و حدیث دیگر که احواف قرار که عن اسئله طاهر در آنست و با وجود آن در هیچ حدیث
 بصریح است که صدقه فطر مسکین و صدقه فطر در شده که از آن عدم جواز نیست بر اصناف دیگر از آنست
 و در بعضی اصناف هم صدقه فطر است که در بعضی از علما بحسب استساک طاهر فعل بسوی صلی الله
 علیه و آله است و در حدیث آن اصناف مانده یعنی غیر مسکین و از آنها جائز نیست بلکه حرام است

